

MATEONĒAN 'A UPÍ BANA I. USAI CA JESUS XUX 'IACĒXA QUIXUN ÑUIA BANA (1-2)

*Jesusan 'unánpapan rara 'iá
(Lc 3.23-38)*

¹ Jesucristo ax Davitan rëbúnqui 'aish ca Abrahamnën rëbúnquiribi 'iacëxa. Jesucristonën raracama ca ënë unicama 'iacëxa: ² Abraham ax ca Isaacnën papa 'iacëxa. Isaac ax ca Jacobnën papa 'iacëxa. Jacob ax ca Judá 'imainun aín xucéantun papa 'iacëxa. ³ Judá ax ca Fares 'imainun Zara aín papa 'iacëxa, Tamar atun tita 'imainun. Fares ax ca Esromnën papa 'iacëxa. Esrom ax ca Aramnën papa 'iacëxa. ⁴ Aram ax ca Aminadabnën papa 'iacëxa. Aminadab ax ca Naasonën papa 'iacëxa. Naasón ax ca Salmonën papa 'iacëxa. ⁵ Salmón ax ca Booznën papa 'iacëxa, Rahab aín tita 'imainun. Booz ax ca Obednën papa 'iacëxa, Rut aín tita 'imainun. Obed ax ca Isaínën papa 'iacëxa. ⁶ Isaí ax ca David, axa 'apu 'icë, aín papa 'iacëxa. David ax ca Salomonën papa 'iacëxa, aín titax ca Uríasnëan casunan xanu 'iacëxa.

⁷ Salomón ax ca Roboamnën papa 'iacëxa. Roboam ax ca Abíasnën papa 'iacëxa. Abías ax ca Asan papa 'iacëxa. ⁸ Asa ax ca Josafatnën papa 'iacëxa. Josafat ax ca Joramnën papa 'iacëxa. Joram ax ca Uzíasnën papa 'iacëxa. ⁹ Uzías ax ca Jotamnën papa 'iacëxa. Jotam ax ca Acaznën papa 'iacëxa. Acaz ax ca Ezequíasnën papa 'iacëxa. ¹⁰ Ezequías ax ca Manasésnën papa 'iacëxa. Manasés ax ca Amonën papa 'iacëxa. Amón ax ca Josíasnën papa 'iacëxa. ¹¹ Babilonia cacë nëtënu judíos unicama bëtsi non buánti

'urama 'ain ca Josíasnën Jeconías 'imainun aín xucécama bëchiacëxa.

¹² Babilonia nëtënxun ca Jeconíasnën Salatiel bëchiacëxa. Salatiel ax ca Zorobabelnën papa 'iacëxa. ¹³ Zorobabel ax ca Abiudnën papa 'iacëxa. Abiud ax ca Eliaquimnën papa 'iacëxa. Eliaquim ax ca Azornën papa 'iacëxa. ¹⁴ Azor ax ca Sadocnën papa 'iacëxa. Sadoc ax ca Aquimnën papa 'iacëxa. Aquim ax ca Eliudnën papa 'iacëxa. ¹⁵ Eliud ax ca Eleazarnën papa 'iacëxa. Eleazar ax ca Matanën papa 'iacëxa. Matán ax ca Jacobnën papa 'iacëxa. ¹⁶ Jacob ax ca Josénën papa 'iacëxa. José ax ca María an Jesús, Cristo cacë, a tuua, aín bënë 'iacëxa.

¹⁷ Abraham ax ca judíos unibunën rara 'iacëxa. An bëchicëxun aín bëchicënën canitancëxun bëchipacëxun aín bëchicënënribi canitancëxun bëchipacëx anuax cuanx Davidnu sënën ca Davitan chaitiocëcama catorce 'iacëxa. David an bëchicëxun aín bëchicënën canitancëxun bëchipacëxun aín bëchicënënribi canitancëxun bëchipacëx anuax cuanx anun Babilonia cacë nëtënu judíos unicama buan nëtë anúan Jeconías bacéan, a nëtë sënën ca Jeconíasnën chaitiocëcama catorce 'iacëxa. Jeconías an bëchipacëxun aín bëchicënën canitancëxun bëchipacëxun aín bëchicënënribi canitancëxun bëchipacëx anuax cuanx anúan Cristo bacécë nëtë sënën ca aín chaitiocëcama catorce 'iacëxa.

Jesucristo bacéan
(Lc 2.1-7)

¹⁸ Ënë menua Jesucristo uti ca ësai 'iacëxa: María ax ca Josénën binuxun 'unánti ocë xanu 'iacëxa. Josébë biranancëma pan 'aish ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinanënshi 'imicëx tuñu 'iacëxa. ¹⁹ José ax ca upí uni 'iacëxa. Usa 'ixun ca unínma chanioia quixun unin 'unánunma María ënti sinácëxa. ²⁰ Usoquin sinántancëx

'uxun ca Josénën namáquin Nucën 'Ibu Diosan xucë aín ángel achúshi isacëxa. Iscëxun ca cacëxa:

—José, Davitan rëbúnqui, cana mi cain. Maríanën tuá ax ca Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'imicëxëshia 'icë 'icën. Usa 'ain camina timaquinma min xanu 'inun María biti 'ain. ²¹ Ax ca tuá achúshi bacénti 'icën. Bacënia camina min a tuá Jesús caquin anëti 'ain. Ainshi ca uni aín 'ucha tërénquin Nucën Papa Diosan iscëxa upí 'inun iémiti 'icën. Usa 'ain camina a tuá Jesús caquin anëti 'ain.

²² An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían cuëñeosabi oquin ca ángelnën José usaquin cacëxa. A bana ca ësai quia:

²³ Xanu achúshi unibë 'icëma pain 'aish ca tuñu 'itancëx bacénti 'icën. Aín tuá ax ca Emanuel caquin anëcë 'iti 'icën.

Emanuel quicë ax ca “Nucën Papa Dios ca nubë 'icë” qui quicë 'icen.

²⁴ Usa 'ain ca namámiquian Nucën 'Ibu Diosan ángelnën cacësabi oquin Josénën María aín xanu 'inun biacëxa.

²⁵ Biaxbi ca abë 'iáma pan 'icën, aín rëcuën tuá bac'ëncë cuni ca Josénën aín xanu 'inun María biacëxa. A bac'ëncë tuá a ca Josénën Jesús caquin anëacëxa.

2

An ñu 'unáncë unicaman Jesús rabia

¹ Herodes axa Judea cacë menu 'icë unicaman 'apu 'aish Jerusalénu 'ain ca a menu 'icë ëma, Belén cacë, anuax Jesús bacéancëxa. Belénuaxa Jesús bacéan ca aucüaxa bari urucë anuax an ñu 'unáncë unicama, Belén 'urama 'icë Jerusalén ëmanu cuancëxa. ² Cuaní bëbaquin ca ñucácëxa:

—¿Uinu cara axa judíos unibunën 'apu 'inun bēri bacēncē a 'ic? Aucüaxa bari urucē anuxun cananuna anun a 'unánti 'ispa isbētsian. A isbētsini cananuna 'unánbētsini a rabi ain.

³ Usaía quía a bana cuati ca Herodes 'imainun Jerusalénu 'icē unicama masá nuituti, uisa cara ēnē ñu 'iti 'icē quiax sináncasmacēxa. ⁴ Sináncasmaquin ca Herodesnën camabi judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuēnēo bana judíos unicama 'unánmicē unicamaribi camicēx ricuatsianxa timētia ñucácēxa, uinuax caraisa Cristo axa utia judíos unibunën caíncē, ax bacēnti 'icē quixun. ⁵ Ñucácēxun ca cacēxa:

—Belén cacē ěma, Judea menu 'icē, anuax ca bacēnti 'icēn. An Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē unin ca Belén ñuiquin ěsoquin cuēnēocēxa:

⁶ Belén, Judá menu 'icē ěma, anu 'icē uni achúshi ax 'apu 'ixun ca 'ēn unibu, Israelnën rēbúnquicama, a bēruánquin 'aquinuxun 'aia. Usa 'ain ca Belén ax bētsi ěmacamasama 'icēn.

⁷ Quia cuatancēxun ca Herodesnën an ñu mēēxuncē unicama —uni itsin isnunma camina unéxun an ñu 'unáncē unicama 'ē bēxúnti 'ai —quixun cacēxa. Usoquian camicēx ucē ca ñucácēxa, añu nētēn caraisa 'ispa isaxa quixun. ⁸ Usoquin ñucátancēxun ca Herodesnën an ñu 'unáncē unicama Belénu cuanun xuacēxa. Xuquin ca ěsaquin cacēxa:

—Anu cuanxun uinu cara a tuá 'icē quixun istancēxun camina 'ēnribi a rabi cuanun 'ē cai uti 'ai —quixun.

⁹ Usoquian Herodesnën cacēx ca a tuá bari cuancēxa. Cuancēbē ca aucüaxa bari urucē anuxuan atun iscē 'ispa ax anúan a unicamax cuanti anúnbi cuancēxa. Cuanx ca anu a tuá 'icē a manámibi a 'ispa niracēacēxa. ¹⁰ A isi cuēnquiani ca anúan a 'ispa cuancē anúnbi an ñu 'unáncē unicama cuancēxa. ¹¹ Cuanx a manámia 'ispa

niracëcë xubu anu atsínxun ca anua a tuá Jesús aín tita Maríabë 'icë mërácëxa. Mërai rantin puruni tsóbuquin ca Jesús rabiácëxa. Rabiquin ca atun bunánti bacáxun anua buáncë curi 'imainun tsëpasa ñu 'aíshbi nëëncëx sanuira a 'imainun i baca sanuira acama 'ináncëxa. ¹² Usoquian 'ináncë ca namámiquin Nucën Papa Diosan anua Herodes 'icë anun cuanxma 'inun cacëx bai itsin cuantancëx aín nëtënu bëbacëxa.

Josénën aín titacëñun Jesús Egíptonu buan

¹³ An ñu 'unáncë unicamaxa aín menu cuantëcëan ca Nucën 'Ibu Diosan ángelnën José namámiquin cacëxa:

—Herodesnën ca a tuá 'aminuxun bariminuxun 'aia. Usa 'ain camina niruquianquin aín titacëñun a tuá bibiani Egípto menu cuanti 'ain. Cuantancëx camina 'ën mi cacëxmi utëcënnun anu 'iti 'ain.

¹⁴ Usoquian ángelnën cacëx niruquin aín titacëñun a tuá bibiani ca José imé Egípto menu cuancëxa. ¹⁵ Anu ca Herodes pan bamatamainun 'iacëxa. Nucën 'Ibu Diosan 'amicëxuan aín unin cuëñëosabi oi ca Egípto menu 'iacëxa. A banax ca ësai quia: “Egíptonua cana 'ën Bëchicë bëan”.

Tuácama rënnun quixun Herodesnën ca

¹⁶ Usa 'ain ca —an ñu 'unáncë unicaman ca 'ë paránxa —quiax Herodes 'aisamairai nishacëxa. Nishquin ca an ñu 'unáncë unin ñuicë bana sinánquin Jesús isa rabé baritia aín bacéncë 'icë quixun sináncëxa. Sinánxun ca aín uni xuacëxa, camabi Belénu 'icë rabé baritiañu bëbu tuácama 'anan rabé baritiañuma bëbu tuácamaribi 'abianxun a 'urama 'icë ëmacamanuaribi bariquin cëñunun quixun.

¹⁷ Usaquin 'acëbë ca Jeremíasnën cuëñëo bana quiásabi oi 'iacëxa. A banax ca ësai quia:

¹⁸ Ramá cacë ëmanuxun ca rarumatía inia cuacaxa. Ax ca Jacob 'imainun aín xanu Raquelnën rëbúnqui a

xanucamaxa aín tuacën rabanan incë 'iaxa. Aín tuá 'aíma cupí a sinani upí 'iisama tani ca uínbi nētémisamai ianxa.

¹⁹ Usa 'ain ca Herodes bama 'ain Egiptonuxun namáquin Josénën Nucën 'Ibu Diosan ángel achúshi isacëxa. ²⁰ Iscëxun ca amiribishi cacëxa:

—Niruquiani ca aín titacëñun a tuá bibiani amiribishi Israel nētënu cuantëcëntan. An a tuá 'aisa tancë unicama ca bamaxa. Usa 'ain camina cuantëcënti 'ain.

²¹ Usaquian ángelnën cacëx ca José aín titacëñun a tuá bibiani Israel nētënu cuantëcëancëxa. ²² Usa 'ain ca José cuantëcënti 'aíshbi —Herodes axa bama 'ain ca aín bëhichë Arquelao, ax Judea menu 'apu 'icë —quixun ñuia cuax anu cuantëcënti racuéacëxa. Racuëti ca namáquin istancëx Judea me anu Arquelao 'icë anu cuaníma Galilea menu cuancëxa, aín namácsëabi oi. ²³ Galilea menu bëbatancëx ca Nazaret ëmanu tsoti cuancëxa, usai 'itioquian an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuiasabi oi. A banax ca ësai quia, Jesús ca Nazaretnu 'icë uni 'icë quixun ca unin caia.

II. GALILEA MENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUAN (3-20)

3

*Juanën anu uni 'icëma menuxun unicama bana ñuixuan
(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Jesús Nazaretnu 'ain ca Juan, an unicama nashim-icë, ax Judea nētënu 'aish anu uni 'icëma menu 'iacëxa. Anuxun ca an bana ñuia cuati cuania unicama bana ñuixuancëxa. ² Bana ñuixunquin ca cacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti nētë ca 'urama 'icën. Usa 'ain ca Nucën Papa Diosmi sináncë 'aíshmabi sinanati ami sinan.

³ Juan ax ca a Isaíasnën Nucën Papa Diosan sinánmicëxun ñuía a 'icën. Ęsai ca a bana quía:

Anu uni 'icëma menuxun munuma bana ñui ca a unix Ęsai quía: Nucën 'Ibu ca aía, camina axa anun uti bai mëníoquin racanati 'ain.

⁴ Juan ax ca camello rani 'acë chupa pañuanan ñuina xacá 'acë anun tsitëcërëquicë 'iacëxa. Aín piti ca curuchinti 'imainun buna rëpa 'iacëxa. ⁵ Usa 'ain ca Jerusalénu 'icë unicama Juanu riquiancëxa. Judea menu 'icë unicama 'imainun baca, Jordán cacë, a 'urama 'icë mecama anuaxribi ca 'aisamaira uni Juanën bana ñuixunia cuati cuancëxa. ⁶ Cuanxúan atun 'uchacama chiquinatia ca Juanën Jordán bacanuxun nashimiacëxa.

⁷ Juanën bana ñuixunia cuati 'itsa uni ricuatsinmainun ca 'itsa fariseo uni 'imainun 'itsa saduceo uniribi an nashiminun quiax anu uacëxa. Aia isquin ca Juanën cacëxa:

—Mitsux 'atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsun rara 'iásaribiti runu, an uni picë, asa 'ain. ¿Usa 'icë cara anúan Nucën Papa Diosan 'aisama unicama atumi nishquin masóti nëtën masócë 'itin rabananmi sinananun quixun uin mitsu cax? ⁸ Unían mitsux camina aséribi sinanacë 'ai quixun 'unánun camina ñu 'aisama 'ati ënquin upí ñuishi 'ati 'ain. ⁹ —Nux Abrahamnën rëbúnqui 'aish cananuna Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ai —quixun sinánxunma ca 'acan. Aséribi cana mitsu cain, 'aisa tanquin ca Nucën Papa Diosan ënë maxáxbi bëtsi oquin Abrahamnën rëbúnqui 'imiti 'icën. ¹⁰ Ca ësa 'icën. A rëti aín manë ruë tuíanx a rapasu niracëquin ca an upí oquin tuacëma icama rëtancëxun xanania unin tsin nëënia. Usaribi oquin ca bënëñquinshi mitsúxmi sinanati ami sináncëma 'icë Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën. ¹¹ Uníxa an ñu 'atima 'acëcama ëni sinanacë cupí cana 'ën a 'umpaxan nashimin. Usa 'aínbi ca 'ësamaira

uni 'ë caxu aia. Axa upíira 'aish cushiira 'ain cana 'ëx asaribima 'aish ami rabini a 'urama 'itima 'ain. Usai 'iquin cana aín taxacabi a buánxuntima 'ain. Axira uquin ca uni aín Bëru Ñunshin Upíñu 'inun 'imiti 'icën. 'Imiquin ca tsi rëquirucënën ñu 'acësoquin aín cushin aín nuitunua sináncë ñu 'atimacama a cëñuquin uni upí 'imiti 'icën. ¹² An ñu 'apácë unin 'acësaribi oquin ca 'ati 'icën. Ësa ca 'iti 'icën. Unin ca ñu bëru trigo 'apatia. 'Apátancëxun ca bimia bitsia. Bitancëxun ca bucúnxun chacaia. Chacaquian tacaia ca aín xacá suñun amo putia. Pucëbé ca aín bëru ax tiquia. Usai 'ia bërúanxun bixun bucúntancëxun ca aín xacácama tsi rëquirucë bënëntisamanën nëënia. Usaribi oquin ca axa uti an aín 'acë ñucama 'unánquin, upí unicama abëa 'iti bianan 'atimacama a atun ñu 'atima 'acë cupí bimi xacá nëënti pucësa 'imiti 'icën.

Juanën Jesús nashimia
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Usa 'ain ca Galilea me anuax cuanx Jesús Judea nëtënu 'icë baca, Jordán cacë, anua Juan 'ain, anu cuancëxa, anuxuan Juanën nashiminun. ¹⁴ Cuanxa bëba-iabi ca Juanën nashimisama tanquin Jesús cacëxa:

—¿Miinra 'ë nashimisa 'aíshbi caina 'ën mi nashiminun quiax ain?

¹⁵ Cacëxunbi ca Jesusan cacëxa:

—Uisai cara Nucën Papa Dios quia, usai cananuna 'iti 'ain. Usa 'ain camina min 'ë bërí nashimiti 'ain.

Cacëxun ca Juanën —cana mi 'ati 'ain —quixun caxun Jesús nashimiacëxa.

¹⁶ Usoquin Juanën nashimicëx ca Jesús bacanuax 'iruquiani cuancëxa. Cuanquinbi ca Jesusan naí panárabëcëbëtan isquin anuax numacuru tinax uáxa Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upí anu 'iruia isacëxa.

¹⁷ Usai 'icëbëtan ca Jesusan naínuaxa banaia cuacëxa, ësai

qui: “Ēnĕx ca 'ĕx amiira sináncĕ bacĕ bĕchicĕ 'icĕn. Ami sinani cana chuámarua tani cuĕĕnin”.

4

*Ñunshin 'atimanĕn 'apúan Jesús 'atima ñu 'amiti sinan
(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)*

¹ Nashimicĕ 'icĕ ca Nucĕn Papa Diosan Bĕru Ñunshin Upitan Jesús anu uni 'icĕma menu cuanti sinánmiacĕxa, anuxun ca ñunshin 'atimanĕn 'apun ñu 'atima 'amicatsi quixun 'ati 'icĕ quixun 'unánquinbi.

² Anu 'ixun ca Jesúsán añu ñubi cuarenta imé 'imainun cuarenta nĕtĕn piama 'icĕn. Ñu piima ca panancĕxa. ³ Panancĕ ca ñunshin 'atimanĕn 'apun anu uxun 'atima ñu 'amicatsi quixun ĕsaquin cacĕxa:

—Asĕrabi Diosan Bĕchicĕ 'ixun ca ĕnĕ maxáxcama pán 'inun cat.

⁴ Cacĕxunbi ca Jesusan cacĕxa:

—Ĕsai ca Nucĕn Papa Diosan bana cuĕĕĕo quia: “Pán piishi ca uni tsótima 'icĕn. Uisai cara Nucĕn Papa Dios quia a bana 'airibi ca uni tsóti 'icĕn”.

⁵ Uotancĕxun ca ñunshin 'atimanĕn 'apun Jesús Jerusalén ĕma upí anu buáncĕxa. Buántancĕxun ca anuxun Nucĕn Papa Dios rabiti xubu aín mascuan sĕnĕncĕnu buánruacĕxa. ⁶ Buánrutancĕxun ca cacĕxa:

—Diosan bana cuĕĕĕo ca ĕsai quia:

An ca aín ángelcama mi bĕrúanmia. Bĕrúancĕxmi maxáxmi tachacaxma 'inun ca aín mĕcĕnan biquin mi bacáruti 'icĕn. Usa 'ain ca mix asĕrabi Diosan Bĕchicĕ 'aish ĕnuax nuánquianx menu ni-pacĕtan.

⁷ Cacĕxunbi ca Jesusan cacĕxa:

—Ĕsairibi ca aín bana quia: “Nucĕn 'Ibu Diosan cara 'ĕ iĕmiti 'icĕ iscatsi quixun camina a tantima 'ain”.

⁸ Uсотancëxun ca ñunshin 'atimanën 'apun amiribishi tantëcëncatsi quixun aín bashi chairucë manan Jesús buáncëxa. Buántancëxun ca anuxun camabi me 'imainun a menu 'icë ëmacamaxa cha 'aish upí 'icë ismiacëxa. ⁹ Ismiquin ca cacëxa:

—Minmi 'ë rantin puruni tsóbuquin 'ë rabicëxun cana ënë mecama, camabi anu 'icë ñucamacëñunbi minan 'inun mi 'inánti 'ain.

¹⁰ Usaquian cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, ënuax ca cuantan. Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Min 'Ibu Diosëshi camina rabiti 'ain. Rabiquin camina ashi ax cuëncësabi oquin ñu 'axunti 'ain”.

¹¹ Usoquian cacëx ca ñunshin 'atimanën 'apu Jesús ëbiani cuancëxa. Cuancëbëtan ca Nucën Papa Diosan ángelcaman uxun Jesús 'aquiancëxa.

Galilea nëtënuxuan 'atabaquin Jesúsán bana ñuixuanan ñu 'a bana

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, ami nishquin 'apun sipuacëxa. Juan sipuacë ñuicania cuabiani ca Jesús Judea nëtënuax Galilea nëtënu cuantëcëancëxa. ¹³ Anu cuanx Nazaret ëmanu bëbatancëx ca a ëbiani Galilea cacë parúmpapa rapasu 'icë ëma, Capernaúm, anu 'i cuancëxa. A me anu Capernaúm 'icë ax ca Zabolón 'imainun Neftalí cacë me 'iacëxa. ¹⁴ Anu ca Jesús 'iti 'icë quixun ca Nucën Papa Diosan 'amicëxun Isaíasnën cuënëocëxa, ësáquin:

¹⁵ Zabolón me 'imainun Neftalí me, a Jordán baca 'ucë manan 'icë, 'imainun anun parúmpapanu cuanti bai acamax ca Galilea me, anu judíosma unibu bucucë, anu 'icën. ¹⁶ Anu 'icë unicamax ainanma 'ixun Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin 'ati 'unáncëma 'aishbi ca Cristo ucëbë an 'unánmicë

'iaxa. Ainanma 'aish bamati 'aíshbi ca Cristo ucëbë an 'unánmicëx xabánu 'icësa 'iaxa.

¹⁷ Bana ñuixuntabaquin ca Capernaúm ëmanu 'ixun Jesusan anu 'icë unicama ësaquin cacëxa:

—Anun Nucën Papa Diosan abë upí 'inun mitsu ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icën. Usa 'ain ca ami sináncë 'aíshmabi sinanati ami sinan. Usaquian anuxun bana ñuixunquin cacësabi oquin ca Jesusan 'itsa oquin a bana unicama ñuixuancëxa.

An tsatsa bicë uni rabé 'imainun rabé Jesusan abë cuanun ca

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Parúmpapa Galilea cuëtani cuanquinbi ca Jesusan rabé uni mërácëxa. A uni rabëtax ca açhúshi Simón 'icëbi Pedroribi cacë, a 'imainun aín xucën Andrés cacë 'iacëxa. A rabëtax an tsatsa bicë uni 'ixuan tsatsa ricania ca Jesusan mërácëxa. ¹⁹ Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut. An tsatsa bicë uni 'icëbi cana 'ëmi catamënummi uni sinánminun mitsu 'imiti 'ain.

²⁰ Usaquian Jesusan cacëxuinshi aín rica ëbiani ca abë cuancëxa.

²¹ A uni rabé bibiani cuanquinbi ca Jesusan bëtsi uni rabëribi, Zebedeonën bëchicë, Jacobo 'imainun aín xucën Juan, an aín papa Zebedeobëtan nuntinunxun rica mëníoia mërácëxa. ²² Mëraquian cuënquin Jesusan abëa cuanun cacëxëshi ca nuntinubi aín papa ëbiani Jesúsübë cuancëxa.

Galilea nëtënumxun Jesusan bana 'itsa uni ñuixuan

(Lc 6.17-19)

²³ Usa 'ain ca Jesusan Capernaúm anuax cuanxun Galilea mecamanuxun anua judíos unicama timéti xubucamanuxun bana ñuixuancëxa. —Nucën Papa Diosan ca ami catamëcë unicama abë 'inun ainan 'imiti 'icë —quixun caquin upí bana unicama ñuixuanan ca uni

ñucécama pëxcüacëxa. ²⁴ Usoquin 'aia Jesús chanioia cuaquin ca Siria nētēnu 'icē unicaman axa ñucécama Jesusan pëxcunun quixun anu buáncancëxa. Bëtsi bëtsi ñucécama 'imainun ñunshin 'atimanēn 'ibuacē unicama 'imainun uni ñucē nirucuainquinbi tancëma, 'imainun aín nami nimēti saquiucē acama anu buáncëxun ca Jesusan pëxcüacëxa. ²⁵ Usoquin bana ñuixuanan unicama pëxcubiana cuania ca 'aisamaira unin Jesús nuibiancëxa. Galilea menu 'icē unicama 'imainun Decapolis cacē menu 'icē unicama 'imainun Jerusalénu 'icē unicama 'imainun Judea mecananu 'icē unicama 'imainun Jordán baca 'ucē manánuaxribi ucē unicaman ca abë cuanquin Jesús nuibiancëxa.

5

Matánu tsóxun Jesusan aín unicama bana ñuixuan

¹ 'Aisamaira uni isbiani cuantancëxa Jesús matá me mapëracëtancëx anu tsóbutia ca aín 'unánmicē unicaman nēbëtsioracëxa. ² Nēbëtsioracëxun ca Jesusan uisa unicamax cara cuëenti 'icē quixun atu 'unánmiquin cacëxa, ësaquin:

³ An —'ënbi cana 'ën nuitu upí 'imitima 'ai —quixun 'unáncē uni, ax ca 'ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan aín nuitu upí 'imianan ainan 'imicē cupí, chuámarua tani cuëënia.

⁴ Axa masá nuitucē uni a ca Nucën Papa Diosanbi aín masáquin sináncē nētēmiti 'icën. Usai ca 'iti 'icē quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.

⁵ Axa cëruti banacëma uni ax ca Nucën Papa Diosan 'inánti ñucamañu 'iti 'icën, an cacësabi oi. Usai ca 'iti 'icē quixun 'unani ca chuámarua cuëënia.

⁶ 'Acëñuma bamaia uni piti cuëëncësaribi oi Nucën Papa Diosan iscëx upí 'iti cuëëncē uni, a ca an usaía 'inun 'imiti 'icën. Usai ca 'iti 'icē quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.

⁷ An 'aquinsa 'icë uni itsi nuibaquin 'aquincë uni a ca Nucën Papa Diosanribi nuibaquin 'aquinti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.

⁸ Axa aín nuitu Nucën Papa Diosan iscëx upí 'ianan aín sinan upí uni an ca Nucën Papa Dios 'unánan isti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quixun 'unani ca chuámarua tani cuëënia.

⁹ An raíri uni bëtsibë nishananíma nuibananun 'aquincë uni a ca Nucën Papa Diosan —mix camina 'ën bëchicë 'ai —quixun cati 'icën. Usa unix ca chuámarua tani cuëënia.

¹⁰ Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'icë cupía, uni itsin tëmëramicë uni, ax ca —'ëx cana Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'ai —quixun sinani chuámarua tani cuëënia.

¹¹ Mitsun 'ën bana cuacë upí unin mitsu 'atima banan canan bëtsi bëtsi onan cëmëi mitsumi manáncëxbi camina chuámarua tani cuëënti 'ain. ¹² Usaribi oquin ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama unin bëtsi bëtsi ocëxa. Usaqin sinánquin camina cuëënquin, Nucën Papa Diosan ca mitsu upí oquin sinánxunquin aín nëtënu abë 'i upitax tsónun mitsu 'imiti 'icë quixun 'unani chuámarua tani cuëënti 'ain.

Aín unicamax ca tashi 'imainun lamparínsa 'icë Jesús quíá bana

(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Mitsux camina ënë nëtënu 'aish tashisa 'ain. Tashin ca anun tashíncëxun ñu mucuquin upí 'imia. Usaribi oquin camina mitsun mibë 'icë unicama upiti bucunun 'aquinin. Tashi axa aín muca nëtëtia ca unin uisaxunbi amiribishi mucotëcëntima 'icën. Usa 'aish ca a tashi mucañuma ñancáishi 'icën. 'Aisama 'icë ca unin putia, putia unin amácëx ca nëtëtia. Mitsun upiti bucunun

mibë 'icë unicama 'aquincëma 'aish camina a tashíxa mucañuma 'icësaribi 'iti 'ain.

¹⁴ Tashisa 'ianan camina mitsux lamparínsaribi 'ain. Usa 'ixun camina mibë 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquinin. Ca ësa 'icën. Ëma cha matánu 'icë ax ca unëtima, a ca camabi unin isia. ¹⁵ Usaribi oquin ca unin lamparín bimitancëxun bunánti buinaxun anun mapuquin nan-ima. Usoquinma ca lamparinëan a xubunu 'icë unicama pëcatanun ñu manámi nania. ¹⁶ Usaribi oquin camina mitsun mibë 'icë unicama upiti bucuti 'unánun 'aquincë 'aish lamparínsaribi 'iti 'ain. Mitsun ñu upí 'aia isquin ca cuëenquin a unicaman min Papa Dios naínu 'icë a rabiti 'icën.

Nucën Papa Diosan bana cuënëo quicësabi oi 'iti Jesús quia

¹⁷ Camina 'unánti 'ain, Moisésnën cuënëo bana 'imainun Nucën Papa Diosan aín unibu cuënëomia banacama quicësabi oquin 'axunma 'anun quixun uni cai cana 'ëx uáma 'ain. 'Ë ñuiquian cuënëo banacama quicësabi oi 'i cana ënë nëtënu uacën. ¹⁸ Cana mitsu asérabi cain, naí 'imainun mecama cëñúcëma pain 'ain ca a banacama quiásabi oi 'iti 'icën. Usai ca 'iti 'icë quiáxa quiá 'ain ca achúshi banabi usai 'icëma 'itima 'icën. ¹⁹ Usa 'ain ca ui unicaman cara a banacama achúshirabi —a bana cananuna 'atima 'ai —quixun caquin uni itsi usaribi oquin sinánun 'unánmia, ax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish, bëtsi unicamabëtan sënënmairaira 'iti 'icën. Usa 'aínbi ca an a banacama quicësabi oquin 'aquin uni itsínribi usaribi oquin 'anun 'unánmicë uni, ax Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish, raíri unicamabë sënënmaira 'iti 'icën. ²⁰ Cana mitsu cain, mitsun an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'acëma 'aish camina ainanma 'ianan aín nëtënu abë 'itima 'ain.

*Uni itsimi nishtima Jesús quia
(Lc 12.15-59)*

²¹ Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Uni camina 'atima 'ain. Uin cara uni 'ati 'icë ax ca Nucën Papa Diosan 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën”. A bana unin mitsu ñuixunia camina cuan. ²² Usaía quíá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, axa uni itsi, aín xucénsa 'icëbi ami nishcë uni ax ca 'uchocë 'aish cast'icancë 'iti 'icën. Axa uni itsi ñu cai 'atimati banacë uni a ca mitsun cushibunën 'apucaman 'uchoti 'icën. 'Imainun ca an ami nishquin uni itsi —ñunshin bacë camina 'ai —quixun cacë uni ax, axa manë tsinu 'iti uníxa 'uchacësaribi 'icën.

²³ Usa 'ain camina Nucën Papa Dios rabinuxun a 'inánti ñu bëxun —uni itsi ca 'ëmi nishaxa —quixun sináncë 'ixun ²⁴ Nucën Papa Dios 'inántimi buáncë ñu anubi pain nanbiani cuanx, axa mimi nishcë uni abë pain mëníonanti 'ain. Mëníonantancëx abë upí 'ixun camina cuantëcën-quin min 'inánti ñu Nucën Papa Dios 'inánquin a rabiti 'ain.

²⁵ Bëtsi unían mimi nishquin, mitsun cushinu buáncëx, bain cuani camina anu bëbacëma pain 'aish, abë mëníonanti 'ain. Mëníonancëxunma ca mimi nishcë uni axa mi ñui ami manáncëxun min cushin mi sipuati 'icën. Usa 'aíshmi sipuacë 'itin rabanan camina bëbacëma pain 'aish a unibë mëníonanti 'ain. ²⁶ Cana mitsu asérabi cain, sipuacë 'ixun camina min cushi quicësabi oquin curíquinën cupíoti 'ain. A pain ancëquin cupíoi camina sipunubi 'iti 'ain. Usaquin 'atin rabanan camina min cushinu bëbacëma pain 'aish axa mimi nishcë unibë mëníonanti 'ain.

Uni itsin xanubë camina 'itima 'ai quicë bana Jesusan ñuia

²⁷ Moisésnën mitsun raracama ñuixuan bana unin ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Uni itsin xanubë

camina 'itima 'ain”. ²⁸ Usai quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, uinu 'icë unix cara ainanmabi xanu itsi isi aín nuitu mëu cuëënia a unix ca a xanubë 'icësa 'ia.

²⁹ Min bëru mëqueu anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëëncë 'ixunbi camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi ëchíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabéñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min bëru achúshi ëchíxun niti ca asábi 'icën.

³⁰ Min mëcën mëqueu anun 'aisama ñu 'ati cuëëncë 'ixunbi camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mëcën achúshi tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mëcën rabéñu 'aíshmi manë tsinu anuax tëmërai cuantima cupími min mëcën achúshi tëaxun niti ca asábi 'icën.

*Uni aín xanubë ënanantima Jesús quia bana
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)*

³¹ Moisésnën cuëñëo bana ca ësairibi quia: “Ui unin cara aín xanu ëinsa tania an ca —ënë xanu ca bëri 'ën xanuma 'icë —quixun quirica a cuëñëoxunti 'icën”.

³² Usaía Moisésnën cuëñëo bana quicë 'aínbi cana 'ën mitsu cain, an aín xanúxa uni itsibë 'icëmabi ëncë unin ca a xanumi 'uchaquin a 'aisama xanu 'icësaí 'inun 'imia. Usaribiti ca an uni itsin ëncë xanu bicë uni ax 'uchaia, uni itsin xanubë 'icësaribiti.

—Cëmëma ca —quiti bana Jesusan ñuia

³³ Moisésnën mitsun raracama 'unánmiquin cuëñëoxuan bana unin mitsu ñuixunia camina cuan, ësai quicë: “Unin aín bana ca asérabi 'icë quixun uni itsin 'unánun —Nucën 'Ibu Diosan ismainun cana mi cain, asérabi cana 'ën cacësabi oquin 'ati 'ai —quicë 'ixun camina asérabi mix quicësabi oquin 'ati 'ain, Nucën Papa Diosan ca mi isia quixun 'unánquin”. ³⁴ Usa 'aínbi cana 'ën mitsu cain, —Nucën Papa Diosan ismainun cana mi cain —qui camina banatima 'ain. 'Imainun camina —naitan cuamainun cana

cēmëquinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain, naínu ca Nucën Papa Dios 'icë, usa 'ain. ³⁵ 'Imainun camina —menbi cuamainun cana cēmëquinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain, mecama ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun uniocëxa, usa 'ain. 'Imainun camina —Jerusalénu 'icëcaman cuamainun cana cēmëquinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain, Jerusalénu ca judíos unicaman 'Apu 'icë, usa 'ain. ³⁶ 'Imainun camina —'ën maxcá sinánquin cana cēmëquinma asérabi mi cain —qui banatima 'ain. Min maxcánu 'icë buxa tunan 'icëbi camina minbi uxua 'imitima 'ain, uxua 'icëbi camina tunan 'imitima 'ain. Nucën Papa Diosan cuni ca 'imiti 'icën. Usa 'ain camina usai banatima 'ain. ³⁷ Usai quima camina cēmëma banan cuni banati 'ain. Cēmëcëma 'aish camina —Nucën Papa Diosan ismainun cana asérabi mi cain —qui banatima 'ain. A ñunshin 'atimanën sinánmicë uni ax ca usai banaia.

Uni cupitima Jesús quia
(Lc 6.29-30)

³⁸ Moisésnëan mitsun rara ñuixuan, ësaia quicë bana a camina cuan: “An uni itsin bëru 'atimocë uni a ca uni itsínribi aín bëru 'atimoti 'icën. An uni itsin xëta 'atimocë uni a ca uni itsínribi aín xëta 'atimoti 'icën”. ³⁹ Usai quiá 'aínbi 'ën mitsu cain, mitsua 'atimocëxunbi camina ami nishquin cupiquin 'atimotima 'ain. Usoquin 'aquinma camina mitsua mëqueu bëtáshcacëxun 'aisa tania amor-íbia mitsu bëtáshcanun 'amiti 'ain. ⁴⁰ An min camisetami 'inánun quixun policia cacë uni a camina min cutúnribia biisa tania 'inánti 'ain. ⁴¹ Unían mi achúshi kilometro aín ñu buánxunun cacëxun camina rabé kilometro buánxunti 'ain. ⁴² An mi ñu 'inánun quixun ñucacë uni a camina 'inánti 'ain. An —min ñu ca mi bëxuntëcënen 'ë 'inan —cacë uni a camina 'inánti 'ain.

—Axa mimi nishcë uni camina nuibati 'ai —quicë bana Jesusan ñuia

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ĕsai quicë banaribia ñuia camina cuan: “Axa mimi nishcë uni nuibaquinma camina axa mibë nuibanancë unishi nuibati 'ain”. ⁴⁴ Usai quiá 'aínbi cana 'ën mitsu cain, axa mimi nishcë unicama nuibaquin 'aquianan camina axa mimi 'atimati banacë unicama 'imainun an mi bëtsi bëtsi ocë unicama Nucën Papa Dios ñucáx-unti 'ain. ⁴⁵ Usaquin 'acë 'aish camina aséribi mitsun Papa Dios axa naínu 'icë an sináncësabi oquin sináncë 'ain. An ca camabi uni, upí uni 'imainun upíma uni aribia pëcanun bari urumianan camabi unin ñu 'apácë chabónun 'uíribi 'ibúmia. Usaribi oquin camina camabi uniribi nuibaquin 'aquinti 'ain. ⁴⁶ Mitsúnmi an mitsu nuibacëma unicama nuibaquinma an mitsu nuibacë unicamaishi nuibatia ca Nucën Papa Diosan mitsu upí isima. An 'apu buánmiti curíqui bicë uni 'aisama 'ixunbi ca usaribi oquin an a nuibacë uni a nuibananquinia. Mitsun camina an mitsu nuibacë unishima camabi uni nuibati 'ain. ⁴⁷ Mitsun aintsishi sináncë 'aish camina an Nucën Papa Dios 'unáncëma unibu 'icësaribi 'ain. Atun ca aín aintsishi sinania. Usa 'aínbi camina mitsun aintsishima camabi uni sinánti 'ain, Nucën Papa Dios cuëncësabi oquin. ⁴⁸ Usa 'ain camina mitsun Papa Dios, axa naínu 'icë, an sináncësaribi oquin sinánti 'ain.

6

Ĕsaquin ñu upí 'ati Jesús quia bana

¹ Ĕx upí 'icëa camabi unin isnun cana ñuñuma uni ñu 'inánti 'ai quixun camina sinántima 'ain. An usaquin sinánquin uni itsi ñu 'ináncë uni a ca Nucën Papa Dios naínu 'icë, an upí isima. ² Usa 'ain camina ñuñuma uni ñu 'inánquin an uni paráncë unicaman 'acësaribi oquin

'atima 'ain. Unin atu rabiți cuëenquin ca anu judíos unicama timéti xubunuxun ñu 'inánan bainuxunribi camabi unin isnun ñuñuma uni ñu 'inania. Usoquian 'inania isquin ca an a iscë unicaman a rabiquin, ax ca upí uni 'icë quixun caia. Unicaman usa uni rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima. ³ A unicamax usai 'icëbëbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Min ñuñuma uni ñu 'inánquin camina bëtsi uni catima 'ain, min abë nuibanancë uni abi camina catima 'ain. ⁴ Raíri unin isnunma camina uni ñu 'inánti 'ain. Usaquinmi 'aia isi ca Nucën Papa Dios, an camabi unin ñu 'aia iscë, ax cuëenti 'icën. Cuëenquin ca mi upí oquin sinánxunti 'icën.

Ësai ca aín uni Nucën Papa Diosbë banati 'icë Jesús quia bana
(Lc 11.2-4)

⁵ Mitsux Nucën Papa Diosbë banai camina an uni paráncë unicama 'icësa oi 'itima 'ain. Atux ca unían a isnun quiax anua judíos unicama timéti xubunuax 'ianan anun niti bai cuëbí anuaxribi Nucën Papa Diosbë banaia. Asérabi cana mitsu cain, a unicamaxa usai Nucën Papa Diosbë banaia iscë unicaman —ax ca upí uni 'icë—quixun sinánquin rabia. Usaquin rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima. ⁶ A unicamaxa usai 'icëbëbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Mitsux min Papa Diosbë bananux min 'itinu atsínquin camina min xëcuë xëputi 'ain. Xëputancëx camina, min Papa Diosribi ca anu 'icë quixun 'unani, abë banati 'ain. Mitsua unin isiamabi ca min Papa Dios, an camabi ñu isanan camabi sinan 'unáncë, ax mixmi abë banaia cuati cuëenti 'icën. Cuëenquin ca mitsu upí oquin sinánxunti 'icën.

⁷ Mitsux Nucën Papa Diosbë banai camina an Nucën Papa Dios 'unáncëma unicamaxa 'icësaribiti banatima 'ain. Atux ca —nux usai banaia ca Nucën Papa Diosan nun

bana cuati 'icë —quixun sinani 'aisamairai banaia, uisai quiti cara quixun sinanimabi. ⁸ Usa uníxa 'icë sai camina 'itima 'ain. Mitsun Papa Dios an ca mitsun cacëma pan 'ixunbi uisa ñucama caramina a ñucáti 'ai quixun 'unania. ⁹ Usa 'ain camina ësaquin cai Nucën Papa Diosbë banati 'ain:

Nucën Papa Dios, naínu 'icë, mix camina asérabi min sinan upíra 'ain. Usa camina mix 'ai quixun ca camabi uni mi ñui upí banáinshi banati 'icën. ¹⁰ Aín 'Apu 'icëa camabi unin mi rabiti cana cuëënin. Usaquian mi 'anun camina 'imiti 'ain. Min nētēnuxuan ángelcaman 'acësaribi oquian ënë nētēnuxun unicaman mix cuëëncësabi oquin 'ati cana cuëënin. ¹¹ Camabi nētēnmi 'acësaribi oquin camina ënë nētēnribi nun piti anun nux tsóti a nu 'inánti 'ain. ¹² Unían nu 'atimocëxunbinu aribi 'atimoquinma a ñucama sinánquinma manucësaribi oquin camina nun 'acë 'atima ñucama nu tērēnxunquin manuti 'ain. ¹³ Ñunshin 'atimanën 'apúan nu ñu 'atima 'amixunma 'anun camina nu bërúanti 'ain. Nun ñu 'atima 'ati 'icëbi camina nu usa ñu 'axunma 'anun nu iémiti 'ain. Mix cushiira 'aish xënibua 'aínbi 'Apu 'icë ca camabi unin mi rabiti 'icën. Usai 'inun min 'imiti cana cuëënin.

¹⁴ Mitsun axa mitsumi 'uchacë uni usaribi oquin cupiquinma a manumi abë upí 'ia ca mitsun Papa Dios naínu 'icë an mitsux ami 'uchacëcama tērēnquin manuti 'icën. ¹⁵ Usa 'aínbi ca mitsumi 'uchacë uni a usaribi oquin cupimi abë upí 'iama oquin mitsun Papa Dios naínu 'icë an mitsun ami 'uchacëcama tērēnquin manutima 'icën.

Uníxa Nucën Papa Diosmi sinani samáti Jesús quia bana

¹⁶ Mitsux Nucën Papa Diosbë upiti bananuxun piima camina an uni paráncë uníxa 'icësaribiti 'itima 'ain. A unicamax ca —Nucën Papa Diosmi sinánquin picëma 'aish ca upí uni 'icë —quixuan raíri unin sinánun quiax picëma 'ianan masá nuitucësa 'ia. Usai 'ia uni raírinën a rabiabi ca Nucën Papa Diosan a upí isima. ¹⁷ A unicama usai 'icëbëbi camina mitsux Nucën Papa Diosmi sinani samatibi mëníocati min bu mëníonan bëchucati 'ain. ¹⁸ Unían 'unántisama 'inun usai mëníocaxmi samatia ca mitsun Papa Dios, an camabi unin sinan 'unáncë, ainshi mitsu isti 'icën. Isi cuëenquin ca upí oquin mitsu sinánxunti 'icën.

*'Itsa ñuñu 'iti sinánquinma, Nucën Papa Diosan nētēnu upí
'iti sinánti Jesús quia bana*

(Lc 12.33-34)

¹⁹ Ēnë nētēnuax ñuñuira 'iti cuëenquian unin 'aisamaira ñu bitsiabi ca bëtsi bëtsi ñu nacuaxan cēnumainun bëtsi bëtsi ñuxa puibuax chēquimainun bëtsi bëtsi ñu an ñu mëcamacë unin unéxun xubunu atsínxun mëcamatia. Usa 'ain camina axa ñuñuira 'iti cuëencë uni asaribi 'itima 'ain. ²⁰ Ēnë nētēnuaxa 'icësaí ca Nucën Papa Diosan nētë naínu 'icë ñucama 'atimati cēñutíma, an ñu cēñuti nacuáxbi ca 'aíma 'icën, anuax ca ñu puibutiribi 'aíma 'icën, 'imainun ca an xubunu atsínxun ñu mëcamacë uni anu 'aíma 'icën. Usa 'ain camina mitsux ënë menu 'icë ñuñuishi 'iti sinánquinma Nucën Papa Dios cuëencësabi oquin 'ati 'ain. Usaquin 'atancëxmi aín nētēnu abë 'icë ca an mitsúnmi a cuëenminuxun 'acë ñucama cupí, mitsu cupíira oquin chuámarua cuëenun 'imiti 'icën. ²¹ Uisa ñun cara cuëenia, a ñuishi ca unin sinania. Axa ënë nētēnu 'icë ñuñu 'iti cuëencë unin ca a ñuñu 'itishi sinania. Usa 'ainbi ca an Nucën Papa Diosan a cupíoquin aín nētēnuxun chuámarua 'imiti cuëencë uni an Nucën Papa Dios cuëenun ax cuëencësabi oquin 'atishi sinania.

Aín unicama xabánu nicësa 'iti Jesús quia bana

(Lc 11.34-36)

²²⁻²³ Lamparínën pëcacëbëtan ca unin bëruñu cupíshi an pëcacë ñucama 'imainun xabá isia. Min bëru upí 'ain camina upí oquin isquin min ñu mëëti 'ati 'ain. Min bëru 'aisama 'ain camina xabá isquinma min ñu mëëti upí oquin 'atima 'ain, bëánquibucënxun 'acësoquinshi camina 'ati 'ain. Usaribiti camina Nucën Papa Diosan 'imicëx min sinan upí 'ianan an sinánmicë 'aish min sinan an pëcacësa 'ain. Usai 'ibi camina an sináncësaribi oquin sináncëma 'aish bëánquibucënu nicësa 'ain. Ami sinánquinma bëtsi bëtsi ñu sináncë 'aish ca uni bëánquibucënuira nicësa 'icën.

—Ñuñu unix ca Nucën Papa Diosmi sinanima —Jesús quia bana

(Lc 16.13)

²⁴ Ësa ça: Achúshi unin ca rabé uni ñu mëëxuntima 'icën. Rabé uni ñu mëëxuncé 'ixun ca bëtsishi nuibaquin upí oquin ñu 'axuanan bëtsi nuibatima 'icën. Usa 'ixun achúshinën bana cuaquin bëtsían cacëxun aín bana paréti 'icën. Usaribiti ca uni curíqui 'imainun bëtsi bëtsi ñu-mishi sináncë 'aish Nucën Papa Diosmi upiti sinanima.

Nucën Papa Diosan ca aín unicama bërüanquin 'aquinia Jesús quia bana

(Lc 12.22-31)

²⁵ Usa 'ain cana mitsu cain, añu caramina piti 'ain, añu chupa caramina pañuti 'ai quixun acama sinani camina masá nuitutima 'ain. Mitsun pitisamaira camina mitsux 'ain, mitsun chupasamaira camina mitsux 'ain, ¿usa cat? An mitsúxmi ëné nëtënu tsoti oquin unio Nucën Papa Dios, ainshi ca a mi piti ñu mitsu 'inánan a mi pañuti chuparibi mitsu 'inánti 'icën. ²⁶ Mitsun

camina axa nuáncë ñu pëchiucama 'unanin. Atun ca ñu 'apánan bimi bucunuxun bitsima. Usa 'icëbi ca mitsun Papa Dios, ax naínu 'icë, an atun piti 'inania. An ñu pëchiu 'acësamaira oquin ca mitsumi sinánquin mitsu piti 'inánti 'icën. ²⁷ Nucën Papa Diosainshi canimicë 'aish camina mitsúxbi masá nuituti canitisa tani masá nuitutibi canitima 'ain.

²⁸ Usaribi oquin camina añu chupa caramina pañuti 'ai quixun sinani masá nuitutima 'ain. Camina isti 'ain, ro uacama ax ca ñu mëëanan chupa onuxun risi oímabi upíira upí 'icën. ²⁹ A ro uacama sinánquin cana mitsu cain, 'apu Salomón ax ca 'itsaira ñuñu 'ianan chupa upíira upí pañucë 'aishbi aín chupa ax ro uasaribi upíira upí 'iáma 'icën. ³⁰ Upíira upí 'itancëxbia xania unin tsin nëëncëx ca a ro ua cëñutia. Usai 'inunbi ca Nucën Papa Diosan aín ua upíira upí 'imia. Usoquin 'acë 'ain camina 'unánti 'ain, ro ua 'acësamaira oquin ca an mitsúnmi pañuti chupa mitsu 'inánti 'icën. Mitsux usaquin sináncëma 'aish camina upiti Nucën Papa Diosmi catamëcëma 'ain. ³¹ Usai 'ima camina masá nuituti —¿añu ñu caranuna xëanan piti 'ain? —quianan —¿añu chupa caranuna pañuti 'ain? —quiquin usa ñuishi sinántima 'ain. ³² An Nucën Papa Dios 'unáncëma unicaman ca ñuñu 'itishi sinánan aín piti bitishi sinánan aín chupa bitishi sinania. A unicaman usaquin sináncë 'aínbi ca mitsun Papa Dios naínu 'icë an 'unania, mitsux chupañu 'ianan pitiñu 'aish cuni camina upitax bucuti 'ai quixun. ³³ Usa 'ain camina ainan 'ianan ax cuëncësabi oquin pain 'ati 'ain. Usaquin 'acëbëtan ca an anúnmi mitsux upitax bucuti ñucama aribi mitsu 'inánti 'icën. ³⁴ Usa 'ain camina —iméishi carana uisai 'iti 'ain, bëtsi nëténribi carana uisai 'iti 'ai —quixun sinani masá nuitutima 'ain. A nëtë ucëbëtainshi camina isti 'ain.

7

—Unin ca uni itsi 'uchotima 'icë —quíáxa Jesús quia bana
(Lc 6.37-38, 41-42)

¹ Nucën Papa Diosanma mitsuribi 'uchoia, usa 'ain camina bëtsi uni ñui manánquin 'uchotima 'ain. ² Mitsúnmi uni itsin ñu 'aia isquin a uni 'uchoia ca Nucën Papa Dios 'imainun unínribi, mitsúnribi caramina uisa ñu 'ai quixun isti 'icën. Mitsun —min usa ñu 'ati ca 'aisama 'icë —quixun uni itsi cacë 'ixunbi usaribi oquin 'aia ca Nucën Papa Dios 'imainun unínribi mitsúnmi bëtsi uni 'uchocësaribi oquin mitsu 'uchoti 'icën. ³ Bëtsi unin 'ucha 'itsamashi 'icë a sinánquinbi camina mitsun 'ucha 'aisamaira 'icëbi sinaniman. Ēñex ca ësa 'icën. Bëtsi uníxa aín bëru xaménu i sani chamaratsuñu 'icësa 'aínbi camina mitsux i mo mitsun bëru xaménu 'icësa 'ain. ¿Uisa 'ixun caramina bëtsi unin bëru xaménu 'icë i sani chamaratsu a sinánquinbi axa mitsun bëru xaménu 'icë i mo sinaniman? ⁴ ¿Mitsun bëru xaménu 'icë i mo mëníoquin bicëma 'ixun caramina uisa cupí —i sani chamaratsu min bëru xaménu 'icë camina 'ë bimiti 'ai —quixun bëtsi uni cati 'ain? ⁵ Mitsun pain mitsun bëru xaménu 'icë i mo a bitancëxun camina upí oquin isquin bëtsi uni aín bëru xaménu 'icë i sani chamaratsu bixunti 'ain.

⁶ An Nucën Papa Dios timaquin aín bana cuaisama tancë uni camina 'ën mitsu cacë banacama ñuixuntima 'ain, ñuixuncëxbia atux Nucën Papa Dios 'usani ami 'atimati banai mitsumi nishquin mitsu 'atimoti rabanan. Usa unicamax ca an ñu upí pimicëxunbia uni 'uchítinën ami nishquin picësaribi 'icën. 'Ianan ca unían aín cënënu niia cuchin 'aisamaira cupícë ñu a amáquin chuoórucësa 'icën.

*Nucën Papa Diosbë banaquin a ñucáti Jesús quia bana
(Lc 11.9-13; 6.31)*

⁷⁻⁸ Camina 'unánti 'ain, ui unin cara Nucën Papa Dios ñucáquin caia a uni ca Nucën Papa Diosan 'inania. Ęsa ca: Bari bariquin ca unin ñu mĕraia. 'Imainun ca unin bĕtsi unían xĕcuĕ taxcaia cuaquin a xubunu 'icĕ unin xĕo-caxunia. Usaribi oquinmi mitsun ñucáquin cacĕxun ca mitsun bana cuaquin Nucën Papa Diosan mitsux cuĕĕncĕ ñu mitsu 'axunti 'icĕn.

⁹ ¿Mix aín papa 'ixunbi caramina min bĕchicĕnĕan mi pán ñucácĕxun maxax 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹⁰ ¿Tsatsa mi ñucácĕxun caramina runu a 'inánti 'ain? Camina 'inántima 'ain. ¹¹ Mitsux 'atima uni 'ix-unbi camina mitsun bĕchicĕ upí ñu 'inanin. Mitsúnmi 'acĕsamaira oquin ca Nucën Papa Dios naínu 'icĕ an a ñucácĕ uni a upí ñu 'inánti 'icĕn.

¹² Bĕtsi uníxa mibĕ upí 'ianan mi 'aquintimi mix cuĕĕncĕ, usaribi oquin camina min bĕtsi unibĕ upí 'ianan a 'aquinti 'ain. Usaquin 'anun ca Moisésnĕn cuĕnĕo bana quia. 'Imainun ca an Nucën Papa Dios quicĕ bana uni ñuixuncĕ unicaman cuĕnĕo banaribi usai quia.

*Rabĕ ca bai 'icĕ quiáxa Jesús quia bana
(Lc 13.24)*

¹³⁻¹⁴ Ęsa ca. Anúan uni cuanti bai ca rabĕ 'icĕn, cha 'imainun chucúma. Bai cha anun atsínti, anúinra ca 'aisamaira uni cuania. A bain cuanx ca uni anu Nucën Papa Dios 'icĕma nĕtĕ anuaxa 'aisamaira tĕmĕrati, anu bĕ-bati 'icĕn. Bĕtsi bai chucúma, anun atsínti chucúma, anun ca 'itsamashi uni cuania. A bain atsínquiani cuantancĕx ca uni nĕtĕtímoi Nucën Papa Diosan nĕtĕ upí anu abĕ 'iti 'icĕn. A bai chucúma anun camina mitsux cuanti 'ain.

*Aín bimi isquin uisa i cara quixun i 'unánti Jesús quia bana
(Lc 6.43-44)*

¹⁵ Bëtsi bëtsi unin ca mitsu parántisa tanquin —Nucën Papa Diosan sinánmicëxun cana mitsu bana ñuixunin — quiquinbi anbi sináncë bana ñuixunia. Usa unin ñuicë bana camina cuatima 'ain. A unicamax ca 'unánmaratsu ñuinasa 'aishbi aín nuitu méu 'atima sinánñu 'aish pi-anancë ñuinasa 'icën. ¹⁶ Atun ñu 'acë isquin camina uisa uni cara quixun 'unánti 'ain. Ēsaribi ca. A cuti bimi a ca aín bimi cutima i an tuaíma. ¹⁷ Usaribiti ca aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain aín bimi 'aisama 'icën. Aín íxa upí 'ain cuni ca aín bimíxribi upí 'ia. ¹⁸ Aín íxa upí 'ain ca aín bimi 'aisama 'ima. Aín íxa xanáncë 'aish 'aisama 'ain ca aín bimi upí 'ima. ¹⁹ 'Apácëxbia upiti bimiamca ca unin i rëtancëxun nëënia. ²⁰ Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icën, a i cara upí 'icë, cara 'aisama 'icë quixun. Usaribi oquin camina unin ñu 'aia isquin asérabi cara Nucën Papa Diosan uni 'icë quixun 'unánti 'ain.

Camabi uníxira Nucën Papa Diosan nētēnu 'itima Jesús quia bana

(Lc 13.25-27)

²¹ An —mix camina 'ën 'Ibu 'ai —quixun 'ë cacë unicamax ca camáxira Nucën Papa Dios naínu 'icë aín nētēnu abë 'itima 'icën. An aín cuëncësabi oquin 'acë unicamax cuni ca anu abë 'iti 'icën. ²² Anun ënë nētëcama cëñúcë nētën ca 'itsa unin 'ë cati 'icën: Mix nun 'Ibu 'ain cananuna min cushínbi bana ñuixuan, min cushin ñunshin 'atima uninua chiquánan cananuna min cushin uni itsin 'acëma ñu 'an. ²³ Quiabi cana atu cati 'ain: Mitsux camina 'ën unima 'ain. Ñu 'atima 'acë 'aish camina mitsux 'ëbë 'itima 'ain. Ca cuantan.

Upí oquin 'acë xubu 'imainun 'atimaquin 'acë xubu Jesusan ñuia bana

(Lc 6.47-49; Mr 1.22)

²⁴⁻²⁵ Usa 'aínbi ca an 'ëmi sinánquin 'ën bana cuanan a bana quicësabi oquin 'acë uni ax an upí oquin sinánxun

masinuma matánu xubu 'acë unisaribi 'icën. A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira suñúan bëquiquinbi uisabi ocëma 'icën. ²⁶ Usa 'aínbi ca an 'ën bana aín pabitan cuaxunbi a bana quicësabi oquin 'acëma uni an upí oquin sinánxunma masinu xubu 'acë unisaribi 'icën. ²⁷ A unin xubu ca 'aisamaira 'uí 'ibúcëbë 'itsaira baca 'ëmainun 'aisamaira suñúan bëquiquin puxuaxa. Usoquin ca aín itácamaribi tsasi-paquin cëñuaxa.

²⁸⁻²⁹ An xuá 'ixun ca Jesusan Nucën Papa Diosan cushínbi bana ñuixuancëxa. An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman banasamaira ca Jesusan bana 'iacëxa. Jesusan bana ñuixunquin sënëoncëbë ca an aín bana cuacë unicama ratuti —usa bana cuacëma cananuna 'ain —quiacëxa.

8

Jesusan an aín nami chëquímicë 'insínñu uni pëxcúa (Mr 1.10-45; Lc 5.12-16)

¹ Bana ñuixunquin sënëontancëx matánuax cuantëcënia ca 'itsa unin Jesús nuibiancëxa. ² Nuibiancëbë ca an aín nami chëquímicë 'insínñu unin amiquiquiani cuani rantin puruni tsóbuquin Jesús cacëxa:

—Mix cushi 'ixun camina 'aisa tanquin 'ë pëxcuti 'ain.

³ Cacëxun aín mécënan ramëquin ca Jesusan 'insíncë uni cacëxa:

—Cana mi 'ati 'ain. Min nami ca upí 'itëcëni motia.

Usaquian cacëxëshi moti ca aín ñucë nëtëacëxa.

⁴ Pëxcutia ca Jesusan a uni 'ësëquin cacëxa:

—'Ën mi pëxcucë ñuiquin camina uinu 'icë unibi catima 'ain. Caíma cuanxun camina min nami pëxcúcë judíos sacerdote ismiti 'ain. Ismianan camina Nucën Papa Dios rabiquin Moisés quiásabi oquin a ñu 'inánti 'ain, camina asérabi pëxcúa quixun camabi unin 'unánun.

*An Romanu 'icë capitán ñu mëëxuncë uni Jesusan pëxcüa
(Lc 7.1-10)*

⁵ Usoquin 'atancëxa Jesús Capernaúm ëmanu cuantëcëncëbë ca Romanu 'icë capitán achúshi, ax amiquiquiani cuancëxa. ⁶ Cuanquin ca ësaquin cacëxa:

—An 'ë ñu mëëxuncë bënëni uni ca 'insíanxbi baquirucëma paë tani bënëti 'ën xubunu racatata.

⁷ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Cana a pëxcui cuanti 'ain.

⁸ Cacëxunbi ca capitánën cacëxa:

—Mix cushi 'imainun 'ëx mi meura 'ain camina 'ën xubunu atsíntisama tanti 'ain. Usa 'ain camina cuanquinma ënuxunbi 'ën ñu mëëmicë uni pëxcúnun cati 'ain.

⁹ Cana 'unan min banaxbi ca cushi 'icë quixun. 'Ën cana 'ën 'apun 'ë cacësabi oquin 'ain. 'Ën suntárucamanribi ca 'ë bana cuatia. 'Ën suntáru —ca cuantan —quixun 'ën cacëx ca cuania. —Ca ut —quixun 'ën cacëx ca bëtsix aia. An 'ë ñu mëëxuncë uni —ñu ca 'at —quixun 'ën cacëxun ca 'aia. Usaribiti ca 'ën ñu mëëmicë uni mixmi —ca pëxcúti 'icë —quicëbëshi pëxcúti 'icën.

¹⁰ Usaía judíosma uni 'aíshbi a capitán quia cuaquin ca Jesusan an a nuibiancë unicama cacëxa:

—Aséribi cana 'ën mitsu cain, ënë uníxa 'ëmi catamëcësaribitia 'ia cana judío uni achúshibi iscëma 'ain.

¹¹ 'Ën cana mitsu cain, 'aisamaira judíosma unicamaxribi ca aucüaxa bari urucë amiax uanan anúan bari cuabúcé amiaxribi unuxun 'aia. Ai ca anua Abraham, Isaac, Jacob, 'imainun axa 'ëmi catamëcë judíos unicama 'icë, anu acamabë Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën. ¹² Usaía atux 'imainun ca judíos unicama axira Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'aíshbi 'ën bana cuaisama tancë, acamax ëman 'icë bëánquibucë anu 'iti 'icën. Anuax ca anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti inti 'icën.

¹³ Usaquin unicama catancëxun ca Jesusan capitán cacëxa:

—Camina min xubunu cuanti 'ain. 'Ëmi catamëquinmi 'ën usoquin 'axúnun quixun 'ë cacësabi oi ca min uni pëxcutia.

Jesús ësai quicëbëshi ca capitanën ñu mëemicë uni anu 'aíshmabi pëxcüacëxa.

Pedronën nachi Jesusan pëxcüa

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Usaquin cabiani Pedronën xubunu cuanxun ca Jesusan Pedronën nachi 'itsisan 'i racacë mëracëxa.

¹⁵ Mëraxuan aín mëcën mëcëxëshi ca aín 'itsis nëtéacëxa. Usocëxëshi pëxcuti niruxun ca atu pimiacëxa.

'Itsa uni ñucë Jesusan pëxcüa

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ A nëtënbi ca bari cuabúcëbëa bëbáquishbucëbëtan a ëmanu 'icë unicaman ñunshin 'atimañu unicama an pëxcunun Jesúsnu bëacëxa. Bëia ca Jesusan aín banáinshi ñunshin 'atimacama uninua chiquíanan uni ñucëcamaribi pëxcüacëxa. ¹⁷ Isaías quiásabi oquin ca usaquin 'acëxa, ësai quicë: “An ca nun ñucë pëxcüanan an nu paëocëcama nu térécaxuanxa”.

—Aín unicamax ca ax cuëncësoi 'ima Jesúsishi sinánti 'icë —quicë bana

(Lc 9.57-62)

¹⁸ 'Aisamaira unían nëbétsioracëxun oquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ucë manan cuanun ca cuan. ¹⁹ Usaquian cacëbë anu cuanquin ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë uni achúshinën Jesús cacëxa:

—Uinu caramina mix cuani anuribi cana 'ëx mibë cuanti 'ain.

²⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ñu pëchiñunëxbi ca anua batsi oti nañu 'icën. Capa 'inúxbi ca aín anu 'uxti quiniñu 'icën. Usa 'aínbi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx anu 'uxtiñumabi 'ain. Usa 'ain sapi camina 'ëbë cuantima 'ain.

²¹ Caia ca bëtsi uniribi an aín bana cuacë, an cacëxa:

—Mibë cuanti 'aínbi cana 'ën papanu pan cuainsa tanin. A bamaia maíntancëx cana mibë cuanti 'ain.

²² Quia ca Jesusan cacëxa:

—Camina 'ëmi sinánan 'ëbë cuanti 'ain. Axa Nucën Papa Diosmi sinántisama tancë uni, an bamacë uni maínun ëanan camina 'ëbë cuanti 'ain.

*Bëchun 'imainun suñúan Jesusan nëtémia
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)*

²³ Usaquin cabiania 'ucë manan cuanux manë nuntinu 'iruquiancëbë ca aín 'unánmicë unicamaxribi 'iruacëxa.

²⁴ 'Iruquiani cuanía Jesús 'uxánbi suñúan 'icuatsíncëbë parúmpapa bëchuni ca 'umpax aín nuntinu 'iruacëxa.

²⁵ Usai 'ia oquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús bësúnquin cacëxa:

—Nu ca iémit, cananuna nanëtin.

²⁶ Quia ca Jesusan bësuquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina racuëtin? Mitsun camina Nucën Papa Diosan ca asérabi nu bërúanquin 'aquinia quixun sinaniman.

Cai niruquin ca suñúan —ca nëtët —canan parúmpa-paribi —ca bucubut —quixun cacëxa. Cacëxëshia suñu nëtëíshimainun ca baca bëchúnribi nëtéacëxa. ²⁷ Usoia isi ca aín 'unánmicë unicama ratuti canancëxa:

—¿Uisa uni cara ënëx 'ic? Suñúanënbi, bacánbi ca aín bana cuatia.

*Ñunshin 'atimañu uni rabé Gadara menuxun Jesusan pëxcüa
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)*

²⁸ Usaquiiani 'ucë manan cuantancëx ca Gadara cacë menu bëbacëxa. Bëbatancëx nuntinuax 'ibúquiiani cuaniabi ca ñunshin 'atimañu uni rabëtan, anu uni maíncënuax uquin Jesús mëracëxa. A uni rabëtan ca ñunshin 'atimañu 'aish uinu 'icë unínbia chichabiantisama 'ixun anun cuanti bai bëaraxun ui unibi anun inumiama 'icën. ²⁹ Usa 'ixun ca a isi munuma cuëncénquin Jesús cacëxa:

—¿Uisati caramina Jesús, Diosan Bëchicë, min nu ubíoiñ? ¿Anúnmi nu masóti nëtë ucëma pan 'aínbi caramina nu ubíoi uan?

³⁰ Usaia 'imainun ca 'aisamaira cuchi atu 'urama pi bucüacëxa. ³¹ Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën Jesús cacëxa:

—Nu ënuaxuquin camina nux cuchicamanu 'inun nu xuti 'ain.

³² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantan.

Cacëx ca ñunshin 'atimacama a uni rabénuax chiquíquiianx cuchicamanu atsíancëxa. Atsíncëbë ca cuchicama camáxbi tsuáquiuiiani abáquiiani cuanx cuëtúnuax parúmpapanu rëucubuti bacamiqui cëñúacëxa.

³³ Usacëbëtan ca an cuchi bërúancë unicaman a 'urama 'icë ëma chanu abáquiiani cuanxun anu 'icë unicama usaia cuchicama 'icë ñuixuanan ñunshin 'atimañu uni rabéribi usai 'icë ñuixuancëxa. ³⁴ Ñuixunquin chanioia cuabiani ca a ëmanu 'icë unicamax aín ëma ëbiani Jesús isi riquiancëxa. Riquianxun isquin ca camaxunbi atun nëtënuaxa cuantánun Jesús cacëxa.

9

Uni ñucë niruquinbi tancëma Jesusan pëxcüa

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ A menuaxbi nuntin cuantëcëntancëx ca Jesús aín ëmanu bëbacëxa. ² Bëbacëbëa 'itsa uni timécëbëtan ca raírinën uni achúshi ñucë nirucuaínquinbi tancëma

bacétinu racánxun bëacëxa. Bëquin ca —Jesusan ca ënë uni pëxcuti 'icë —quixun aín nuitu mëu sináncëxa. Sinania atun sinan 'unánquin ca Jesusan ñucë uni cacëxa:

—Chuámashi ca 'it. Min 'uchacama ca tëréncë 'icën.

³ Usaquian caia cuaquin ca anu 'icë an Moisésnën cuëñëo bana 'unáncë uni raírinën sináncëxa: Ënë unix ca anúan Nucën Papa Diosaxëshi quiti banan banaia. Ax ca 'aisama 'icën. Nucën Papa Diosan cuni ca 'ucha tërénti 'icën. ⁴ Usaquin sinania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacasquin caramina mitsun usaquin sinanin? ⁵ Ën cana uni “Min 'uchacama ca tëréncë 'icë” quixun cananbi “Niruquiani ca cuantan” quixunribi cati 'ain. ⁶ Nucën Papa Diosan cushínbi 'ën ënë uni pëxcuia isquin camina asérami 'unánti 'ain, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ën cana unin 'ucharibi tërénti 'ai quixun.

Caquin ca Jesusan racábucë uni cacëxa:

—Niruquiani ca min bacéti bibiani min xubunu cuantan.

⁷ Cacëxëshi ca niruquiani aín xubunu cuancëxa. ⁸ Usai niruquiani cuania isi ca anu 'icë unicama racuéacëxa. Racuéquin ca —Nucën Papa Diosan aín cushi 'ináncëxun ca ënë unin ñucë uni pëxcüanan aín 'uchacama tëréanxa —quixun sinánquin Nucën Papa Dios rabiácëxa.

Jesusan Mateo aín uni 'inun ca [Ëñëx ca an ënë quirica cuëñëo Mateo, abi 'icën.]

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Usobiani cuantëcënquinbi ca Jesusan Mateo cacë uni anuxuan 'apu buánmiti curíqui bicë anua tsócë mëracëxa. Mëraquin ca cacëxa:

—'Ën mi 'unánminun ca 'ëbë cuani ut.

Jesusan cacëxëshi ca Mateo niruquiani ami sinani abë cuancëxa. ¹⁰ Cuanquin ca Jesúsceñun aín 'unánmicë unicama aín xubunuxun pi cuanun Mateonën buancëxa. Buancëbë atúxribi atubë cuanx ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun an fariseocaman bana tancëma uni raírinëxribi atubëtan pi bucüacëxa. ¹¹ Jesúsbetan a unicaman piia isquin ca aín 'unánmicë unicama fariseo unicaman ñucáquin cacëxa:

—¿Uisa cupí cara an mitsu 'unánmicë unin an 'apu buánmiti curíqui bicë unicamabëtan pianan 'uchañu unicamabëtan pin?

¹² Usai quia cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—Paë tancëma uni, ax ca rucaturúan a ronti cuëënimá. Paë tancë uni, ax cuni ca rucaturúan a ronti cuëëniá. ¹³ Usaribiti cana 'ën an —'ëx cana asábi 'ai —quixun sináncë unicama a 'ëmia catamënun cai uáma 'ain. Ama, an —'ën nuitu 'aisama 'aish cana 'ëxbi upí 'itima 'ai —quixun sináncë unicama a cuni upí 'inúxa 'ëmi catamënun cai cana 'ëx uacën. Usa cana 'ëx 'ai quixun sinánquin camina 'unánti 'ain, uisai quicë cara Nucën Papa Diosan bana ënëx 'icë quixun: “Unían 'ë rabianan aín 'ucha tërëncë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia isi cuëëncësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinia isi cuëënin”.

*Pima samáti ñuiquin ñucácëxun Jesusan uni ca
(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)*

¹⁴ Usa 'ain ca Juan, an uni nashimicë, aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Nux cananuna Nucën Papa Dios sinani bëtsi bëtsi nëtën pima samatin. Fariseo unibunëxribi ca usaribiti pima samatia. ¿Usa 'aínbi cara uisacasquin min 'unánmicë unicaman samáquinma pin?

¹⁵ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿An biti xanua unin bicëma pan 'ain cara axa abë nuibanancë unicama ax a unibë 'aish masá nuituti 'ic? Ca masá nuitutima 'icën. Ca ësa 'icën: An xanu biti unin xanu biquin abëtan pi unun camicëx ca axa abë nuibanancë unicama masá nuitutima abë cuëënia. Xanu bibiani cuanquian a unin ëbiancëxun cuni ca axa abë nuibanancë unicaman masá nuituquin pima. Usaribiquin ca 'ën 'unánmicë unicama 'ëbë 'ixun masá nuituti samáquinma piia. Unían 'ë bicëxun 'ën ëbiancëxun cuni ca masá nuituquin pitima 'icën.

¹⁶ Catancëxun ca aín banaxa fariseo unicaman uni 'unánmicë banasama 'ain, aín banabë fariseonëan 'unánmicë bana mëscúti rabanan Jesusan ësaquinribi a unicama cacëxa:

—Ca ësaribi 'icën. Nun aintsi uinu 'icë xanúnbi ca chupa xëni, chupa sani iotan aín tuquicë a 'unuima. Usocëxbi ca chupa xëni ax chëqui anun 'unucë ío ax nipacëtia. Usai 'i ca aín tuquicë ax chaia. ¹⁷ Èsaribi ca: Ui unínbi ca ñuina xacá anu 'umpax 'aruti chumusa oquin 'acë, axa xëni 'ain, anu ñu chëcacë 'aruima. Anu 'arucëxunbi ca ñu chëcacë ax cubini uruquin ñuina xacá xëni a tucaia. Axa tuquicëbë ca chëcaxun anu 'arucëxa cubíncë ñu ax tutuqui nëtëtia. Usa 'ain ca ñu chëcacë, ñuina xacá chumusa oquin ácë íónushi 'aruti 'icën, asábi 'inun.

Xanu 'insíncë pëxcüanan Jesusan Jaironën bëchicë bamacëbi baísquimia

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Juanën 'unánmicë unibubëa Jesús banacëbëbi ca anua judíos unicama timécë xubunu 'icë 'apu, Jairo cacë, ax uacëxa. Uquin ca aín bëmánon rantin purúnquin Jesús cacëxa:

—'Ën ini bëchicë ca bërí bamaxa. Bamacëbi camina mix 'ëbë cuanxun a ramëti 'ain. Min ramëcëxëshi ca asábi 'inux baísquiti 'icën.

¹⁹ Cacëx niruia abë cuancëbë ca aín 'unánmicë unica-maxribi Jesús bë cuancëxa.

²⁰⁻²¹ Cuaniabi ca xanu achúshi ñucë, ax męcën rabé 'imainun rabé baritia imia 'aíshbi aín imi nęcęcëma, an — aín chupa ticaishi cana pęcücüti 'ai — quixun sinánquin, a caxu cuanquin Jesusan chupa cuébi ticacëxa. ²² Ticaia tani niracëti cuainacëquin ca Jesusan a xanu mëraquin cacëxa:

— Camina chuámarua 'iti 'ain. 'Ën cana mi pęcücüti 'ai quixun asérabi sinani camina pęcücüan.

Cacëxëshi ca pęcücüacëxa.

²³ Usobiani cuanx ca anua judíos unicama timéti xubunu 'icë 'apu, Jairo, aín xubunu bëbacëxa. Bëbaquin ca Jesusan, xanu ñucë a maíncëbëtan an 'ati unicaman pacun bana otishi 'ixun caínmainun 'aisamaira uni raramati sharatia cuaquin isacëxa. ²⁴ Usaria isquin ca Jesusan cacëxa:

— Ënuax ca chiquít. A xu xanu ca bamacëma 'icën. Ca 'uxaxa.

Ësaquian cacëxunbi ca 'usáncacëxa. ²⁵ 'Usáncëxunbi anu 'icë unicama xubu ëman xutancëx ca Jesús anua xu xanu 'icë anu atsínxun aín męcën biacëxa. Bicëxëshi ca tsoruacëxa. ²⁶ Usa 'ain ca Jesusan usaquin ñu 'aia anu 'icë unicaman chanioia a menu 'icë unicaman cuacëxa.

Bëxuñu uni rabéa Jesusan bëpëxcüa

²⁷ Usobiani anuax cuaniabi ca uni bëxuñu rabëtan Jesús caticabianquin munuma cuęcęcëonquin cacëxa:

— Davitan rëbúnqui, nu nuibaquin ca nu pęcücüti.

²⁸ Cacëxa xubunu atsíncëbë ca a bëxuñu uni rabëtaxribi 'atsínquiiani Jesús rapasu cuancëxa. Cuania ca Jesusan cacëxa:

— ¿Mitsun caramina sinanin, 'ën cana mitsu pęcücüti 'ai quixun?

Cacëxun ca a unin cacëxa:

— Camina nu 'ati 'ain.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan aín bëru mëëquin cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën cana mitsu bëmënioti 'ai quixun sináncësabi oquin cana mitsu 'ati 'ain.

³⁰ Usaquian cacëx ca bënëtishi bëmëniocacëxa. Bëmëniocatia ca Jesusan cacëxa:

—Unían 'ën mi ësoquin 'acë ënë 'unánxunma 'anun camina ui unibi ñuixuntima 'ain.

³¹ Usaquian Jesusan cacëxunbi ca a uni rabëtan cuanquin a nëtënu 'icë unicama chaniocëxa.

Banañuma unia Jesusan banamia

³² Bëxunü 'icëa pëxcucë uni rabëtaxa cuancëbëtan ca uni raírinën achúshi uni ñunshin 'atimanëan banañuma 'imicë a Jesúsnu bëacëxa. ³³ Bëia ca Jesusan a uninua ñunshin 'atima chiquíancëxa. Chiquíncëbë ca a uni banañuma 'iá 'aíshbi banacëxa. Usaria isi ca anu 'icë unicamax ratuti quiacëxa:

—Nun nëtë Israel anuxunbi ca uínbi ësa ñu isáma 'icën.

³⁴ Quia unicama ratúmainun ca fariseo unibunëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apun cushínshi ca ënë unin ñunshin 'atima chiquinia.

Jesús uni bana ñuixuni bëtsi bëtsi ëmanu caun

³⁵ Usotancëxun ca ëma chacamanu 'imainun ëma chucúmaracamanuribi cuanquin anua judíos unicama timéti xubucamanu atsínquin anu timëtia Jesusan bana ñuixuancëxa. Bana ñuixunquin ca —'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosan ainan 'imiti 'icë —quixun caquin upí bana unicama ñuixuancëxa. Ñuixuanan ca uni ñucëcamaribi pëxcuquin an paëocëcama tërécaxuancëxa.

³⁶ Uinu cara Jesús 'icë anubi ca 'aisamaira uni 'iacëxa. Usai 'ia an atu Nucën Papa Dios ñuiquin 'unánmianan ami sinánun 'aquinti 'aíma 'ain ca axa piánancë ñuinacan ubíocëxa 'aracacë ñuina, an a bërúanti aín 'ibu 'aíma

'ain, bënëti sináncasmai 'icësaribiti 'iacëxa. Usaia 'ia atu isquin ca Jesusan a unicama nuibacëxa. ³⁷ Nuibaquin atu 'aquinsa tanquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Aisamaira uníxa ëmi sinánti 'aínbi ca an atu 'ëmi sinánun 'aquinti uni 'itsamashi 'icën. Usa 'aish ca naënuia 'aisamaira ñu bimi 'aínbia an bití uni 'itsamashi, usaribi 'icën. ³⁸ Usa 'ain camina Nucën Papa Dios, axa 'ëmi sináncë unicaman 'ibu, a ñucáti 'ain, an uni 'ëmi sinánun 'aquinti unia 'itsa xunun, bimi 'ibu unían an bimi bití uni xucësaribi oquin.

10

*Aín 'unánmicë unicama 'iminuxun Jesusan mëcën rabé
'imainun rabé uni caísa
(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)*

¹ Usa 'ain ca Jeusasan aín 'unánmicë uni mëcën rabé 'imainun rabé a timëxun cacëxa:

—'Ën cushi cana mitsu 'inanin. Anun camina ñunshin 'atima uninua chiquíanan uni 'insíncëcamaribi pëxcuti 'ain.

² A usaquin cacë unicamax ca 'iacëxa Simón 'icëbi Pedroribi cacë, 'imainun aín xucën Andrés. 'Imainun ca Zebedeonën bëchicë Jacobo cacë a 'imainun aín xucën Juan 'iacëxa. ³ Raírinëx ca Felipe cacë 'imainun Bartolomé cacë 'imainun Tomás 'imainun Mateo, an 'apu buánmiti curíqui bicë, acama 'iacëxa. 'Imainun ca Jacobo, Alfeonën bëchicë, a 'imainun Lebeo 'icëbi Tadeoribi cacë a 'iacëxa. ⁴ 'Imainunribi ca Simón axa judíos unibun rabanan nëëti banacë, a 'imainun Judas Iscariote, an Jesús uni 'inan, a 'iacëxa.

*Unicama bana ñuixunun Jesusan aín 'unánmicë unicama
xua
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6; 10.3-11)*

⁵ Aín 'unánmicë unicama caístancëxun ca unicama bana ñuixuntanun xunuxun Jesusan ësaquin cacëxa:

—Camina anu judíosma unibu 'icë nëtënu cuantima 'ain. Samaria nëtënu 'icë ëmacamanuribi camina cuantima 'ain. ⁶ Israel unicama axa 'ëmi sinánti 'aíshbi 'ëmi sináncëma acama 'ëmi sinánun 'aquini camina cuanti 'ain. Atux ca 'ëmi catamëcëma 'aish 'ibuñuma carnerosa 'icën. ⁷ Cuanquin camina —anúan Nucën Papa Diosan mitsu ainan 'imiti nëtë ca 'urama 'icë —quixun caquin bana ñuixunti 'ain. ⁸ Ñuixuanan camina 'insíncë unicama pëxcüanan uni bamacë baísqüimianan an aín nami chëquímicë 'insínñu uni asábi 'itëcënun pëxcüanan uninua ñunshin 'atima chiquínti 'ain. 'Ën cana anúnmi uni 'aquinun cushi 'inánquin mitsu cupíomicëma 'ain. Usa 'ain camina mitsúnmi 'aquincë uni cupí ñucátima 'ain.

⁹ Curíqui camina buántima 'ain. ¹⁰ Camina burasa ió anun min ñu buánti bitima 'ain. Camina rabé tari 'imainun bëtsi taxaca 'imainun min tsati buántima 'ain. An unicama 'aquincë uni a ca a 'aquincë unin aín piti 'imainun aín cuëncë ñu 'inánti 'icën. Usa 'ain camina ñu buanima usashi cuanti 'ain.

¹¹ Cuanx ëmanu bëbaquin camina isti 'ain, ui unin cara upí oquin min bana ñuixuncëxun cuaisa tania. A unin xubunushi camina ñantan ñantan 'uxti 'ain, anúnmi a ëmanuax cuanti nëtëa utámainun. ¹² Anu 'iti xubunu atsíntancëx camina —chuámashi ca 'ican —cai anu 'icë unicamabë nuibananti 'ain. ¹³ Usaími 'icëbë ca a xubunu 'icë unicama mitsubë upí 'ixun min bana cuati mitsúxmi anu 'icë cupí cuëni chuámashi 'iti 'icën. 'Aínbi ca mitsubë upí 'iisama tanquin an mitsun bana cuaisama tancë unicamax usai 'itima 'icën. ¹⁴ Uinu 'icë ëmanu 'icë unicaman cara, uinu 'icë xubunu 'icë unicaman cara mitsu biisama tanan mitsun bana cuaisama tania, anuax cuani camina anu 'icë unicaman, mitsun bana cuatíma ca Nucën Papa Diosan iscëx 'aisama 'icë quixun 'unánun, mitsun taxacanu 'icë me cupúcë tacabiani bëtsi ëmanu

cuanti 'ain. ¹⁵ Asérabi cana 'ën mitsu cain, Sodoma ëmanu 'icë unicama 'imainun Gomorra ëmanu 'icë unicama ca aín bana cuaisama tancë cupí Nucën Papa Diosan castí-cancëxa. Usamaira oquin castí-cancë ca an a ëmanu 'icë unicama mitsu bicëma cupí ax 'iti 'icën.

Mitsumi ca uni nishti 'icë quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama ca

¹⁶ 'Ën cana carnero 'inúan nëecë nëbétsinu 'icësaribi 'inun mitsu xutin. Nëëquin ca 'inúanën carnero bin-uxun bëarati 'icën. Usaribi oquin ca axa mitsumi nishcë unin mitsu 'atimocatsi quixun sinánti 'icën. Usaquian sináncëbë camina bërúancati 'ain, runu 'icësaribiti. Bërúancanan camina axa mitsumi nishcë uni ami nishi abë 'atimonantima 'ain, numacuru 'icësaribiti. ¹⁷ Axa mitsumi nishcë unicaman ca judíos unibunën 'apucamanu mitsua 'atimonun buánti 'icën. Usonan ca anua judíos unicama timéti xubucamanuxun mitsu rishqiti 'icën. Usa ca uni 'icë quixun 'unani camina ami catamë-tima bërúancati 'ain. ¹⁸ 'Ën bana uni ñuixuncë cupí ca unin mitsumi nishquin judíosma unibunën 'apunu mitsu buánti 'icën, ami mitsu ñui manánuxun. Usocëx-unbi camina a 'apucama 'imainun judíosma uniburibi 'ën mitsu 'unánmicë banacama ñuixunti 'ain. ¹⁹ A unicaman mitsu 'apunu buáncëxun camina racuéquin —uisai carana qiti 'ai —quixun sinánan —uisa banan carana cati 'ai —quixun sinántima 'ain. Nucën Papa Diosan ca mitsúxmi banacëbëtainshi uisaquin caramina cati 'ai quixun mitsu sinánmiti 'icën. ²⁰ Usa 'ain camina 'unánti 'ain, mitsúnbi sináncë banan camina banatima 'ain, Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan sinánmicëx camina qiti 'ain.

²¹ 'Ëmi sináncëma unin ca axa 'ëmi sinania oquin aín xucénbi an uni 'aminun quixun 'apu 'inánti 'icën. Usaribi oquin ca aín papan ami nishquin aín bëchicëbi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. 'Imainun ca usaribi oquin

aín bëchicënën ami nishquin aín papabi an uni 'aminun 'apu 'inánti 'icën. ²² Mitsúxmi 'ëmi sináncëbë ca axa 'ëmi sináncëma unicamax mitsumi nishti 'icën. Usa 'aínbi ca an uisa ñu cara 'icëbëtanbi 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën. ²³ Achúshi ëmanuxun bana ñuixuniabi unin mitsun bana cuaisama tanquin bëtsi bëtsi ocëx camina bëtsi ëmanu cuanti 'ain. Anuxunribi bana ñuixunia unin mitsu bëtsi bëtsi ocëx camina anuaxribi bëtsi ëmanu cuanti 'ain. 'Ën cana aséribi mitsu cain, anu Israel unibu 'icë ëmacamanuxun mitsun unicama bana ñuixuncëma pain 'ain cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx utëcënti 'ain.

²⁴ Unin ñu 'unánmicë uni an ca an a 'unánmicë uni inuima. Usaribiquin ca an uni ñu mëëxuncë uni an, an a ñu mëëmicë uni inuima. ²⁵ Mitsux 'ën 'unánmicë unicama 'ain ca axa 'ëmi nishcë unicamax mitsuribi nishti 'icën. Atúan 'ë bëtsi bëtsi ocësaribi oquin ca mitsuribi bëtsi bëtsi oti 'icën. Atun 'ë ñunshin 'atimanën cushi, Beelzebú, caquin anëquin ca mitsúxmi 'ën unicama 'icë, mitsuribi usaribi oquin anëti 'icën.

*Uími caranuna racuëti 'ai quiáxa Jesús quia
(Lc 12.2-9)*

²⁶ Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama bana ñuixuntanun xuquin cacëxa:

—Unían mitsu bëtsi bëtsi ocëxbi camina an mitsu bëtsi bëtsi ocë unicamami racuëtima 'ain. Unían uni itsi paránxun ñu 'acëxbi ca camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. Usaribiti ca unían ñu upí unéxun 'acëxbi camabi unían 'unáncë 'iti 'icën. ²⁷ 'Ën mitsu iméribi cacë banacama camina camabi unían cuanun ñuiti 'ain. Ñuianan camina mitsun xubunuxun 'ën mitsu cacëcamaribi camabi unían cuanun ëmánxun ñuiti 'ain. ²⁸ An uni bëtsi bëtsi oquin bamamicë unicamami camina racuëtima 'ain. Usoquin 'aquinbi ca unin bëru ñunshin bamamitima 'icën. Usa

'ain camina usa unimi racuëtima Nucën Papa Dios, an uni aín cushínbi bamamianan aín bëru ñunshínribi manë tsi anuaxa xëñibua 'aínbi tëmëratì anua 'inun 'imiti amishi racuëti 'ain.

²⁹ 'Isáratsu ca cupíma 'icë unin curíqui 'itsamaratsu anun maruquin rabé bitì 'icën. Chamaratsu 'aísha aín cupí 'itsamashi 'icëbi ca Nucën Papa Diosan camabi 'isá achúshi achúshi isia. Usaquian bërúancë 'aish ca Nucën Papa Dios cuëncëbëma bamaima. ³⁰ An 'isácama bërúancë Nucën Papa Diosan ca mitsuribi camabi 'uná-nan uiti buñu caramina 'ai quixun 'unania. ³¹ Mitsux camina 'isásamaira 'ain. Usa 'ain ca 'isá chamaratsucama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu bërúanquin isia. Usa 'ain camina unían mitsu bamamisa tancëxbi racuëtima 'ain.

—*Èx cana Jesúsnan 'ai —quix quicë uni ñuicë bana*
(Lc 12.8-9)

³² Èsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Axa an 'ën bana cuacëma unicaman cuanun 'ë ñui, —'ëx cana Jesusan uni 'ain —quicë uni a ñuiquin cana 'ënribi, —ax ca 'ën uni 'icë —quixun 'ën Papa Dios naínu 'icë a cati 'ain. ³³ Usa 'aínbi cana axa 'ëmi rabini, —'ëx cana Jesusan unima 'ain —quicë uni a ñuiquin, —ax ca 'ën unima 'icë —quixun 'ën Papa Dios naínu 'icë cati 'ain.

—*Axa ami sináncëma unix ca Jesusan unimi nishti 'icë quicë bana*
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Èsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Èx uá 'ain ca camabi unix bëtsibë bëtsibë nuibananti 'icë quixun mitsun sináncëxbi ca usama 'icën. 'Èx uá 'ain ca axa 'ëmi sinántisama tancë unicaman axa 'ëmi sináncë unicama nuibatíma, ami nishquin 'atimoisa tanti

'icën. ³⁵ 'Ëx uá 'aían 'ëmi catamëcëbë ca bëtsi bëtsi unix aín papami nishti 'icën. Usaribiti ca xanu raírinëx 'ëmia catamëcëbë aín titami nishti 'icën. 'Ëx ënë nëtënu uá 'aían 'ëmi catamëcëbë ca xanux aín ñemi nishti 'icën. ³⁶ Usa 'ain ca axa 'ëmi catamëtia oquin unin aín aintsibi 'atimoti 'icën.

³⁷ 'Ën unicaman ca aín papa, aín tita nuibati 'icën. Nuibatibi ca atu nuibacësamaira oi 'ëmi sinánti 'icën. Usai 'ëmi sináncëma 'aish ca 'ën unimasa 'icën. Usaribiti ca 'ëmi sináncësamaira oquian aín bëchicë nuibacë uni ax 'ën unimasa 'icën. ³⁸ —A 'ai bamanuxunbi cana Jesúsmi catamëti bana ënquinma 'ai —quixuan an sináncëma uni ax ca 'ën uni 'itima 'icën. ³⁹ Uix cara aín cuëncësa oquin 'ai ënë nëtënu upitax tsótishi sinania ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia ax ainan 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'iti 'icën.

*Uicama cara Nucën Papa Diosan cuplòti 'icë quicë bana
(Mr 9.41)*

⁴⁰ Ësaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An mitsun bana cuacë uni an ca 'ën banaribi cuatia. An 'ën bana cuacë uni an ca Nucën Papa Dios, an ënë nëtënu 'ë xua, aín banaribi cuatia. ⁴¹ Aséribi 'ënan 'ixuan 'ën unin 'ë ñuiquin bana ñuixunia cuaquin ca uni itsin sinánti 'icën, —a banax ca aséribi Nucën Papa Diosan sinánmicëxa quicë 'icë —quixun. Usaquin sinani ca a bana quicësabi oi 'iti 'icën. Usa uni ca an bana ñuixuncë unia iscësaribi oquin Nucën Papa Diosan upí isia. Usaribi oquin ca an upí uni isquin —ax ca aséribi Jesúsmi catamëcë uni 'icë —quixun sinánquin a nuibaquin aín bana cuacë uni a Nucën Papa Diosan upí isia, upí uni iscësaribi oquin. ⁴² Ax 'ën uni 'aísha 'ëmi upiti catamëcë 'icëmabi axa shimaia

isquin —ax ca Jesucristonën uni 'icë —quixun sinánquin
'umpax 'ináncë uni a ca Nucën Papa Diosan upí isia.

11

*Juan an unicama nashimicë an aín 'unánmicë uni Jesús
isnun xua*

(Lc 7.18-35)

¹ Aín 'unánmicë unicama an ñuixuncë bana unicama ñuixuntanun catancëx ca Jesús anribi Galilea menu 'icë ëmacamanuxun bana ñuixunux cuancëxa.

² Usai 'imainun ca sipunu 'ixun Juan, an uni nashimicë, an Jesusan ñu 'aia ñuïcانيا cuacëxa. Cuaquin ca aín uni raíri Jesús istánun quixun xuacëxa, asérabí cara ax utia judíos unibunën caíncë a 'icë quixuan isnun. ³ Xucëx cuanxun ca Juanën cacësabi oquin ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Mix caramina asérabí axa uti nun caíncë a 'ain?
¿Mixmi ama 'ain caranuna bëtsi uníxa uti nun caínti 'ain?

⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camina 'ën unicama ñuixuniami cuacë banacama ñuixuanan 'ën ñu 'aiami iscëcama ñuixunquin Juan cai cuanti 'ain. ⁵ Cuanxun camina cati 'ain: Bëxuñu unínbi ca bërí isia, aín niti bëtsicë uníxribi ca bërí upiti nitsia, an aín nami chëquímicë 'insínñu unix ca pëxcutia, pabë unin ca bana cuatia, bamacë uníxbi ca baísquia, ñuñuma unínribi ca anun Nucën Papa Diosnan 'inux iéti bana cuatia. ⁶ Usauin canan camina, 'ë ñui Nucën Papa Diosan xucëma ca ax 'icë quima, ax 'ëmi sináncë unicamax ca chuámarua 'i cuëënia quixunribi Juan cai cuanti 'ai — quixun ca Jesusan Juanën xucë unicama cacëxa.

⁷ Juan, an unicama nashimicë, aín unicama cuancëbë-tan ca Jesusan anu 'icë unicama 'aisamaira 'icë Juan ñuiquin ësaquin cacëxa:

—¿Uisa uni isi caramina mitsux anu uni 'icëma menu cuancën? Bëtsi bëtsi oquin sináncë uni ax ca tutísha

suñun bëcacësa 'icën. ¿Usa uni isi caramina cuancën?
⁸ ¿Ax usama 'ain caina añu isi cuancën? ¿Upíira 'aísha cupíira chupa pañucë uni isi caramina cuancën? Usama ca. Camina 'unanin, upíira 'aísha cupíira chupa pañucë unix ca anu 'apu 'icë xubunushi 'ia. ⁹ ¿Usa uni isi cuanima caramina añu isi cuancën? An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë uni a isi camina cuancën, ¿usa cat? Aséribi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicaman ñuixuan bana 'iásamaira ca Juanën uni ñuixuncë bana 'icën. ¹⁰ Juan ñuiquian ënë menu ucëma pan 'icë 'ë cacë bana a ca Nucën Papa Diosan Isaías cuënëomiacëxa, ësai quicë:

A caxumi cuanun cana 'ën uni xutin. Ax pain cuanquin ca
 anun cuanti bai mëníoquin racanacësaribi oquin
 camabi unían min bana cuanun atun nuitua upí
 'inun sinanamiti 'icën.

¹¹ Usaquin cuëño bana ñuitancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Aséribi cana 'ën mitsu cain, an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman ñuixuncë bana 'iásamaira ca Juanën 'ë ñuicë bana 'iaxa. Usa 'ain ca a unicamax 'iásamaira Juan 'icën. Usa 'aínbi ca axa Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ën unicamax, unían ñuumara iscë 'aíshbi Juan 'iásamaira 'icën.

¹²⁻¹³ Juan ucëma pan 'ain ca Moisés 'imainun an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicaman 'ë ñuiquin unicama ñuixuancëxa. A unicama caxu uquin ca Juanën 'ë ñuiquin, axa utia judfos unicaman caíncë ax ca uaxa quiax quiquin unicama ñuixuanxa. Usa 'ain ca 'ënribi, 'ëmi catamëcë unicama ca Nucën Papa Diosnan 'iti 'icë quixun ñuixunia cuanan 'ën ñu 'aia isi 'aisamaira unix Nucën Papa Diosnan 'iti sinania. ¹⁴ Mitsun aséribi cuaisa tanquin camina 'unánti 'ain, Elías ca uti 'icë quicë bana ax ca Juan ñui quiá 'icën. A bana quiásabi oi ca Juan,

an unicama nashimicë, ax Nucën Papa Diosan mëníosabi oi uaxa. ¹⁵ An aín pabitan ënë bana cuacë unin ca aín nuitunëmbi sinánquin cuati 'icën.

¹⁶ Èsaquinribi ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

—Ènë nëtënua bërí bucucë unicamax cara uisa 'icë quixun cana mitsu cati 'ain. Ca tuáratsucuxa cuaicësaribi 'icën. Cuainux timécë 'aíshbia cuaitisa tantancëx camáxbi tsotan ca raírinën raírí èsaquin caia: ¹⁷ “Cuai chirini cuëë-nun nun paca bana ocëbëbi camina masá sinani cuaitisama tan. Cuaitisama tancëbë nux —anpan caniacëcë unicama 'icësaribiti cananuna ini rarumati 'ai —quicëbëbi camina masá sinani usairibi 'iisama tan”. ¹⁸ Usaribi ca ënë nëtënua bucucë unicamax 'icën. Juanëx ca ñu mëscú picëma 'ianan ñu xëacëma 'icën. Usa 'icë ca unicaman —a unix ca ñunshin 'atimañu 'icë —quixun caxa. ¹⁹ Usoquian Juanën 'acësoquin 'aquinma 'ën camabi ñu pianan xëaia isquin ca unicaman èsaquin 'ë ñuía: A unix ca picën tapun 'ianan xëairacë uni 'icën. Ax ca an 'apu buánmiti curíqui bicë unicama 'imainun 'uchañu unicamabë nuibanania —quixun. Usaquian Juancëñun unin 'ë ñuicëbëbi ca Nucën Papa Dios, an ënë menu unun 'ë xua, an 'acë ñucamax asábi 'icën. Usa ca quixun ca axa ami sináncë unicaman 'unania.

Axa bëtsi bëtsi ëmanuax ami sinántisama tancë unicama Jesusan ca

(Lc 10.13-15)

²⁰ Usaquin catancëxun ca Corazín 'imainun Betsaida 'imainun Capernaúm a ëmacamanuax ucë unicama, atun ëmanuxun bana ñuixuanan uni itsin 'acëma ñu 'acëbëbia aín bana cuati ami sinanacëma, a unicama èsaquin Jesusan cacëxa: ²¹ —Corazín ëmanuax ucë unicama 'imainun Betsaidanuax ucë unicama, mitsu cana asérabi cain, mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquin Tiro 'imainun Sidón anuxun 'ën 'á 'ain ca anu 'icë unicama aín

'uchacama ëni 'ëmi sinan 'itsíanxa. Aín 'ucha cupí masá nuituti sinanati ca chupa chëquicë pañuanan chimaputan mashiquia 'itsíanxa. ²² Usa 'ain cana mitsu cain, anúan an camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën ca Tiro 'imainun Sidónu 'icë unicama 'acësamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoquin castícantí 'icën. ²³ Capernaúmnuax ucë unicama, ¿mitsun caramina sinanin, camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'ai quixun? Camina anuma, anua uni 'aisamacama bamatancëx cuancë, anu 'iti 'ain. Mitsun ëmanuxun 'ën cushínbi 'ën ñu 'acësaribi oquian Sodomanaxunribi 'acë 'ain ca aín 'uchacama ëni anu 'icë unicama nëëncëma 'iá 'itsíanxa. ²⁴ Usa 'ain ca anúan camabi uni aín ñu 'acë isti nëtën Sodomanu 'icë unicama 'ásamaira oquin Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. 'Uchoquin ca a ëmanu 'icë unicama 'acësamaira oquin mitsu 'ati 'icën.

—*Chuámarua tani cuëñux camina 'ëmi catamëti 'ai — quixun Jesusan ca*

(Lc 10.21-22)

²⁵ Catancëxun ca Jesusan Nucën Papa Dios cacëxa:

—'Ën Papa Dios, mixmi naí 'imainun menu 'icë ñucaman 'Ibu 'icë cana mi rabin. Ami uni 'unánmiti ñu a camina an ñu 'unáncë unicama 'unánmiquinma an ñu 'unáinracëma unicama 'unánmian. Usaquinmi 'acë cupí cana mi rabin. Usaquin 'ati camina mix cuëëan. ²⁶ — Ñu 'unánma ca —quixuan unin sináncë unicaman min 'imicëxun 'ën bana cuati camina cuëëan.

²⁷ Usaquin aín Papa Dios catancëxun ca Jesusan anu 'icë unicama amiribishi cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca camabi aín sinan 'ë 'unánmiaxa. Uinu 'icë unínbi ca uisa uni 'ianan aña 'ai carana 'ëx uacën quixun 'unanima. 'Ën Papa Diosan cuni ca 'unania. Usaribi oquin ca uinu 'icë unínbi, uisa cara Nucën Papa Dios 'icë quixun 'unanima. Aín Bëchicë, 'ën cuni cana 'unanin, 'imainun ca a 'ën uisaira cara ax 'icë quixun

'unánmisa tancë unicama anribi 'unania. ²⁸ Nucën Papa Diosan mi upí isnun quixun 'aisamaira ñu 'anan unin cacë ñuribi 'ai bënëti atsáncë 'ixun camina 'emi catamëquin 'ën mi 'aquinun 'ë cati 'ain. Cacëxun cana a ñucama mëníoquin 'ënan 'aíshmi tanti 'icësaribitimi upí oquin sinani cuëënun mitsu 'imiti 'ain. ²⁹ Mitsúxmi cuëënia cana uisari caramina upí 'iti 'ai quixun mitsu 'unánmiti 'ain. Ñu caquinma cana tēmëraquinmami 'ati sënëinshi 'ëx cuëëncësabi oi 'inun mitsu 'imiti 'ain. 'Imixun 'ën 'aquincëx camina upí oquin sinani chuámashirua tani cuëënti 'ain. ³⁰ Mitsúxmi 'ënan 'ain ca 'ën mitsu 'aquincëx mitsun 'ati ñux 'aisa 'icën.

12

Anun ñu mēētima nētēan Jesusan 'unánmicē unicaman trigo bēru piá ñuicē bana

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Usaquin catancëx ca anun ñu mēētima nētēn Jesús bain anu trigo 'apacë naën cuancëxa. Abë cuanquinbi ca aín 'unánmicē unicaman piisa tanquin trigo bēru pēcécē sirícaquin bixun piacëxa. ² Usoia isquin ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Ca is, anun ñu mēētima nētēn usaquin ñu 'ati 'aín-mabi ca min 'unánmicē unicaman usoia.

³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsun caramina Davidnën ca 'acëñuma 'ixun axa abë cuancë unicamabētan ësoquin ñu 'acëxa quixun cuëñeo bana a iscëma 'ain? ⁴ Davidnën ca 'acëñuma 'ixun piisa tanquin anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë pán, Nucën Papa Diosan isti oquin nancë, a bixun piacëxa. A panëxa judíos sacerdotenëinshi piti 'aían uni itsin piti 'icëmabi ca sacerdotenën 'in-áncëxun David 'imainun abë 'icë unicaman piisa tanquin piacëxa. ⁵ ¿Mitsun caramina judíos sacerdotecama ñui

quía cuëñeo bana a iscëma 'ain? Bëtsi nëtën 'acësaribi oquin ca anun ñu mëëtima nëténribi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun an 'ati ñucama 'acëxa. Usoquin 'aíbi ca 'uchama 'icën. ⁶ Ën cana mitsu cain, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu Moisésnën ñuiasamaira ca a 'ën mitsu cacë bana ënëx 'icën. ⁷ Nucën Papa Diosan bana ca ësai quía: “Unían 'ë rabianan aín 'ucha tërécë 'inuxun 'aracacë ñuina rëxun xaroia isi cuëëncësamaira oi cana atun uni itsi nuibaquin axa 'aquinsa 'icë 'aquinia isi cuëënin”. A bana cuacë 'aish camina 'ën 'unánmicë unicaman trigo bëru bixun piia isi manáncëma 'itsían. ⁸ Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun cana 'ën anun ñu mëëtima nëtën cara aña 'ati 'icë quixun uni cati 'ain.

Aín mëcën bamacë unia Jesusan pëxcüa

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Anuax cuanx ca Jesús anua judíos unicama timéti xubunu cuani atsíancëxa. ¹⁰ Anu ca uni achúshi aín mëcën amo 'icë bamacë 'iacëxa. A uni isquin ca fariseo unicaman —Jesús, an ca nux quicësama oquin 'aia —quixami manáncatsi quixun sinánquin —¿anun ñu mëëtima nëtën uni ñucë pëxcuti cara asábi 'ic? —quixun ñucácëxa.

¹¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Micama uinu 'icën caramina anun ñu mëëtima nëtéan mitsun 'aracacë ñuina quininu nipacëtia biquinma isëshiti 'ain? Camina isëshiquinma biti 'ain, ¿usa cat?

¹² 'Aracacë ñuinasamaira ca uni 'icën. Usa 'ain ca anun ñu mëëtima nëtën uni pëxcuti asábi 'icën.

¹³ Catancëxun ca Jesusan, uni aín mëcénmi ñucë cacëxa:

—Ca mëshpat.

Cacëx mëshpatishi ca mëpëxcüacëxa, aín mëcën itsis-aribi upí 'ítánun. ¹⁴ Usocëbë chiquíquiani cuanx ca fariseo unicama Jesús ñui uisoxun 'ati cara quix 'esénancëxa.

An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin Cristo ñuiquin cuënëö bana

¹⁵ Usax ca fariseo unibu 'esënanía 'unánbiani Jesús anuax cuancëxa. Cuancëbë ca 'itsa uni abë cuancëxa. Cuanía ca Jesusan uni ñucëcama pëxcuquin, ¹⁶ —an ca usoquin ñu 'aia quixun camina 'ë chaniotima 'ai —quixun cacëxa. ¹⁷ Nucën Papa Diosan 'amicëxuan a ñuiquin Isaíasnën cuëneösabi oi ca Jesús 'iacëxa, ësai quicë:

¹⁸ Ënëx ca 'ëx cuëncësabi oquin 'anun 'ën caíscë 'ianan 'ën nuibairacë a 'icën. A isi cana cuëënin. 'Ën cushi cana a 'inánti 'ain. 'Ináncëxun ca judíosma unicamaribi uisoquin carana 'ën atúxa upí 'inun 'imiti 'ai quixun ñuixunti 'icën. Ñuixuanan ca 'ën cana camabi unían ñu 'aia isquin uisa carana oti 'ai usoquin 'ati 'ai quixun ñuixunti 'icën. ¹⁹ Ax ca unicamabë cuëbicanantima 'icën, ca cërúanantima 'icën. Bain cuani munuma cuëncëni banaquin ca unicama cuamitima 'icën. ²⁰ Pëcú pëchi sitan oquin pësínpacë a ca xanun 'aisama 'icë putia. Usa 'aínbi ca 'ën Bëchicënnën uni 'aisama 'aísha 'uchañu 'aíshbi ainan 'iisa tania cuantánun xutima 'icën. Lamparín bënabuti cuíncësa ca axa ami sinanibi ami cushiiracëma uni ax 'icën. Usa unibi ca ainan 'iaxma cuantánun xutima 'icën. Anun camabi ñu 'aisamacama cëñuti nëtë utámainun ca aín cushínbi ami catamëcë unicama 'aquenti 'icën. ²¹ Judíosma unibunëxribi ca ami catamëti 'icën, an ca atu 'aquinia quixun 'unani.

Ñunshin 'atimanën cushin ca Jesusan ñu 'aia quiáxa fariseo unicama quia

(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²² Usai 'icëbëtan ca uni achúshi ñunshin 'atimanën 'imicëxa bëxuñu 'ianan banañuma, a Jesúsnu unin bëacëxa. Bëia Jesusan pëxcucëxun ca banaquin isacëxa.

²³ Jesusan usoia isi ca anu 'icë unicamax ratuti sináncas-mai canancëxa:

—¿Ënë unix cara aséرابي Davitan rëbúnqui, axa uti nun cáincë, a 'ic?

²⁴ Jesusan usoquin ñu 'aia ñuicania cuati ca fariseo unibunëx quiacëxa:

—Ñunshin 'atimanën 'apu, Beelzebú, an 'amicëxuinshi ca ënë unin ñunshin 'atima chiquinia.

²⁵ Usai quia aín sinan 'unánquin ca Jesusan fariseo unicama cacëxa:

—Ca ësa 'icën. Achúshi menuxuan an 'apu 'imicë unibunën cushicaman bëtsi bëtsi oquin sináncë 'ain ca a menu bucucë unicamax 'itsa 'aíshbi upitax bucuí bëtsibë bëtsibë nuibananima 'acanani cëñutia. Usaribiti ca ëmanu 'icë unicamax bëtsibë bëtsibë nuibananima nishanani upitax bucuíma cëñutia. Usaribiti ca aín aintsibë bucüaxbia nishanancë unicamax amanu amanu cuani tsuáqui nëtëtia. ²⁶ Mitsux camina quin, ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, Beelzebúribi cacë, an 'amicëxun isana ñunshin 'atima chiquinin. Usaími mitsux 'ë ñui quicë 'aínbi ca ñunshin 'atimanën 'apúan ñunshin 'atima raíri chiquíncëbë an 'amicëxuan ñu 'ati ñunshin 'atima 'aíma 'iti 'icën. Usa 'ain ca ñunshin 'atimanën abë ñunshin 'atima chiquinima. ²⁷ 'Ën ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquíncë 'ain, ¿cara mitsun unibunën uin 'amicëxun ñunshin 'atima uninua chiquinin? Mitsun unibunën ca mitsu cati 'icën, ñunshin 'atimanën 'apun 'amicëxunma ca Nucën Papa Diosan 'amicëxuinshi unin ñunshin 'atima uninua chiquínti 'icë quixun. Usaquin cacëxun camina 'unánti 'ain, mitsúnmi 'ë ñui quicë bana ax ca asérabima 'icë quixun. ²⁸ Nucën Papa Diosan Bëru Ñunshin Upitan 'amicëxun uninua 'ën ñunshin 'atima chiquíncë 'ain camina 'unánti 'ain, Nucën Papa Diosan ca axa 'ëmi catamëcë unicama ainan 'imin-uxun ënë menu unun 'ë xuaxa quixun.

²⁹ Ĕsa ca. Ui unínbi ca cushi uni, aín xubunu atsínxun aín ñu bicuanima. Aín 'ibu pain nēaxun cuni ca aín ñu bicuánti 'icēn. Usaribi oquin cana 'ēn aín 'apusama cushiira 'ixun ñunshin 'atima chiquinin.

³⁰ Ĕsaribi ca. Unían bēruánquin timēcēma 'aish ca aín 'aracacē ñuinacama tsuáquia. Usaribi oquin ca an 'ēmia sinánun uni 'aquincēma uni an 'ēmi sinánxma 'inun uni 'imia.

³¹ Usa 'ain cana mitsu cain, Nucēn Papa Diosan ca unin 'atima ñu 'acē camabi tērēnti 'icēn, amia 'atimati banacēribi. Usa 'aínbi ca axa aín Bēru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacē uni, a Nucēn Papa Diosan aín 'ucha tērēnima. ³² Axa uni 'inux anuax uá 'ē ñui 'atimati banacē uni a ca Nucēn Papa Diosan aín 'ucha tērēnti 'icēn. Usa 'aínbi ca axa aín Bēru Ñunshin Upí ñui 'atimati banacē uni aín 'ucha Nucēn Papa Diosan tērēnima, bamatancēxribi ca xēnibua 'aínbi aín 'ucha tērēncē 'itima 'icēn.

*Aín bimi cupíshi i 'unánti bana Jesusan ñuia
(Lc 6.43-45)*

³³ Ca Ĕsa 'icēn: Upí i 'apácēx ca aín bimi upí 'iti 'icēn. I 'aisama 'apácēx ca aín bimi 'aisama 'iti 'icēn. Aín bimi isquin ca unin 'unánti 'icēn, a i cara upí 'icē, cara 'aisama 'icē quixun. Usaribi oquin camina 'ēn ñu 'aia isquin 'unánti 'ain, uín cushin carana ñu 'ai quixun. ³⁴ Mitsux 'atima 'ixun uni paráncē 'aish camina mitsun raracama 'iásaribiti an uni picē runusaribi 'ain. Unix ca aín nuitu mēúa sináncēsaribi oi aín cuēbitan banaia. Mitsun nuitu 'aisama 'ain camina 'atimati banain. ³⁵ Aín nuitu upí 'ain ca uni upí ñu ñui upiti banaia. Usa 'aínbi ca raírí unix aín nuitu upíma 'ain, upíma ñu ñui 'atimati banaia. ³⁶ Ĕn cana mitsu cain, anúan an camabi unin 'acē ñucama isti nētēn ca Nucēn Papa Diosan uisai cara banaxa quixun 'unánan uisa banan cara sinanima 'atimati banaxa quixun

camabi uni 'unánti 'icën. ³⁷ Mitsun banacama 'unánquin ca Nucën Papa Diosan 'uchañuma caramina 'ain quixun isanan 'uchañu caramina 'ai quixun isti 'icën.

*'Aisama unicaman uni itsin 'acëma ñu 'anun Jesús ca
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)*

³⁸ Cacëxun ca an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Min camina asérabi Nucën Papa Diosan cushin ñu 'ai quixun nun 'unánun camina nun nu isnun uni itsían 'acëma ñu 'ati 'ain.

³⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Unicama Nucën Papa Diosmi sináncëma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acëma ñu 'anun quixun 'ë caia. Usa 'aínbi cana, 'ëx cana asérabi Nucën Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bëtsi ñuribi atúan ñucacëxunbi 'aiman. Ënëishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ëx 'iti 'ain. ⁴⁰ Jonás ax ca bacanu 'icë ñuina cha aín pucunu rabé 'imainun achúshi nëtë, 'imainun rabé 'imainun achúshi iméribi 'iacëxa. Usaribiti cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx rabé 'imainun achúshi nëtë, 'imainun rabé 'imainun achúshi imé matá quiniocë anu racáncë 'iti 'ain. ⁴¹ Nínive cacë ëmanu 'icë unicamax ca 'aisama 'icëbia Jonásnën Nucën Papa Diosan bana ñuixuncëxun cuati sinanati ami sináncëxa. Jonás 'iásamaira cana 'ëx 'ain. Usa 'icëbi ca ënë nëtënu bucucë unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unían ñu 'acë isti nëtën, Nínivenu 'icë unicaman ënë nëtënu bucucë unicama cati 'icën: Mitsun Jesusan bana ñuixuncëxunbi cuacëma 'aish camina nux 'iásamaira 'aisama 'ai —quixun. ⁴² Salomón cacë uni, axa 'apu 'ianan 'itsa ñu 'unáncë 'ain, ca 'ura menu 'icë 'apu xanu ax aín bana cuati cuancëxa. Cuanx bëbatancëxun ca cuëenquin aín bana cuacëxa. Salomón 'iásamaira cana 'ëx 'ain. 'Ëx usa 'icëbi ca ënë nëtënu bucucë

unicaman 'ën bana cuaisama tania. Usa 'ain ca anúan Nucën Papa Diosan camabi unin ñu 'acë isti nētën, a xanu 'apu an Salomonën bana cuacë 'ixun, ënë nētënu bucucë unicaman 'ën bana ñuixuncëxunbia cuacëma 'icë, 'uchoti 'icën.

*Anuax chiquícë anubi ñunshin 'atima cuantëcënti bana
(Lc 11.24-26)*

⁴³ Ësaquinribi ca Jesusan cacëxa:

—Uninuax chiquítancëx anua 'umpax 'icëma menu cuani ca ñunshin 'atima anua 'iti bari nitsia. Bariquinbi mëraqinma ca sinania ⁴⁴ —anuax 'ëx chiquía anubi cana cuantëcënti 'ai —quixun. Sinánbiani cuani bëbaquinbi ca xubua unin maénquin mëniócëx upí 'aíshbi 'ibuñuma usaribi 'icë anuaxa chiquía uni aín nuitu isia. ⁴⁵ Isbiani cuanxun mëcën achúshi 'imainun rabé ñunshin 'atimaira mërabianquin buanx ca anuaxa chiquía uni anubi abë atsíntëcënia. Usa 'ain ca anua ñunshin 'atimacama at-síncë uni ax bëráma 'iásamaira 'ia. A uníxa 'icësaribiti ca ënë nētënu bucucë unicamaxribi 'iti 'icën, atuán 'ën bana cuaisama tancë cupí.

Usaquin ca Jesusan cacëxa.

*Jesusan ca amia sináncë unicama aintsi oia quicë bana
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)*

⁴⁶ Jesusan anu 'icë unicama bana ñuixunmainun uxun ca ëmánxun aín tita 'imainun aín xucéantun —Jesúsbë cananuna banacatsi —quixun anu 'icë uni cacëxa. ⁴⁷ Caia cuaquin ca achúshi unin Jesús cacëxa:

—Min tita 'imainun min xucéantu ca ëman 'icën. Ca mibë banatisa tania.

⁴⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uix cara 'ën tita 'ic? ¿'Imainun cara uicamax 'ën xucéantu 'ic?

⁴⁹ Usai quiquin ca aín 'unánmicë unicama aín męcėnan sanánquin cacėxa:

—Ĕnė unicamax ca 'ėn tita 'imainun 'ėn xucėantu 'icėn. ⁵⁰ Uicaman cara Nucėn Papa Dios naínu 'icė ax cuėęcėsabi oquin 'aia, acamax ca 'ėn xucėn 'imainun 'ėn chirabacė 'imainun 'ėn tita 'icėn.

13

Bana itsi ņuicėsoi an ņu 'apácė uni ņui quicė bana

(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹ A nėtėn xubunuax cuanx ca Jesús parúmpapa cuėbí tsóbuacėxa. ² Tsóbucėbė ca 'aisamaira uni a nėbėtsiorati timėacėxa. Timėcėbė manė nuntinu 'irutancėxa Jesús tsómainun ca unicamax masinu bucubucėxa. ³ Bucubucė ca Jesusan 'itsa bana 'unánmiquin bana itsi ņuicėsoquin ņuiquin ěsaquin cacėxa:

—An ņu bėru 'apácė uni ca aín naėnu 'apáquin ņu bėru sacai cuanxa. ⁴ Sacacėx ca raírinėx anúan uni nicė me iru anu nipacėaxa. Nipacėcė isbėtsini uxun ca ņuina pėchiņunėn 'eaxa. ⁵ Raírinėx ca maparaņu menu nipacėaxa. Nipacėax ca me cėxtúma 'ain bėnėtishi cooxa. ⁶ Coóxbi ca uruquian barin xarocėx aín tapun 'aíma 'ain chushiaxa. ⁷ Raírinėx ca muxaņu menu nipacėaxa. Nipacėax coi ca 'iruaxa. 'Iruunbi ca muxan abė coquin mapurucėxun tuacėma 'icėn. ⁸ Usa 'aínbi ca raíri ņu bėru ax me upínu nipacėaxa. Nipacėax coi canitancėxun ca upí oquin tuaxa. Tuacėx ca raírinėx aín bimi 'itsaira, cien 'iaxa, raírinėxribi ca aín bimi 'itsa, sesenta 'iaxa, raírinėxribishi ca aín bimi 'itsamashi, treintaishi 'iaxa. ⁹ An aín pabitan ěnė bana cuacė unin ca aín nuitunėnbi sinánquin cuati 'icėn.

Uisa cupí cara Jesusan bana itsi ņuicėsoquin bana ņuiacėxa quicė bana

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ A bana ñuixuncëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús nëbëtsioraxun ñucácëxa:

—¿Uisacasquin caramina bana itsi ñuicësoquin ënë unicama bana ñuixunin?

¹¹ Ñucácëxun ca cacëxa:

—Uni itsían 'unaniamabi camina mitsun Nucën Papa Diosan sinánmicëxun an 'unánmicë ñu 'unanin. Usa 'aínbi ca raíri unin 'unanima. ¹² An 'ën bana cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë uni a ca 'ën bana itsiribia cuanun Nucën Papa Diosan 'unánmiti 'icën. Usa 'aínbi ca an 'ën bana cuaquinbi sináncëma uni a, an isa 'unánxa quixuan sináncë bana a camabi Nucën Papa Diosan manumiti 'icën. ¹³ 'Ën 'aia isquinbi ca atun 'ën cushi Nucën Papa Diosan 'ë 'ináncë a sinanima. Atun pabitan 'ën ñuixuncëxun cuaquinbi ca uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Usa 'ain cana acaman cuaisabi oquin ñuiquinma bana itsi ñuicësoquin ñuin. ¹⁴ Isaíasnëan a unicama ñuiquin cuënëo bana quicësabi oi ca usai 'ia, ësai quicë:

Mitsun pabitan 'ën bana ñuia cuaquinbi camina uisai cara quia quixun 'unántima 'ain. Mitsun bërúni 'ën 'aia isibi camina 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántima 'ain. ¹⁵ Atun nuitu mëu 'unántisama tanan ca judíos unicaman atun pabitan cuaquinbi uisai quicë cara quixun 'unántisama tania. Atun bërúnbi 'ën 'aia isquinbi ca 'ëx cushiira 'aínbi 'ëmi sinántisama tania. 'Ëmi sinanatia cana atu 'ën uni 'inun iémit-sian. Usa 'aínbi ca 'iisama tanxa.

¹⁶ Atúxa Isaías quiásabi oi 'ëmi sinántisama tancëbë-tanbi camina mitsun bërúni 'ën ñu 'aia isi 'ëmi catamëtin. 'Ën bana camina mitsun pabitan cuaquin mitsun nuitu mëúribi upí oquin sinanin. Usa 'aish camina chuámarua tani cuëënin. ¹⁷ Asérabi cana mitsu cain, 'ëx ucëma pan

'ain ca bëráma an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuix-uncë unicama 'imainun axa Nucën Papa Diosmi sináncë unicamanribi —Cristo ca uti 'icë —quixun 'ë ñuiquin cuënëo bana 'unánquin, uisai cara 'iti 'icë quixun istisa tanquinbi isáma 'icën. Uisa bana carana ñuixunti 'ai quixun cuaisa tanquinbi ca cuama 'icën.

Uisai quicë cara an ñu 'apácë uni ñui quicë bana 'icë quixuan Jesusan ñuia

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ An ñu 'apácë uni ñui quicë bana uisai quicë cara quixun mitsu ñuixunmainun camina cuati 'ain. ¹⁹ Anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti ënë bana aín pabitan cuaquinbia uisai qui quicë cara quixun upí oquin 'unáncëbëma uxun ca ñunshin 'atimanën 'apun bënë́nquinshi uni manumia. Usa banax ca anúan uni niti me iru anua nipacëcë ñu bëru asaribi 'icën. ²⁰ Maparañu me bëxbánua ñu bëru nipacëcë asaribi ca raíri uni 'icën. Usa unin ca Nucën Papa Diosan bana cuati cuë́nquin bënë́nquinshi —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun aín nuitunën sinania. ²¹ Usaquin sinánquinbi ca maparañu menu nipacëcë ñu bëru tapun 'itsañuma asaribi 'ixun Nucën Papa Diosan bana 'itsama nëté́inshi sinania. Sinánquinbi ca anbi masáquin sinánan Nucën Papa Diosan bana 'acëbë ami nishquian unin 'atimocëxun a bana manuquin ënia. ²² Muxañu menua nipacëcë ñu bëru usaribi ca raíri uni 'icën. A unicaman ca Nucën Papa Diosan bana cuaquin —a bana quicësabi oi cana 'iti 'ai —quixun sinania. Usaquin sinanibi ca ënë menu 'icë ñuishi sinánan —'itsa ñuñu 'aish cana cuë́nti 'ai —quixun sinani, 'itsa ñuñu 'iisa tanan bëtsi ñuribi cuë́nia. Usa 'aish ca Nucën Papa Diosan sináncëxbi ñu bëru 'apácëa coiabi chucun mapurucësa usaribi 'aish bimiñumasa 'ia. ²³ Me upí anua ñu bëru nipacëcë usaribi ca raíri unicama 'icën. A unicamax

ca Nucën Papa Diosan bana asérabi cuaquin a bana quicësabi oquin 'acë 'aish me upínu 'apácë ñu bëru, axa coi canitancëxun upí oquin tuacë, asaribi 'ia. Raírinëx ca 'itsaira, cien, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírinëxribi 'itsa, sesenta, bimiñusa 'ia, 'imainun ca raírinëxribishi 'itsamashi, treinta, bimiñusa 'ia.

Unían ñu bëru upí 'apácënu uni itsin chucu 'aisama 'apácë ñuicë bana

²⁴ Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën. Achúshi unin ca ñu bëru upí aín naënu 'apáxa. ²⁵ 'Apánbi ca camabi uníxa 'uxan, anu cuanxun axa ami nishcë achúshi unin a naënu ñu bëru 'aisama 'apáxa, 'apábiani ca cuanxa. ²⁶ Usa 'ain ca ñu bëru 'apácë ax upí 'aish coi canitancëx bimiäxa. Bimiñu 'aínbi ca ñu bëru 'aisama axribi coi caniaxa. ²⁷ Usaía coia isibiani cuanxun ca an ñu mëëxuncë unicaman aín 'ibu ësaquin caxa: Mìn camina min naënu ñu bëru upí 'apan. ¿Usa cat? ¿Usa 'aínbi cara chucu 'aisama uisax coax? ²⁸ Cacëxun ca aín 'ibun caxa: Axa 'ëmi nishcë unin ca usaquin 'axa. Cacëxun ca an ñu mëëxuncë unicaman caxa: ¿Nunu a chucu 'aisamacama bëchiti cuanti cara uisa 'iti 'ic? ²⁹ Quia ca aín 'ibun caxa: A ëchíquin mina ñu 'apácë aribi ëchiti, usa 'ain camina chucu ëchítima 'ain. ³⁰ Anun aín bimi biti nëtë utámainun abëbi canitanun camina ënti 'ain. A nëtë ucëbëtan cana an naënu 'icë bimi bití unicama cati 'ain: Chucucama pain camina bëchítí 'ain. Bëchíxun camina nëënxun nëati 'ain. Ñu bëru upí 'apácë aín bimi bitancëxun camina anu ñu bimi bucúnti xubu anu upí oquin bucúnti 'ain.

*Mostaza bëru ñui quicë bana
(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)*

³¹ Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë, an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icë quiax cana mostaza bëru ñui quin. Ca ësa 'icën. Axa chamaratsu 'icëbi ca mostaza bëru bitancëxun unin aín naënu 'apatia. ³² Mostaza bëru ax ca chamaratsuiru 'icën, bëtsi ñu bëru chamaratsusamaira ca ax 'icën, 'aíshbi ca 'apácëx bëtsi ñu bëru canicësamaira 'ia. Usa 'aísha cani iisaribi 'inun pëñanacëcëbëtan ca manan nuáncë ñuinacamax anu nooi aia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Anun pán chamiti ñu ñui quicë bana

(Lc 13.20-21)

³³ Bana itsi ñuicësoquin ñuixunquin ca Jesusan anu 'icë unicama ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara ainan 'iti unicama uisoquin aín uni 'imiti 'icë quiax cana anun pán chamiti ñu ñui quin. Xanúan xuicëma pain 'ixun anun pán chamiti ñucëñun mëscucëx ca aín xëquíon mësioti rëncë ax chaia. Usaribiti ca Nucën Papa Diosan unicamax 'itsamashi pain 'iaxbi 'itsaira 'itánun uatia.

Uisa cupí cara bana itsi ñuicësoquin bana ñuia quiáxa Jesús quia bana

(Mr 4.33-34)

³⁴ Usoquin ca Jesusan bana itsi ñuicësoquin bëtsi bëtsi ñu ñuiquin anu 'icë unicama bana ñuixuancëxa. Bëtsi banánma usoquinshi ca bana ñuixuancëxa. ³⁵ Jesusan ca usaquin bana ñuixunti 'icë quiax ca an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unix bëráma quiacëxa, ë sai qui: 'Ën cana bana itsi ñuicësoquin ñuiquin bana ñuixunti 'ain, uinsaranbia unin 'unánma ñu ñuiquin cana unicama ñuixunti 'ain.

Ĕsai quicē ca ñu bëru upí 'imainun chucu 'aisama ñui quicē bana ax 'icē quixun Jesusan ca

³⁶ Usoquin bana ñuixuntancëxun anu 'icē unicama ëbiani cuanx ca Jesús xubunu atsánacëxa. Atsinia ca aín 'unánmicē unicaman nëbétsioraquin Jesús cacëxa:

—Uisai quicē cara naënu 'icē chucu ñui quicē bana ax 'icē quixun camina nu ñuixunti 'ain.

³⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—An ñu bëru upí 'apácē uni asaribi cana uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ëx 'ain. ³⁸ Anu ñu bëru 'apácē naë asaribi ca camabi ënë me 'icën. Ñu bëru upí asaribi ca Nucën Papa Diosan unicama 'icën. Chucusaribi ca a ñunshin 'atimanën 'apun sinánmicē unicama 'icën. ³⁹ An chucu 'apácē uni asaribi ca ñunshin 'atimanën 'apu 'icën. Anun bimi biti nëtë ñuiquinbi cana 'ëx utëcënti nëtë ñui quian. An bimi bicē unicama asa ca ángelcama 'icën. ⁴⁰ Anun ñu bimi biti nëtéan unin chucu pain bëchítancëxun tsin nëënti nëtë usaribi ca anun 'ëx utëcënti nëtë 'iti 'icën. ⁴¹ 'Ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'ixun 'ën ángelcama xucëxun ca an ñu 'aisama 'acē unicama 'imainun an bëtsi uni ñu 'aisama 'anun 'amicē unicamaribi bitancëxun ⁴² manë tsi cha rëquirucē anu puti 'icën. Anuax ca anu 'icē unicamabë tëmërai bënëti 'inuxun 'aia. ⁴³ Usai 'icëbë ca barin uruquian pëcacëxa upí 'icësaribiti an Nucën Papa Diosan bana 'acē unicamax abë 'aish upíra upí 'iti 'icën. An aín pabitan ënë bana cuacē unin ca aín nuitunënbi sinánquin cuati 'icën.

Unëcē 'aisamaira cupícē ñu ñui quicē bana

⁴⁴ Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin aín 'unánmicē unicama cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icē an cara ainan 'iti unicama uisoquin ainan 'imiti 'icē quixun ñui cana 'aisamaira cupícē ñu ñui ësai quin: Achúshi unin ca 'aisamaira cupícē

ñu, me 'ucë mëu uni itsían unëa, mëraxa. Mëraquin ca —'ënan ca 'iti 'icë —quixun sinani cuëënquin maputëcëanxa. Mapubiani cuanquin ca aín ñucama anun a me maruti curíqui binuxun maruaxa. Marutancëx curíqui bëi utëcënquin ca a me ainan 'inun maruaxa. Usaribiti ca uni bëtsi ñu cuëëncësamaira oi Nucën Papa Diosnan 'iti cuëënia.

Perla cacë ñu cupíra cupí ñui quicë bana

⁴⁵ Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'iti unicama ainan 'imiti ax ca ësaribi 'icën. Achúshi uni an ñu marucë ax ca murusa ñu, perla cacë, ax po namë iscësa, a ñu upíra upí 'aish 'aisamaira cupícë, a biisa tanquin bari nitsia. ⁴⁶ Bariquin mëraxun biisa tani ca anun maruti curíqui binuxun aín ñucama marui cuanxa. Cuanxun maruquin curíqui bitancëx utëcënquin ca a perla 'aisamaira cupícë, ainan 'inun maruaxa. Usaribi oi ca uni bëtsi ñu cuëëncësamaira oi Nucën Papa Diosnan 'iti cuëënia.

Anun tsatsa biti rica ñui quicë bana

⁴⁷ Catancëxun ca Jesusan ësaribi oquin cacëxa:

—Nucën Papa Dios naínu 'icë an cara uisoquin ainan 'iti unicama aín uni 'imiti 'icë quixun ñui cana rica anun tsatsa biti ñui ësai quin. An tsatsa bicë unicaman ca aín rica bacanu saracabianquin anun ñu bëaratia. Usotancëxun ca anua cëñúruia tsatsa 'aisamaira bitsia. ⁴⁸ Bitancëxun masinu buánxun ca anu tsóxun upíbushi caísqin biquin caquínu puruía. Puruquin ca a pitima ñu a bacanu putia. ⁴⁹ Usaribi ca anun 'ëx utëcënti nëtë 'inuxun 'aia. 'Ëx utëcëncëbë uquin ca ángelcaman unicama Nucën Papa Diosan iscëx upí 'icë acama abë 'inun bianan an iscëxa upíma 'icë unicama bixun, ⁵⁰ manë tsi cha rëquirucë anu punuxun 'aia. Anuax ca anu 'icë unicamabë tëmërai bënëti 'inuxun 'aia.

Jesusan bana 'icēsaribi ca bëráma Nucën Papa Diosan bana cuënëo ax upí 'icë quicë bana

⁵¹ Catancëxun ca ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—¿'Ën mitsu cacë bana caina cuatin?

Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —cananuna cuatin —quixun cacëxa. ⁵² Quia ca Jesusan cacëxa:

—An Nucën Papa Dios naínu 'icë aín bana únáncë uni, an ca 'ën uni ñuixuncë bana unicama ñuixuanan bëráma 'ë ñuiquin cuënëo bana aribi ñuixunia. Ax ca xubuñu unían a isi ucë uni aín ñu ió 'imainun aín ñu ióma 'aíshbi upí, aribi ismicësa 'icën.

*Jesús Nazaretnu 'iá
(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)*

⁵³ Bana itsi ñuicësoquin unicama bana ñuixunquin ancëbiani cuanx ca Jesús anuaxa canicë menu bëbacëxa.

⁵⁴ Bëbatancëxun ca anua judíos unicama timéti xubunu atsínxun bana ñuixunquin 'unánmiacëxa. Usoquian bana ñuia cuati ca anu 'icë unicamax ratuti canancëxa:

—¿Uin cara ënë uni usaquian bana ñuiti 'unánmiac?
¿Uin cushin cara ënë menuxuan unin 'acëma ñu 'ain?

⁵⁵ Ënëx ca carpinteronën bëchicë 'icën, 'imainun ca aín titax María 'icën. Jacobo, José, Simón, Judas acamax ca aín xucën 'icën. ⁵⁶ Aín chirabacëcamaribi ca ënu nubë 'icën. ¿Uin 'unánmicëxun cara ësaquin bana ñuianan ësaquinribi ñu 'ati 'unanx?

⁵⁷ Usai canani ami nishcëxun isquin ca Jesusan atu cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unían bana ñuixunia ca unin cuatia. Usa 'aínbi ca axa anuax canicë unían anuaxa canicë menuxun bana ñuixunia, anu 'icë unicama 'imainun aín aínsi 'ibucamanribi cuaisama tania.

⁵⁸ Usaquian Jesús quicēsabi oquin ca anu 'icē unicaman —an ca asérabi Nucēn Papa Diosan cushínbi ñu 'aia — quixun sinánma 'icēn. Usa 'ain ca Jesusan 'itsa ñu 'aquinma uni itsían 'acēma ñu 'itsamashi 'acēxa.

14

Juan, an uni nashimicē, ax bama

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

¹ Usa 'ain ca unicaman Jesús ñuiquin chanioia Galileanu 'icē unicaman 'apu, Herodes, an cuacēxa. ² Cuaquin ca Herodesnēn ratúquin, an ñu mēemicē unicama cacēxa:

—Jesús, ax ca Juan, an uni nashimicē, a 'icēn. Bamaxbi ca baísquiaxa. Usa 'ixun ca uni itsían 'acēma ñu 'aia.

³⁻⁴ An Juan aín uni tēbiscamia 'aish ca usai Herodes quiacēxa. Ēsai ca 'iacēxa: Herodes, an ca aín xucēn Felipenēn aín xanu, Herodías, a biacēxa. Usa 'ain ca —minmi a xanu biti ca 'aisama 'icē —quixun Juanēn Herodes cacēxa. Cacēxun ca Herodesnēn aín unicama Juan bimiacēxa. Bimixun ca nēamixun sipuamiacēxa.

⁵ Aín unicaman Juan 'anun 'amitisa tanquinbi ca camabi unían —Juan an ca Nucēn Papa Dios quicē bana nu ñuixunia —quixun sináncē 'ain —'ēmima nishcania —quixun sinánquin 'amiama 'icēn. ⁶ Usa 'aínbi ca anúan bacéan nētēn Heródesnēn camicēx uxúan unicaman pimainun, Herodíasnēn tuá xanu xuntacu ax upiti bairani ransacēxa. Usai 'ia isi ca Herodes chuáma tani cuēēancēxa. ⁷ Cuēēnquin ca xanu xuntacu cacēxa:

—Añu ñu caramina mi 'inánun 'ē ñucati a cana asérabi mi 'inánti 'ain. Sinanatēcēntimoquin cana ashiquin mi cain.

⁸ Cacēxun aín tita pain ñucátancēxun ca aín titaxa quicēsabi oquin cacēxa:

—Juan, an uni nashimicē, a tēbiscamixun camina 'ē aín maxcá manē xampami 'inánti 'ain.

⁹ Usaquian cacëxun cuaquin masá nuituirauquin ca Herodesnën 'aisama tancëxa. 'Aisama tanquinbi ca —sinanatëcëntimoquin cana mi cain —quixuan cacë siná-nan anu 'icë unicamanribia cuacë cupí usoquian xanu xuntacu 'inánun aín uni cacëxa. ¹⁰ Caquin ca sipunuabia Juan tëbíscañun quixun aín unicama xuacëxa. ¹¹ Xucëx cuanxun tëbíscañsinquin bëxun ca aín maxcá manë xampami xanu xuntacu 'ináncëxa. 'Ináncëxun buánxun ca aín tita 'ináncëxa.

¹² Usoquian tëbíscañë bixun maínbiani cuanxun ca Juanën 'unánmicë unicaman Jesús ñuixuancëxa.

*Jesusan 'aisamaira 'aish, cinco mil uni pán pimia
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)*

¹³ Usaquian Juan 'acëa aín unicaman ñuixuncëx ca Jesús anuax nuntin cuanx anua uni 'icëma menu cuancëxa. Usa 'ain ca —anu ca Jesús 'icë —quixuan chanioia cuabiani bëtsi bëtsi ëmanu 'icë unicamax men anua Jesús 'icë anu cuancëxa. ¹⁴ Usaía 'itsa unia riquiancëbë manë nuntinuax 'ibúquianquin ca unicama timécë isquin Jesusan atu nuibacëxa. Nuibaquin ca 'insíncë unicama pëxcüacëxa. ¹⁵ Usaquin 'acëbëa bari xupíbucëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús cacëxa:

—Bari ca xupíbutia, ënë mex ca anu uni 'icëma me 'icën. Ënu 'iaxma unicama cuantánun camina cati 'ain. Cuanxuan 'uri 'icë ëmacamanua atun piti bitánun camina xuti 'ain.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca cuantima 'icën. Mitsun ca piti 'inan.

¹⁷ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—Nun piti ñura ca mëcën achúshi pán 'imainun tsatsa rabéishi 'icën.

¹⁸ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Ënu ca 'ë bëxun.

¹⁹ Cacëxuan bëcëbëtan ca Jesusan basinua bucubunun quixun unicama cacëxa. Cacëxa bucubëcëbëtan ca Jesusan mëcën achúshi páncëñun tsatsa rabé bixun manámi bësuquin isquin Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun pán tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'ináncëxa. 'Ináncëxun ca anu 'icë unicama pán mëtícaquin 'ináncëxa. ²⁰ 'Ináncëxun biquin ca unicama camaxunbi pucháquin piacëxa. Pucháquin pia sënëán ca usai 'iisa 'aímabia tëxëcë piti aín 'unánmicë unicaman mëcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin biacëxa. ²¹ An pucháquin picë nucë bënëcamax ca 'aisamaira 'aish, cinco mil uni 'iacëxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca pucháquin piacëxa.

Jesús parúmpapa camánanën niquiani cuan

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Usotancëxun ca an tsiánquianquin unicama cabi-anmainuan, atux pain manë nuntinu cëñúruquiani 'ucë manan cuanun quixun Jesusan aín 'unánmicë unicama xuacëxa. ²³ Xutancëxun anu 'icë unicama cabiani ca Jesús axëshi matánu Nucën Papa Diosbë banai cuancëxa. Nucën Papa Diosbëa banamainun ca bari cuabuacëxa. Bari atsíncëbëa baquíshcëbë Jesús axëshi anu 'imainuan ²⁴ aín 'unánmicë unicama manë nuntinu 'iruquiani parúmpapa nëbétsi cuania ca suñúonpitan cuáínsamoquin bëcacëxa. Bëcaia ca bëchunanribi tucáncaquin manë nuntinua rëútiisoquin 'acëxa. ²⁵ Usomainuan pëcaracëbë ca parúmpapa camánanën niquiani Jesús atunu cuancëxa. ²⁶ Parúmpapa camánanën niquiania Jesús cuania isi ca atun bëmánan pëqui racuëti —ñunshin sapi ca —quiaux ratuti sharáruí quiacëxa.

²⁷ Usai quia ca Jesusan atu cacëxa:

—Camina cushicanti 'ain. Racuëaxma ca 'it, 'ë cana 'ain.

²⁸ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Mix camina asérabi Nucën 'Ibu 'ain. Usa 'ixun ca 'ëx parúmpapa camánanën niqiuani minu cuanun 'ë cat.

²⁹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca ut.

Cacëx ca Pedro manë nuntinuax 'ibúquiani parúmpapa camánanën niqiuani Jesúsnu cuancëxa. ³⁰ Cuanibi ca suñúan upitan parúmpapa bëchúaian isi racuëti nanëbuti cuëncëni quiacëxa:

—Cana bacamiquin, 'ë ca bitsi ut.

³¹ Cuëncëñquia cacëxun biquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina 'ën mi parúmpapa camánanën nicuatsinimi 'ënu unun 'imicëxbi 'ëmi catamëtiman? Camina 'ëmi sináncëmasa 'ain.

³² Jesúsbea Pedro manë nuntinu 'irucëbë ca suñúan nëtéacëxa. ³³ Nëtécëbëtan ca manë nuntinu 'icë unican a tanáin rantin puruni tsóbuti ami sinánquin Jesús cacëxa:

—Mix camina asérabi Nucën Papa Diosan Bëchicë a 'ain.

Genesaret menuxuan Jesusan 'insíncë unicama pëxcüa

(Mr 6.53-56)

³⁴ Parúmpapa 'ucë manan cuanx ca Genesaret cacë menu bëbacëxa. ³⁵ Bëbaia isquin ca a menu 'icë unican —axa ucë ux ca Jesús 'icë —quixun 'unánquin a menu 'icë unican 'unánun chaniocëxa. Chaniocëbëtan ca uni 'insíncëcama Jesúsnu bëacëxa. ³⁶ Bëcëxun ca ñucë unican Jesús cacëxa:

—Min chupa cuëbíshi ca nu ticamit. Èsaquin caquin ticaíshi ca 'insíncë unicamax pëxcüacëxa.

15

Aín nuitu upíma cupía unin 'atima ñu 'acë bana

(Mr 7.1-23)

¹ Fariseo unicanabëtan ca an Moisésnën bana 'unáncë unicanribi Jerusalén ëmanuax ricuatsini uxun Jesús

cacëxa: ² —¿Uisacasquin cara min 'unánmicë unicaman nucën rara quiá bana tanimin? A bana quiásabi oi 'iquinma ca mëchucaxunmashi piia.

³ Cacëxun ca Jesusan atu ñucáquin cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina mitsux mitsun rara quiá bana tanibi Nucën Papa Dios quiásabi oi 'iman? ⁴ Nucën Papa Dios ca ësaí quiacëxa: “Min papan bana, min titan bana camina cuati 'ain”. 'Imainun ca ësaribiti quiacëxa: “Axa aín papa, aín tita ñui 'atimati banacë uni a camina bamamiti 'ain”. ⁵ Usa 'aínbi camina mitsux ësaí quin: Unin ca aín papa, aín tita ësaquin cati 'icën: Mí 'inánti 'ixunbi cana 'ën mi 'inánti ñucama Nucën Papa Dios 'inan. ⁶ Axa usai quicë uni an aín papa aín tita ñu 'aquintima ca asábi 'icë quiax camina mitsux quin. Usai quiquin camina mitsun raran ñuíá bana ashi sinánquin Nucën Papa Diosan bana quicësabi oquin 'aiman. ⁷ Mitsux camina cëmë 'ain. Isaíasnëan mitsu ñuiquin cuënëo bana ca ësaí quia:

⁸ Ënë unicaman ca aín cuëbitanshi 'ë rabia, 'ixunbi ca aín nuitu mëu 'ë sinanima. ⁹ Nucën Papa Diosan bana isa quixun ca unínbi ñuicë banaishi unicama ñuixunia. Usa 'ixun ca ñancábi 'ë rabia. Isaíasnën cuënëo bana quicësabi oi camina mitsux 'in.

¹⁰ Catancëxun ca ësaquinribi Jesusan cuënxun unicama cacëxa:

—'Ën, bana ñuimainun ca upí oquin cuacan. ¹¹ Aín ñu picë cupíma, aín nuitunën 'atimaquin sinania, aín cuëbitan upíma banan banacë a cupí ca Nucën Papa Diosan uni upíma isia.

¹² Usaquian caia ca aín 'unánmicë unicaman Jesús nëbétsioraxun cacëxa:

—¿Caramina isan, fariseo unicamx ca usaquinmi unicama ñuixunia cuati mimi nishaxa?

¹³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uicamax cara Nucën Papa Dios naínu 'icë an ainan 'imicëma 'icë, acamax ca asérabi ainanma 'aish abëma 'iti 'icën, aín tapúncëñunbi échícëxa i 'icësaribiti ñancáishi 'iti 'icën. ¹⁴ Fariseo unicamaxa nishiabi camina isëshiti 'ain. Atun Nucën Papa Diosan bana uni itsi 'unánmiti 'ixunbi ca uisai cara quia quixun 'unanima. Ca bëxuñu unisa 'icën. Bëxuñu unin abë bëxuñu uni itsi buáncatsi quixun 'aíbi ca bëxuñu 'ixun uin cuanti cara quixun 'unanima, a rabëtaxbi aman cuanx quininu nipacëti 'icën.

¹⁵ Usai quia cuaquinbi ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Unían picë ñu ñui quicë bana ax cara uisai quicë 'icë quixun ca nu ñuixun.

¹⁶ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mitsúnribi caramina 'ën cacëxun 'ën bana cuati-man? ¹⁷ Unían ñu aín cuëbitan picëx ca aín pucunuishi atsinia. Atsántancëx ca amiribishi chiquitia. ¿A caramina 'unaniman? ¹⁸ Usa 'aínbi ca uni masáquin sinani 'atimati banaia. Aín nuitu upíma 'ain ca usai banaia. Usa 'icë Nucën Papa Diosan iscëx ca uni 'atima 'icën. ¹⁹ Aín nuitu mëu ca unin 'atima ñu 'ati sinania, uni 'ati, aín xanuma 'aínbi xanubë 'iti, xanu cuaioti, uni itsin ñu mëcamati, cëmëi uni itsimi manánti, uni itsi ñui 'atimati banati. ²⁰ An usa ñucama 'acë unicama ca Nucën Papa Diosan iscëx upíma 'icën. Mëchucaxunma picë 'aíshbi aín sinan upí 'icë ca Nucën Papa Diosan uni upíma isima.

Judíosma xanu Jesúsmi catamëa

(Mr 7.24-30)

²¹ Anuax cuanx ca Jesús anua Tiro cacë ëma 'imainun Sidón cacë ëma 'icë a menu bëbacëxa. ²² Bëbaia ca anu 'icë Cananea xanu, an anu cuanquin munuma banaquin Jesús caráishiacëxa:

—Mix camina Nucën 'Ibu, Davitan rëbúnqui 'ain. Usa 'ixun camina 'ë 'aquinti 'ain. 'Ën ini tuá ca anua ñunshin 'atima 'ain 'itsaira paë tania.

²³ Caquian caráishicëxunbi ca Jesusan cáma 'icën. Ca-
iama oquin ca aín 'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin
—an ca cuëncénquin nu nuia. Camina a quantánun cati 'ai
—quixun cacëxa.

²⁴ Usaquian cacëxun ca Jesusan xanu cacëxa:

—Judíosma unibuma, judíos unicamaishi ami
sinanaminun ca 'ën Papa Diosan 'ë caxa. Axa 'ura cuancëa
'aracacë ñuina aín 'ibun bëtëcëncësaribi oquin judíos
unibu ami sinánun quixun canun ca Nucën Papa Diosan
'ë caxa.

²⁵ Cacëxun cuaquinbi ca a tanáin rantin puruni
tsóbuquin a xanun cacëxa:

—Camina 'ën tuá 'ë pëxcuxunti 'ain.

²⁶ Cacëxun ca —judíos unicama pain 'aquini cana uacën
—quixun sinánquin Jesusan ësaquin cacëxa:

—Tuá xura pimiti bixunbi camun pimiti ca 'aisama
'icën.

²⁷ Cacëxun ca a xanun cacëxa:

—Usa ca. Usa 'aínbi ca cuënan tëmúxun aín 'ibúan
rëupatia piti sani camunan piia.

²⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mix camina asérabi 'ëmi catamëti 'ën mi upí oquin
'aquinun quiax 'ëmi sinan. Usa 'ain ca mix cuëncësabi oi
'iti 'icën.

Quixuan cacëbëshi ca aín ini tuá pëxcúacëxa.

Galilea menuxuan Jesusan uni ñucëcama pëxcüa

²⁹ Anu Tiro 'imainun Sidón 'icë me anuax cuanx ca Jesús
parúmpapa Galilea ratábiani matá menu mapëracëtancëx
anu tsóbuacëxa. ³⁰ Anua tsotan ca anu ricuatsinquin
'aisamaira unin, uni 'insincë 'itsaira bëacëxa. Axa aín
niti bëtsicë uni 'imainun aín bërumi ñucë 'imainun pabë
'imainun banañuma, a unicama 'imainun bëtsi bëtsi 'insi-
nan 'icë unicamaribi a tanáin bëia ca Jesusan pëxcúacëxa.

³¹ Pëxcucëx ca banañuma unicamax banacëxa. Bana-mainun ca axa aín quisi aín pëñánmi ñucë unicamaxribi pëxcúacëxa. Pëxcúmainun ca axa aín niti bëtsicë unicamax upiti niacëxa. Aín bërumi ñucë unicamanribi ca bëoquiquin isacëxa. Usaia 'ia isquin ca anu 'icë unicaman uisa uni cara ënëx 'icë quixun sinani cuëenquin chuáma tanquin Nucën Papa Dios, a Israel unicaman rabicë, a rabiacëxa.

Jesusan 'aisamaira 'aish, cuatro mil uni pán pimia

(Mr 8.1-10)

³² 'Itsa uníxa timëcamë 'ëocë 'ain ca aín 'unánmicë unicama cuënxun Jesusan atu cacëxa:

—Ënë unicamax ca ënu rabé 'imainun achúshi nëtë 'ëbë 'icën. Usa 'aish ca a atun piti ñuñuma 'icën. Usa 'ain cana 'ën atu 'itsaira nuibaquin 'aquinsa tanin. Cuanfbima atux bainuax bëënanía, usa 'ain cana ñu naracamixunma xuisama tanin.

³³ Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman cacëxa:

—¿Ënëx ca anu uni 'icëma me 'icën. ¿Uinua caranuna ënë unicaman pimiti piti biti 'ain?

³⁴ Cacëxuan Jesusan —¿uiti pánñu caramina 'ain? — quixun ñucácëxun ca aín 'unánmicë unicaman —ënu ca mëcën achúshi 'imainun rabé pán 'imainun 'itsamashi tsatsaratsu 'icë —quixun cacëxa.

³⁵ Usaquin cacëxun ca Jesusan axa timëcamë 'ëocë uni menu tsóbunun quixun cacëxa. ³⁶ Usoxun ca pán-camacëñun tsatsaribi bixun Nucën Papa Dios —asábi ca —catancëxun a piti ñu tucapaxun aín 'unánmicë unicama 'inácëxa. 'Inácëxun ca anu 'icë unicama pinun mëtícaquin 'inácëxa. Aín 'unánmicë unicaman a unicama 'inácëx cëñútisa 'aíshbi ca a piticamax cëñúama 'icën, ³⁷ a unicaman pucháquin picëxbi. Camáxbia puchácëbëtan ca Jesusan 'unánmicë unicaman mëcën

achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin tēxēcē piti bi-acēxa. ³⁸ An a piti picē nucē bēnēcama ca 'itsaira 'aish cuatro mil 'iacēxa. Atúinshima xanu 'imainun xucamanribi ca pucháquin piacēxa. ³⁹ Usoquin pimitancēxun a unicama —cuanmainun ca cuan —quixun cabiani ca Jesús manē nuntinu 'iruquiani cuanx Magdala cacē menu cuancēxa.

16

Fariseo unicamabētan saduceo unicaman uni itsían 'acēma ñu 'anun quixun Jesús ca

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Fariseo unicama 'imainun saduceo unicaman ca anu cuanxun Nucēn Papa Diosan cushin caraisa ñu 'aia iscatsi quixun, Jesús aín sinanēnbi isa unían iscēma ñu naínua 'anun quixun cacēxa. ² Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ca ēsa 'icēn. Bari cuabúcēbētan naí isi camina quin: “Nētē ca upí cuabutia, iméishi ca nētē upí pēcarati 'icēn”.

³ Bētsi nētēn camina bēsuquin naí isi quin: “Nētē ca bēitia, 'uí ca 'itsa 'ibúti 'icēn”. Naí isquin camina uisai cara nētē 'iti 'icē quixun 'unanin. Usa ñu 'unáncē 'ixunbi camina 'ēn bana ñuixunia cuanan 'ēn 'aia isquinshi 'unántisa 'ixunbi 'unaniman, 'ēx cana asérabi Nucēn Papa Diosnuax ucē 'ai quixun. ⁴ Ēnē unicama Nucēn Papa Diosmi sináncēma 'ixun ca atun isnun uni itsin 'acēma ñu 'anun quixun 'ē caia. Usa 'aínbi cana, 'ēx cana asérabi Nucēn Papa Diosnuax uá 'ai quixun atun 'unánun, bētsi ñuribi atúan ñucácēxunbi 'aiman. Ēnēishi cana mitsu cain, Jonás 'iásaribiti cana 'ēx 'iti 'ain.

Usoquin cabiani ca Jesús anu 'icē unicama ēbiani cuancēxa.

Anun pán chamiti ñusa 'icē fariseo unbunēn bana cuatima quicē bana

(Mr 8.14-21)

⁵ Parúmpapa 'ucë manan cuanquinbi ca Jesusan 'unánmicë unicaman atun piti ñu buánquinma manuacëxa.

⁶ Manubiancëbë ca Jesusan cacëxa:

—Fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anua pán chamiti ñusa 'icë ax 'icësa usaribi 'itin rabanan camina bërúancati 'ain. ⁷ Cacëx ca —nunu pán bęcëma cupí ca nu usaquin caia —quiax aín 'unánmicë unicamax canancëxa.

⁸ Canania 'unánquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina mitsux, pán cananuna bęcëma 'ai quiax cananin? Mitsux camina 'ëmi catamëcëmasa 'ain. ⁹ ¿'Ën ñu 'aia isúnbi caramina ui carana 'ëx 'ai quixun 'unaniman? ¿Caramina 'ën unicama pimiami iscancë a manuan? ¿'Ën męcën achúshi pán pimicëxuan cinco mil unin tęcëocë, męcën rabé 'imainun rabé caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman? ¹⁰ ¿Bëtsi něténribi 'ën męcën achúshi 'imainun rabé pán pimicëxuan cuatro mil unin tęcëocë a męcën achúshi 'imainun rabé caquí buácaquin bixunbi caramina sinaniman? ¹¹ 'Ën cana fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëxa anun pán chamiti ñusa 'icësa usaribi 'itin rabananmi bërúancanun quixun mitsu can. Caíbi cana pán ñuiira quicëma 'ain. ¿Usaquin 'ën cacëxun caramina cuacëma 'ain?

¹² Cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman —Jesusan ca anun pán chamiti ñu ñuiquin caquinbi fariseo unibu 'imainun saduceo unibunëan 'unánmicë banacama ca asérabi 'icë quixun sinánquin a cuatin rabanan bërúancanun nu caxa —quixun 'unáncëxa.

*Jesús ax ca asérabi Cristo 'icë quiáxa Pedro quia
(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)*

¹³ Usotancëx anu Cesárea de Filipino cacë ëma 'icë me anu cuanx riquianquin ca aín 'unánmicë unicama Jesusan ñucáquin cacëxa:

—¿Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish carana 'ëx ui 'ai quiax cara unicama quin?

¹⁴ Cacëxun ca atun cacëxa:

—Raírinëx ca quia, mix ismina Juan, an uni nashimicë, a 'ain. Raírinëx ca quia, mix ismina Elías a 'ain. Raírinëxri bi ca quia, mix sapi ismina Jeremías a 'ain, ama 'aish ismina an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuan uni itsi a 'iti 'ain.

¹⁵ Cacëxun ca ain 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:

—¿Atúxa usai quimainun caramina mitsux 'ëx caraisana ui 'ai quin?

¹⁶ Quia ca Simón Pedronën cacëxa:

—Mix camina axa bamatimoi tsócë Nucën Papa Dios aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain.

¹⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Simón, Jonasan bëchicë, cana mi cain, unin ca us-aquin mi sinánmicëma 'icën. 'Ën Papa naínu 'icë an ca mi sinánxunquin usoquinmi sinánun mi sinánmi axa. An ca mi sinánmi axa quixun 'unani camina cuëenti 'ain.

¹⁸ Caxun ca mapara, griego banan “petra” cacë, a sinánquin Jesusan Simón cacëxa:

—'Ën cana mi cain, mix camina Pedro caquin anëcë 'iti 'ain. Minmi 'ëmi bërí cacë bana sináncë usaribi oquin sináncë ca axa 'ëmi catamëcë unicamax 'iti 'icën. Bamatancëx bi cëñútimo i ca a unicamax 'ënan 'iti 'icën.

¹⁹ 'Ën cana 'ën cushi mi 'inánti 'ain, ami cushixunmi 'ë ñuiquin bana unicama ñuixunun. An minmi 'ë ñuiquin bana ñuixuncëxun cuacë unicamax ca 'ën Papa Diosan uni 'iti 'icën. A cushínbi Nucën Papa Diosan sináncësaribi oquin sinánquin, aín unicamax ca usai 'iti 'icë quixun caquin, ësa ñu ca 'ati 'icë quixun canan, ësa ñu ca 'atima 'icë quixun cacëbëtan ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an, —usa ca —quixun sinánti 'icën.

²⁰ Usaquín Pedro catancëxun ca aín 'unánmicë unicama Jesusan cacëxa:

—'Ëx cana ax utia judíos unibunën caíncë Cristo a 'ai quixun camina uinu 'icë unibi catima 'ain.

—'Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —*quiáxa Jesús quia*
(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22–27)

²¹ Ësaquin caquin sënëontancëxun ca aín bamati ñuix-untabaquin Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa:

—'Ën Papa Dios cuëencësabi oi cana Jerusalénu cuanin. Cuanx bëbacë ca anu 'icë uni apáncamabë judíos sacerdotenën cushicama 'imainun an Moisésnën cuëneo bana 'unáncë unicamax 'ën bana cuaisama tani 'ëmi nishti 'icën. 'Ëmi nishquin ca 'ë uni itsi 'amiti 'icën. Usaquian 'ë 'acëx bamatancëx cana rabé nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

²² Usaria quia oquin ca Pedronën Jesús amo nitsinaxun ñu caquin cacëxa:

—Usai camina 'itima 'ain, Nucën Papa Diosax ca mixmi usai 'iti cuëéntima 'icën.

²³ Usaquin cacëx cuainacëquin ca Jesusan Pedro ñu caquin cacëxa:

—Min camina ñunshin 'atimanën 'apu, Satanás, an sináncësa oquin sinanin. Usaquin sinánxunma ca 'at. Min camina 'ë ñu 'atima 'amitisa tanin. 'Ën Papa Dios cuëencësabi oi 'iáxma 'ëx 'inun quixun sinánquin camina unin sináncësa oquinshi sinanin.

²⁴ Catancëxun ca aín 'unánmicë unicama ësaquin Jesusan cacëxa:

—Uix cara 'ën uni 'iisa tania an ca a 'ai bamanuxunbi 'ëmi catamëti quicë bana ënquinma 'ati 'icën. ²⁵ Uin cara aín cuëencësa oquin 'ai, ënë nëtënu upitax tsótishi sinania, ax ca Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. Usa 'aínbi ca uinu 'icë unin cara ënë nëtënushi upitax tsóti sinánquinma 'ëmi catamëquin 'ëx quicësabi oquin 'aia, ax Nucën Papa Diosnan 'aish aín nëtënu abë 'iti 'icën.

²⁶ Unix ca ënë nētēnuax 'itsaira ñuñu 'iti 'icën, 'aíshbi ca Nucën Papa Diosmi sináncëma 'aish abë upíma 'ianan aín nētēnu abë 'itima 'icën. Usa 'ain ca axa bamacëbë aín ñucama ax ñancábia bicë 'icën. ¿Nucën Papa Diosbë bamatimoi tsónuxun cara unin añu ñun cupíoti 'ic? Anun cupíoti ñu ca 'aíma 'icën. ²⁷ 'Ëx cana 'ën Papa Diosan nētēnu cuantancëx anu abë 'Apu 'iti 'ain. 'Ëx 'Apu 'aish utēcëncëbë ca 'ën ángelcamaribi uti 'icën. Uxun cana unicama achúshi achúshi atun nuitu 'unánquin an ñu 'atima 'acë unicama a 'atimonan an upí ñu 'acë unicama 'ëbë 'inúxa cuëñun 'imiti 'ain. ²⁸ 'Ën cana asérabí mitsu cain, axa ënu 'ëbë 'icë uni raírinën ca bamacëma pain 'ixun, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ëx cana asérabí 'ën unicaman cushi 'ai quixun isti 'icën.

17

Axbia Jesús bëtsia

(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

¹ Usaquin aín 'unánmicë unicama catancëx ca mēcën achúshi 'imainun achúshi nētë 'icëbë aín 'unánmicë uni raíri ëbiani, Pedrocëñun Jacobo 'imainun aín xucën Juan, acamaishi buani Jesús matánu cuancëxa. ² Anu cuantancëx ca a unicaman ismainunbi Jesús bëtsiacëxa. Bëtsii ca barin pëcacësa 'inun aín bëmánan ichúacëxa. Aín chuparibi ca uxuira 'aish bari upí uruia iscësa 'iacëxa. ³ Usa 'icë isanan ca Elíasbëa Moisés chiquiracëti Jesús bë banaia isacëxa. ⁴ Usai 'ia abë banaia isquin ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nuxnu ënu 'icë ca asábiira 'icën. Mix cuëñcëbëtan cananuna rabë 'imainun achúshi xuburatsu 'ati 'ain. Ax ca minan achúshi 'imainun Moisésnan achúshi 'imainun Elíasnanribi achúshi 'iti 'icën.

⁵ Usaquian Pedronën cacëbëtainshi ca acama cuin pëquicësanën tupéoncëxa. Usocëxun ca Pedro, Jacobo, Juan acaman nëtë cuin mëucüaxa ësai banaia cuacëxa:

—Ënëx ca 'ëx amiira sinani cuëncë, 'ën bacë bëchicë 'icën. Aín bana ca cuacan.

⁶ Èsai quia cuati ca 'aisamairai racuëti memi bëúmpu-cuti racábuacëxa.

⁷ Usai 'ia racuëtan bamaiabi ca Jesusan anu cuanquin ramëquin cacëxa:

—Ca nirucan, racuëaxma ca 'it. ⁸ Èsaquian cacëx bëpéqui chairuquin iscëxbi ca uíbi 'aíma 'imainun Jesúsëshi anu 'iacëxa.

⁹ Usaquiani matánuax cuanquin ca Jesusan atu cacëxa:

—Mitsúnmi isanan cuacë ënë ñucama camina uinu 'icë unibi ñuixuntima 'ain. Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish, 'ëx bamatancëx baísquicëbëtan cuni camina ënë ñucama unicama ñuixunti 'ain.

¹⁰ Usaquin cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Mixmi aséribi Cristo 'aínbi cara uisacatsi an Moisés-nën cuënëo bana 'unáncë unicamax, Elías pain ca uti 'icë quiax quin?

¹¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Elías ax pain ca uti 'icë quicë bana ax ca aséribi 'icën. Uxun ca unicama Nucën Papa Diosmia sinánun sinánmiti 'icën, usai quicë banax ca aséribi 'icën. ¹² Aséribi 'aínbi cana mitsu cain, Elías pain ca uaxa. Ucëbi ca judíos unicaman ui cara ax 'icë quixun 'unáncëma 'icën. 'Unánquinma ca atúxa cuëncësa oquinshi a 'atimoxa. A 'atimocësaribi oquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë 'ëribi 'atimoti 'icën.

¹³ Usaquian Jesusan cacëxun ca aín 'unánmicë unicaman 'unáncëxa, —Elías ca uti 'icë quia bana, ax ca Juan, an uni nashimicë, a ñuia quia 'icë —quixun.

An upí 'icēbi aín nami bërérumiquin uni bënánmicē 'in-sínũ tuá Jesusan pëxcüa

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Matánuax cuanx ca anua 'aisamaira uni timécē anu Jesús bëbacëxa. Bëbacëbë anu cuani aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca achúshi unin cacëxa: ¹⁵ — ¿'Ën bëhíicē caramina 'ë pëxcuxuntima 'ain? Aín namix nimëti bërëruí saquiquiquin ca paë tania. Nimëti saquiqui ca 'itsai tsinu 'iruanan bacanu nipacëtia. ¹⁶ Usaia 'ia cana min 'unánmicē unicamanu 'ëa pëxcuxunun quixun bëan. Bëiabi ca 'ë pëxcuxuncëma 'icën.

¹⁷ Quia cuaquin ca Jesusan anu 'icë unicama cacëxa:

— Mitsun camina Nucën Papa Dios ax ca asérabi cushi 'icë quixun sinaniman. Camina ami catamëisama tanin. ¿Mitsúxmi ami catamënun carana uiti nëtën mitsu 'unán-miti 'ain? ¿Uitishi nëtën carana 'ëx mitsu cupí masá nuituti 'ain? 'Ë ca a tuá bëxun.

¹⁸ Cacëxuan bëcëbëtan ca Jesusan a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquínun caquin chiquíancëxa. Chiquíicëbë ca pëxcuti asábi 'iacëxa.

¹⁹ Usaquian 'acë ca atúxëshi abë 'ixun aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucácëxa:

— ¿Uisa cupí caranuna nun a tuánu 'icë ñunshin 'atima chiquíncasman?

²⁰ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

— Mitsun camina uisaira cushi cara Nucën Papa Diosan cushi icë quixun sinaniman. Mostaza bëru ax ca chama-ratsu 'icën. Asaribi 'aish 'itsamaratsushi Nucën Papa Diosmi sináncë 'ixun, Ënë ñu cana 'atima 'ai, quixun sinánquinbi asérabi ami catamëquin ñucáquin camina uisa ñu caramina 'aisa tani a 'ati 'ain. Mitsux ami 'itsamashi catamëcë 'ixunbimi ënë matá, Ënuax ca 'uri tacút, cacëx ca 'uri tacúti 'icën. ²¹ Ësa ñunshin 'atima

chiquíntix ca pima samáquin Nucën Papa Dios ñucáquin chiquínti 'icën.

—*'Èx cana unin 'acëx bamati 'ai —quíaxa Jesús quitëcëan*
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Usoxun ca abëa Galilea menu cuania Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë ca 'ë unin an raíri uni 'aminun uni 'inánti 'icën. ²³ 'Ináncëxun bixun ca 'ë 'ati 'icën. 'Acëx bamatancëx cana rabé nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísqinuxun 'ain.

Quixuan cacëxun cuati ca aín 'unánmicë unicamax masá nuituacëxa.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui ñui quicë bana

²⁴ Capernaúmnu cuanxa Jesús 'imainun aín 'unánmicë unicamax bëbacëbëtan ca an anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu anun mëníoti curíqui bicë unin anu cuanquin Simón Pedro ñucáquin cacëxa:

—¿Mitsun 'ibun cara curíqui, anun anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu mëníoti, 'inanimin?

²⁵ Cacëxun ca Pedronën cacëxa:

—Ca 'inania.

Usaquin catancëxbia a ñucánux xubunu atsinia ca Jesusan Simón Pedro ñucácëxa:

—Simón, ¿uisaquin caramina sinanin? ¿Ènë nëtënu 'icë 'apucaman cara a curíqui 'inánun ui cain? ¿A curíqui 'inánun quixun cara aín aintsicama cain? ¿A curíqui 'inánun cara bëtsi unicama cain?

²⁶ Cacëxun ca Simón Pedronën cacëxa:

—Aín aintsicamama, bëtsi unicama ca a curíqui 'inánun quixun caia.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ca usa 'icën. Aín aintsicaman ca a curíqui 'inanima. ²⁷ Usa 'ain curíqui 'inántima 'aínbi camina an

curíqui bicë unínma numi nishquin masá sinania quixun ësaquin 'ati 'ain. Camina parúmpapanu mishqui cuanti 'ain. Mishquiquinmi a pain bicë tsatsa, aín ana 'ucë mëu isquin camina anua curíqui mërati 'ain. Mëraquin a curíqui bixun camina an curíqui bicë uni 'inánti 'ain. A curíquinëx ca 'iti 'icën, minan 'inánanmi 'ëribi 'inánx-uncë.

18

*Uix cara bëtsi unicamabëtan sënënmaira 'icë quicë bana
(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)*

¹ Usai 'icëbëtan ca anu cuanquin aín 'unánmicë unicaman Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan nëtënu cara uix anu 'icë unicamabëtan sënënmaira 'iti 'ic?

² Cacëxun ca Jesusan, tuá achúshi cuënxun atu nëbétsi nitsínxun cacëxa: ³ —Asérabi cana mitsu çain, mitsux cha 'iisa tanquin usaquin 'ë ñucati camina sinanati 'ain. Sinanacëma 'ianan tuácamaxa cha 'iti sinanima an a bërúancë unimi catamëcë, usaribiti 'ëmi catamëcëma 'aish camina mitsux Nucën Papa Diosnan 'itima 'ain.

⁴ Ui unix cara ënë tuásaribi 'aish cha 'iti sinanima 'ëmi catamëtia, ax ca Nucën Papa Dios naínu 'icë an iscëx aín uni raírisamaira 'icën. ⁵ Uicaman cara 'ëmi sinánquin ënë tuásaribi 'icëa —ñuumara ca —quixun unin sináncë uni a 'aquinsa 'icë nuibaquin 'aquinia, an ca 'ëribi 'aquinia.

*'Uchatí rabanan bërúancati Jesús quiá bana
(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)*

⁶ Usa 'ain ca an 'ëmia sináncë uni 'imainun tuá 'ëmia sinánti ënun quixun 'atima ñu 'amiquin 'uchamicë unix aín 'ucha chaira 'icën. Usa 'aish ca 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën. A unix ca anun ñu rënti maxax ami tëtëcërëcatancëxun parúnmapa nëbétsi nicëxa uni nanécësamaira oi castíancë 'iti 'icën. ⁷ Èsaribiti ca 'ia.

Bëtsi unían ñu 'atima 'anun sinánmicëxun 'ai ca uni aín 'ucha cupí 'itsaira tēmëraia. Camabi unix ca ñu 'atima 'anun quixuan bëtsi unin sinánmicë 'icën. Usa 'aínbi ca an bëtsi uni 'atima ñu 'amicë ax 'uchañuira 'aish 'aisamaira oquin castíancë 'iti 'icën, aín 'ucha cupí.

⁸ Min mēcën, min taë anun 'aisama ñu 'ati cuëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min mēcëm, min taë tëaxun nicësa 'iti 'ain. Mix mēcën rabëñu 'aishmi manë tsinu anuax tēmërai cuantima cupími min mēcën, min taë tëaxun niti ca asábi 'icën. ⁹ Min bëru anun ñu isi 'atima ñu 'ati cuëncë 'ixun camina ashiquin manuquin ënti 'ain. Usoquin 'ai camina min bëru achúshi ëchíxun nicësa 'iti 'ain. Mix bëru rabëñu 'aishmi manë tsinu anuax tēmërai cuantima cupími min bëru achúshi ëchíxun niti ca asábi 'icën.

*Carnero nētécë ñui Jesús quiá bana
(Lc 15.3-7)*

¹⁰ 'Ën unicamax ca tuáratsusa 'aish ñuuma 'icë quixun camina sinántima 'ain. 'Ën cana mitsu cain, ca ñuumama 'icën. An a bërúancë ángelcamax ca Nucën Papa Diosbëbi 'icën. ¹¹ Uni 'inux cana 'ëx Nucën Papa Diosnuax uacën, unícama ami sináncëma 'aish ainanma 'icëbi ainan 'inun 'iéminux.

¹² Ësaribi oquin ca Jesusan cacëxa:

—Ca ësa 'icën. ¿Cien carneroñua 'aínbia achúshi amanu cuani nētëtia cara unin a baritima 'ic? Raíri noventa y nueve an matá menuxun pasto piia ëbianxun ca axa nētécë a bariti 'icën, ¿usa cat? ¹³ 'Ën cana aséribi mitsu cain, bariquin mërax ca bëtsi carnerocama isia cuëncësamaira oi axa nētécë a mërax cuëñia. ¹⁴ Usaribiti ca mitsun Papa Dios naínu 'icë ax aín unícama achúshiratsunëmbia a ënti cuëñima.

*Usoquin axa numi 'uchacë uni aín 'ucha manumiti bana
(Lc 17.3)*

¹⁵ Jesusan ca ěsaquinribi aín 'unánmicě unicama cacěxa:

—Axa mix 'icěsaribiti Nucěn Papa Diosmi sináncě uníxa mimi 'uchaia camina aběishi banaquin —ěsai camina 'ěmi 'ucha —quixun a cati 'ain. Usoquinmi cacěxun cuati sinanati ca mibě upí 'itěcěnti 'icěn. ¹⁶ Min cacěxuan cuaisama tancěbě camina bětsi uni an a ñucama 'unáncě, a buani, axa mimi nishcě uni anu cuantěcěnti 'ain. Aběmi cuancě uni anribia cacěxun ca axa mimi nishcě uni an, asérabi ca minmi ñuicě bana ax 'icě quixun 'unánti 'icěn. 'Unánan ca mix camina asérabi abě upí 'iisa tani quixun 'unánti 'icěn. ¹⁷ Usaquin 'acěxunbia min bana cuaisama tancěbětan camina axa 'ěmi cataměcě Nucěn Papa Diosan unicamax timěcě a ñuixunti 'ain. Ñuixuncěxun ca atúnribi a uni 'ěsěti 'icěn. 'Ěsěcěxunbia atun bana cuaisama tania camina, a unix ca axa Nucěn Papa Diosmi sináncěma unisa 'ianan an 'apu buánmiti curíqui bicě uni 'icěsaribiti 'uchañu 'icě quixun isti 'ain.

¹⁸ 'Ěn cana asérabi 'ěmi cataměcě 'icě mitsu cain, asérabi 'ěn sinánmicě 'ixunmi mitsun, 'ěn unicama uisai cara 'iti 'icě quixun sinánquin —ěsa ñu ca 'ati 'icě —quixun canan —ěsa ñu ca 'atima 'icě —quixun cacěbětan ca Nucěn Papa Dios naínu 'icě, an —usa ca —quixun sinánti 'icěn.

¹⁹⁻²⁰ 'Ěn unicamaxa 'ěmi sinani timěcěbě cana 'ěx atu něbětsi 'ain. Rabě 'imainun achúshia 'ěmi sinani timěcěbě cana 'ěx atu něbětsi 'ain. 'Imainuan rabětaxribi timěcě 'ain cana 'ěx atubě 'ain. 'Ěx atubě 'ixun cana añu 'ati cara asábi 'icě quixun 'unánmiti 'ain. Usa 'ain cana ěsaquinribi 'ěn mitsu cain, mitsu rabětan camina uisaínu 'iti cara Nucěn Papa Dios cuěěnti 'icě quixun upí oquin sinántancěxun an mitsu 'axunun ñucáti 'ain. Ñucácěxun ca an mitsúnmi cacěsabi oquin mitsu 'axunti 'icěn.

²¹ Ěsaquian aín 'unánmicě uni raíricěñun cacěxun ca Pedroněn Jesús cacěxa:

—¿Min uni itsíxa 'ëmi nishi 'uchaia carana uiti oquin aín 'ucha abë mëníonanquin manumiti 'ain? ¿Carana mēcën achúshi 'imainun rabé oi abë mëníonanti 'ain?

²² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mēcën achúshi 'imainun rabé oquinmi manuminun cana mi caiman. Uiti oi cara 'uchati 'icë a camabi camina manumiti 'ain.

An uni ñu mēëxuncë unían axa ami 'uchacë uni aín 'ucha manumisama tan bana

²³ Jesusan ca ësaquinribi cacëxa:

—Nucën Papa Diosnan 'itix ca ësa 'icën: Achúshi unin ca an ñu mēëxuncë unicama uiti curíqui cara achúshi achúshi unin ribinia quixun istisa tanxa. ²⁴ Istisa tancëbë-tan ca aín unin an 'aisamaira 'itsa millones curíqui ribíncë uni bëaxa. ²⁵ Bëcëx uxun ca curíquiñuma 'ixun cupíocasmáxa. Cupíocëxunma ca an ñu mēëmicë unin aín uni itsi caxa: Camina acëñun aín xanu 'imainun aín bëchicëcamaribi bëtsi unia ñu mēëxunun maruti 'ain. Maruxun curíqui bixun camina 'ëa ribíncë a cupíocquin mi bicë curíqui a 'ë 'inánti 'ain. ²⁶ Usaquian cacëbë a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca an ribíncë uni a ñu mēëmicë uni caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain. ²⁷ Cacëxun cuaquin ca an a ñu mēëmicë unin caxa: 'Ë cupíoima camina cuanti 'ain. Minmi 'ë cupíocëxmabi ca asábi 'icën. ²⁸ Cacëx cuanquinbi ca an abëtan a uni ñu mēëxuncë uni mëraxa. Mëraquin ca —ënën ca 'ë ribinia —quixun sinánquin 'itsamashi curíquia ribíncëxunbi aín tëxatan biquin têtsécaquin caxa: Minmi 'ë ribíncë ca 'ë cupíot. ²⁹ Cacëxun ca caxa: 'Ën cana mi cupíoti 'ain, camabi a 'ën mi ribíncë curíqui. 'Ën mi munu cupíonun camina caínpainti 'ain. ³⁰ Cacëxunbi ca caxa: Cana 'ëmi cupíonun cainiman. Caxun ca a ribíncë

curíquicama a cupíoia sipunu 'inun sipuaxa. ³¹ Usoquian 'aia isi masá nuituti ca an abëtan ñu mëëxuncë uni rafricamax an a ñu mëëmicë uni ñuixuni cuanxa. ³² Cuanxun ñuixuncëxun cuaquin camicëxa ucë ca an ñu mëëmicë unin an ribíncë uni caxa: Mix camina 'aisama 'ain. Minmi 'ë cacëxun mi nuibaquin cana 'ëmi ribíncë curíquicamami 'ë cupíoixunma 'anun mi can. ³³ 'Ën mi 'acësaribi oi camina an mi ribíncë uni a sipuamima upiti abë mëñonanti 'ian. ³⁴ Cai ami nishquin ca an ñu mëëmicë unin an sipu bërúancë uni caxa: An 'ë ribíncë curíquicama cupíoquin sënëontamainun camina ënë uni sipunu tëmëraminun xëputi 'ai —quixun.

³⁵ Usaribi oquin ca 'ën Papa Dios naínu 'icë, an axa mimi 'uchacë unimi aín 'uchacama abë mëñonanquin manu-micëma 'icë, mitsun 'uchacama manuquinma uisoquin cara 'ati 'icë usoquin 'ati 'icën.

19

*Unix ca aín xanubé ënanántima 'icë quicë bana
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)*

¹ Usaquin a ñucama ñuiquin cabiani ca Jesús Galilea menuax cuanx Judea me Jordan cacë baca 'ucë manan anu bëbacëxa. ² Bëbaquin ca 'aisamaira uníxa timécëbëtan Jesusan uni 'insíncëcama pëxcüacëxa.

³ Usa 'ain ca fariseo unbunën anu timéxun Jesús uisai caraisa quia ami manánuxun cuacatsi quixun ñucáquin cacëxa:

—¿Uisai cara 'iashia unin aín xanu ënti cara asábi 'ic?

⁴ Ñucácëxun ca Jesusan cacëxa:

—Camabi ñu unioquin ca Nucën Papa Diosan bëbu 'imainun xanu uniocëxa. ¿Acama ñuiquin Nucën Papa Diosan bana cuënëo caina iscëma 'ain? ⁵ Uniotancëxun ca Nucën Papa Diosan cacëxa: “'Ën usoquin uniocë 'ixun ca unin aín xanu biquin, aín titacëñun aín papa ëni,

aín xanubë ënananquinma 'iquinti 'icën. A rabëtaxbi ca achúshisa 'iti 'icën". ⁶ Usa 'ain ca uni aín xanubë rabé 'aíshbi achúshisa 'icën. Usaia achúshishi 'inúan Nucën Papa Diosan 'imia 'aish ca uni aín xanubë ënanantima 'icën, uni itsínribi ca ënánanmitima 'icën.

⁷ Cacëxun ca fariseo unicaman Jesús cacëxa:

—Mixmi quicë bana ënéxa asérabi 'aínbi ca Moisésnëan cuënëo banax ësai quin, ënquin ca unin —ënë xanu ca bërí 'ën xanuma 'icë —quixun quirica 'atancëxun 'inánquin aín xanu ënti 'icën. ¿Uisai cara usai quin?

⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Judíos unicamaxa mitsusaribi masáquin sináncë 'ain ca Moisésnën a bana cuënëocëxa. 'Ën Papa Diosan ca bëbu 'imainun xanu unioquin —unin ca aín xanu ënti 'icë —quixun cáma 'icën. ⁹ 'Ën cana ësquin mitsu cain, an aín xanúxa uni itsibë 'icëma 'icëbi ënxun, xanu itsi bicë uni ax ca 'uchaia, aín xanuma 'aínbi xanu itsibë 'ia 'icësaribiti.

¹⁰ Usaquian cacëxa fariseo unicamax riquiancëbëtan ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—Unin ca aín xanu ëntima 'icë quiaxmi mix quicë 'ain sapi ca unin xanu bitima asábi 'icën.

¹¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Usaia uni 'iti ca asábi 'icën, 'aínbi ca camáxirama, a Nucën Papa Diosan usai 'inun quixun sinánmicë, axëshi usai 'iti asábi 'icën. ¹² Bëtsi bëtsi unin ca aín nami 'aisama cupí bacë bëchima, usa 'ixun ca xanu bitsima. Bëtsi bëtsi unin ca uni itsían axa bëchicëñuma 'inun mëníocë 'ixun xanu bitsima. Bëtsi bëtsi unin ca Nucën Papa Diosmishi sinánquin aín bana quicësabi oquin upí oquin 'anuxun xanu bitsima. Usa cupía axa xanuñuma 'iisa tancë uni ax xanuñuma 'iti ca asábi 'icën.

*Jesusan ramëquin tuácama Nucën Papa Dios ñucáxuan
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)*

¹³ Usa 'ain ca ainsa sinánxunquin ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxunun quixun tuáracama Jesúsnu bęcancëxa. Bëiabi ca Jesusan 'unánmicë unicaman an bęcëcama ñu caquin —tuá xuracama ënu bëxunma ca buántan — quixun cacëxa. ¹⁴ Caiabi ca Jesusan cacëxa:

—Cuantánun caxunma ca tuá xuracama 'ënuá unun ën. 'Ëmi catamëtia Nucën Papa Diosan ainan 'imicë unicamax ca ënë tuá xuracamasaribi 'icën.

¹⁵ Usaquin catancëxun ca Jesusan a tuácama ramëquin Nucën Papa Dios ñucáxuancëxa. Ñucáxuntancëx ca Jesús anuax cuancëxa.

Jesús bëa 'itsaira ñuñu bënëá uni bana

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Anuaxa cuania ca bënëá uni achúshinën anu cuanquin Jesús cacëxa:

—Mix camina upí uni 'ain. Usa 'ixun camina 'ë ñuix-unti 'ain, ¿'ëx nëtétimoi Nucën Papa Diosan nëtënu abë 'inuxun carana uisa ñu upí 'ati 'ain?

¹⁷ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisa cupí caramina min 'ëx isana upí 'ai quixun 'ë cain? Nucën Papa Diosaxëshi ca asérabi upí 'icën. Mix aín nëtënu abë 'iisa tanquin camina aín bana quicësabi oquin 'ati 'ain.

¹⁸ Cacëxun ca a bënëá unin cacëxa:

—¿Uisaia ax quicë banacama carana 'ati 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Uni camina 'atima 'ain. Uni itsin xanubë camina 'itima 'ain. Uni itsin ñu camina mëcamatima 'ain. Camina bëtsi unimi cëmëi manántima 'ain. ¹⁹ Min papa, min titan bana camina upí oquin cuaquin tanti 'ain. Mixmi bërúancacësaribi oquin camina min aintsicama nuibaquin 'aquinsa 'icë 'aquinti 'ain.

²⁰ Cacëxun ca a bënëá unin cacëxa:

—Chamaratsu 'aíshbi minmi 'ë cacë banacama quicës-abi oi 'iá 'aish cana usabii 'in. ¿Añu ñuribi carana 'acëma pan 'ain?

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mix Nucën Papa Dios cuëëncësabi oi 'iisa tanquin camina cuanxun min ñucama maruquin curíqui bixun ñuñuma unicama 'inánti 'ain. Usotancëx camina mix ñuñushi 'iti sinanima 'ëmi sinani 'ëbë cuani uti 'ain. Us-quin 'atancëx camina Nucën Papa Diosan nëtënu 'ianan usaquin 'acë cupí anuax cuëëinra cuëënti 'ain.

²² Usaquian Jesusan cacëxun cuabiani ca aín ñua 'itsaira 'ain, a bënëá uni masá nuituti uténbuax cuancëxa.

²³ Usoquin cacëxa cuancëbëtan ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ën cana asérabi micama cain, 'aisamaira ñuñu unix ca ainan 'iti 'aíshbi ñuñu 'itishi sinani Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën. ²⁴ Amiribishi cana mitsu cain, camello, ax ca chaira 'aish xumuxan quini chamaratsu 'ain, anun atsínquiantima 'icën. A ñuina chaxa a quinin atsíncas-macësamaira oi ca 'aisamaira ñuñu unix Nucën Papa Diosnan 'itima 'icën.

²⁵ Usaía quia cuati ca aín 'unánmicë unicamax, a banax ca asérabi 'icë quixun sináncasmai —asérabi a bana 'ain ca ui uníxbi Nucën Papa Diosnan 'inux iétima 'icë —quiax canancëxa. ²⁶ Usai quia isquin ca Jesusan cacëxa:

—'Aisamaira ñuñu uníxa iétisama 'aínbi ca an 'acasmati ñu 'aíma 'ain Nucën Papa Diosan ñuñu uniribi ainan 'inun iémiti 'icën.

²⁷ Usaquian atu cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—Nun cananuna mibë ninuxun nun ñucama ëan. ¿Usa 'ain caranuna Nucën Papa Diosan nëtënu 'aish uisa ñuñu 'iti 'ain?

²⁸ Cacëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, uni 'inux anuax uá, 'ëx Nucën Papa Diosan mëníosabi oi nētē iótēcēncēbē 'apuirá 'ain camina, asérabi 'ën bana cuacē 'aish mitsun 'ëbē cushi 'ixun Israelnēn bēchicē mēcēn rabé 'imainun rabé aín rēbúnqui judíoscamax cara atúan ñu 'acē cupí, uisai 'iti 'icē quixun cati 'ain. ²⁹ Ēsaquinribi cana mitsu cain, uinu 'icē unin cara 'ëx cuēēncēsabi oquin 'anuxun aín xucēn, aín chirabacē, aín papa, aín tita, aín bēchicē, aín naē, añu ñu cara, abi éanxa, a unix ca ēncē ñuñu 'icēsamaira oi ñuñu 'iti 'icēn. 'Ianan ca Nucën Papa Dios quicēsabi oi aín nētēnu abē nētétimo 'iti 'icēn. ³⁰ Usa 'aínbi ca bēría uni — cha ca a uni 'icē — quixun sináncē uni a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icēn. 'Imainun ca bēri unin iscéxa ñuumá 'icē uni a Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icē isti 'icēn.

20

An uvas bimi bicē unicama ñui quicē bana

¹ Ēsaquinribi ca Jesusan aín 'unánmicē unicama cacēxa:

—Nucën Papa Diosan uni ainan 'imiti ax ca ésaribi 'icēn: Achúshi unix ca aín naē anu uvas 'apácēñu 'iáxa. Usa 'aish ca pēcaracēma 'aínshi, an a naē mēníoti uni bari cuanxa. ² Bariquin mēraxun ca uiti cara nētē camabi cupíoti 'icē quixun atubētan mēníotancēxun aín naēnuxuan ñu mēēnun xuaxa. ³ Xutancēx bari manámi 'ain cuantēcēnxun ca raíri uníxa ñu mēētiñuma 'aish anuxun unin ñu marucē anu bucucē isaxa. ⁴ Isquin ca caxa: Mitsúxribi camina 'ën naēnu ñu mēēi cuanti 'ain. Cuanxunmi ñu mēēia cana mitsun ñu mēēcēsabi oquin mitsu cupíoti 'ain. Cacēx ca ñu mēēi cuanxa. ⁵ Bari xamarucēbē cuantēcēnxun ca naē 'ibun uni raíriribi a mēēti ñu 'aíma 'ain bucucē mēraquin aín naēnu ñu mēēnun quixun xuaxa. Bari cuanbucēbētanribi ca usaribi oquin 'axa. ⁶ Bari xupíbucēbēribi cuanquin ca uni raíriribi ñu mēēima

bucucë mëraxa. Mëraquin ca caxa: ¿Uisacatsi caramina mitsux ñu mëëima ënuishi bucubaitin? ⁷ Cacëxun ca a unicaman caxa: Uinu 'icë unínbia nu ñu mëëxunun cacëma 'aish cananuna ënu bucüan. Cacëxun ca naë 'ibun caxa: Mitsúxribi camina 'ën naënu ñu mëëi cuanti 'ain. ⁸ Usa 'ain ca ñantánbucëbëtan cuënxun naë 'ibun aín uni caxa: An 'ë ñu mëëxuncë unicama cuëntancëxun camina camabi cupíoti 'ain. Axa tsíancuatsini ucë uni acama pain camina cupíoti 'ain. Usotancëxun camina raíri unicamaribi cupíotancëxun axa bëráma upuncë uncamaribishi cupíoti 'ain. ⁹ Cacëxun ca axa bari xupíbcübë ucë unicama cuëncëx aia achúshi nëtën cupíocësa oquin 'inánxa. ¹⁰ Usaquian cupíoia isquin ca an paían ñu mëënun bicë unicaman —nun cananuna a unicaman bicësamaira oquin curíqui cha biti 'ai —quixun sinánxa. Sinánxunbi ca bari xupíbcübë ucëcaman bicësaribi bixaxa. ¹¹ Usoquin biquin ca ami manánquin ¹² an atu ñu mëëmicë uni caxa: Ënë unicaman ca bënëquinshi 'itsamashi ñu mëëaxa. Nun nu bari xamarutamainun 'anan bari atsíntamainunribi ñu mëëbaitiabi camina an chucúmashi ñu mëëcë uncamami 'acësaribi nu cupíon. ¹³ Cacëxun ca an unicama ñu mëëmicë unin caxa: 'Ën cana mi paraniman. Mibëtan mëñópuncësabi oquin cana mi cupíon. ¹⁴ 'Ën mi 'ináncë curíqui bix camina cuanti 'ain. Mi 'ináncësaribi oquin an 'ë chucúmashi ñu mëëxuncë uncamaribi 'inánti cana cuëñin. ¹⁵ ¿'Ën curíquinëxa 'ënanbi 'ain carana 'ëx cuëncësabi oquin an 'ë ñu mëëxuncë unicama cupíotima 'ain? ¿'Ën uni itsi curíqui 'ináncëbëtan caramina nutsiquin masáquin sinanin? ¹⁶ A unin —ñuumara ca ax 'icë —quixun sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín sinan upí 'unánquin a uníxa cha 'icë isti 'icën. 'Imainun ca unin iscëxa cha 'icë uni, a Nucën Papa Diosan aín nuitu 'unánquin ñuumara isti 'icën. 'Aisamaira unia ainan 'inúxa 'ëmi catamënun

sinánmicëxbia 'icëbëtanma ca axa 'ëmi catamëcë ashi Nucën Papa Diosan ainan 'inun 'imia.

—*Ëx cana unin 'acëx bamati 'ai —quixun Jesusan aín unicama catëcëan*

(*Mr 10.32-34; Lc 18.31-34*)

¹⁷ Anuaxa Jerusalénu Jesús cuancëbë ca 'itsa uni 'imainun xanuribi abë cuancëxa. Usa 'ain ca cuënbiani atubëshi cuanquin Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa: ¹⁸ —Mitsúnbi camina isin, bërí cananuna Jerusalénu cuanin. Anuxun ca, uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'icë, 'ë unin 'inánti 'icën, judíos sacerdotenën cushicamabëtan an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicaman binun. 'Ináncëxun ca atun —a uni ca bamati 'icë —quixun catancëxun ¹⁹ judíosma unicaman 'anun 'ë 'inánti 'icën. 'Ë bëtsi bëtsi onan 'ëmi cuaianan 'ë mëëtancëxun 'ëx bamanun i curúsocënu matásnun ca judíos unicaman 'ë judíosma unicama 'inánti 'icën. Usoquian 'ë 'acëx cana bamatancëx rabé nëtë 'iónxa pëcaracëbë baísquiti 'ain.

Jacobo 'imainun Juanën titan Jesús ñucá

(*Mr 10.35-45*)

²⁰ Usa 'ain ca Zebedeonën bëchicë rabé, Juan 'imainun Jacobo, aín tita Jesús rapasu cuani a bëtánain rantin puruni tsóbuquin abë banatisa tancëxa. ²¹ Abë banatisa tania isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Añu caramina cuëënin?

Cacëxun ca cacëxa:

—Mixmi 'apu 'aish min nëtë upínu tsoitan 'ën tuacëx bëtsíxa min mëqueu tsómainun bëtsix min mëmiu tsónun camina 'imiti 'ain, mibëa 'apu 'inun.

²² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Sinánquinmaishi camina usaquin 'ë cain.

Caxun ca Jesusan Juan 'imainun Jacobo cacëxa:

—¿'Ë 'acësaribi oquian unin mitsu bëtsi bëtsi ocëxun caramina tanshiti 'ain?

Cacëxun ca —usaribi oquin cananuna tanshiti 'ai — quixun cacëxa.

²³ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën 'acësaribi oquin camina bëtsi bëtsi ocë 'iti 'ain. Usa 'aínbi cana 'ën, mix camina 'ën mëqueu tsónan 'ën mëmiu tsóti 'ai quixun ui unibi caiman. 'Ën Papa Diosan cuni ca cati 'icën, uix cara anu tsóti 'icë quixun, an mëníosabi oía 'inun.

²⁴ Usaquin aín titabëtan Zebedeonën bëchicë rabëtan Jesús caia cuati ca Jesusan 'unánmicë uni raíri, mëcën rabé, ax a rabémi nishacëxa. ²⁵ Usaria isquin ca cuënxun Jesusan cacëxa:

—Mitsun camina 'unanin, judíosma 'apucaman ca aín unicama ax cuëncësabi oquin tëmëraquinbi ñu mëënun 'amia. Aín cushi unin ca aín unicama ax quicësabi oquian 'anun 'amia. ²⁶ Usa 'aínbi camina mitsux usai 'itima 'ain. Uix cara bëtsi unisama 'iisa tania, an ca mitsúxmi upitax bucunun ñu mëëquin 'aquinti 'icën. ²⁷ Uinu 'icë mitsux caramina aín cushi uni 'iisa tani, an ca mitsu ñu 'axúnti 'icën, ²⁸ 'ën 'acësaribi oquin. Uni itsían ñu mëëxunun cana 'ëx uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uáma 'ain. 'Ëx cana unicamaxa upí 'ianan upitax bucuti oquin 'aquini uacën. 'Ëx 'uchañuma 'aísh bamatsianxmabi cana camabi uníxa Nucën Papa Diosbë upí 'inun atun 'ucha 'ënansa 'ain bamai uacën.

Bëxuñu uni rabéa Jesusan bëpéxcúa

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Ësaquin catancëx ca Jesús abëa cuancë unicamabë Jerusalénu cuani Jericó ëmanu bëbacëxa. Bëbax anu-axribi cuania ca anu 'icë unicamanribi a nuíbiancëxa. ³⁰ Usaquin nuibiania ca bai amo tsóxun, uni rabé bëxuñu, an —Jesús ca aia —quixuan ñuicania cuati cuëníshquin cacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.

³¹ Usaía quia oquin ca anu 'icë unicaman banaxma isa nëténun quixun cacëxa. Cacëxbi ca nëtëtima atúxa 'icësamaira oi munuma cuénishtécëni quiacëxa:

—Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu Cristo, nuibaquin ca nu 'aquin.

³² Usaía quia cuati niracëquin ca Jesusan a uni rabé unun quixun cacëxa. Cacëx aía ca Jesusan cacëxa:

—¿'Ën mitsu uisoti caina cuëënin?

³³ Cacëxun ca cacëxa:

—Isnúnmi nu bëpéxcuti cananuna cuëënin.

³⁴ Usaquian cacëxun nuibaquin ca Jesusan atu bëmëëcacëxa. Bëmëëcëxuinshi ca isacëxa. Isí cuëënquiani ca Jesúsbe cuancëxa.

III. JERUSALENUXUAN JESUSAN BANA ÑUIXUANAN ÑU 'A ÑUI QUICË BANA (21-25)

21

*Jerusalénu cuania unicaman Jesús rabia
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)*

¹ Jerusalénu cuani Betfagé ëma 'urama 'ixun ca Olivos cacë matá anuxun aín 'unánmicë uni rabé xuquin

² Jesusan cacëxa:

—Aúnu bësucë ëma, anu ca cuantan. Cuanx anu bëbaquin camina burro xanu achúshi təcëracë, aín tuácëñun mërati 'ain. Mëraquin camina tububëtsinquin bëti 'ain. ³ Mitsúnmi tubuía isquian bëtsi unin mitsu ñucacëxun camina cati 'ain: Nucën 'Ibun ca ënë burra aín tuácëñun a buánxunun quixun nu caxa. Bënénquishí ca mi bëmitécënti 'icën. Cacëxuinshi ca mitsu cati 'icën: Ca buántan.

⁴ Usaía 'iácama ax ca Nucën Papa Diosan aín uni cuëñomiasabi oía 'iá 'icën. Ĕsai ca a bana quia:

⁵ Sión cacë ěma, anu 'icë unicama camina cati 'ain: Bëri ca mitsun 'apu aia, uni chacama 'icësaríma ca burro xanun tuánu tsotax aia.

⁶ Usa 'ain Jesusan xucëx cuanxun a uni rabëtan us-aquian 'anúan Jesusan cacësabi oquin 'acëxa. ⁷ Burro aín titacëñun aín tuá buántancëxun chupan catáta-caquin burro camápucëbë ca anu 'iruax tsotax Jerusalénu cuancëxa. ⁸ Usaía burron cuancëbëtan ca 'aisamaira unin anun Jesús cuanti bainu anúan mapúcë chupabi 'apá-mainun bëtsi bëtsi unin i pëchi chuíshcaxun anúan Jesús cuantinu 'apácëxa. ⁹ Usobiani ca sharáquiiani unicama cuancëxa, raírinëxa rëcuénmainun ca raírinëxribi Jesús caxu cuanquin a rabi cuëñi sharati quicancëxa:

—Davitan rëbúnqui Nucën 'Ibu ax ca upíira 'icën. Nucën 'Ibu Diosan xucëx ca ěnëx bëri aia. A ca camabi unin rabiti 'icën. Nucën 'Ibu Dios, naínu 'icë, aribinu cuëñquin rabinun ca 'acan.

¹⁰ Usai 'iquiania bëbaia isi ca Jerusalénu 'icë unicamax —¿ui uni cara ěnëx 'ic? —quiax ratuti canancëxa.

¹¹ Canania ca axa Jesús bë 'icë unicaman cacëxa:

—Ĕnëx ca Jesús, an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë, a 'icën, ax ca Galilea menu 'icë ěma, Nazaret, anuaxa ucë 'icën.

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunua Jesusan an ñu marucë unicama chiquán

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Jerusalénu bëbatancëx ca Jesús anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsíancëxa. Atsínquinbi anuxuan ñu maruia isquin ca Jesusan a unicama chiquínquin an curíqui cambioquin bicë unicaman mesacama chash-caquin an numacuru marucë unicamax anu tsócë aribi

chashcacëxa, anu tsóxma 'inun quixun. ¹³ Usaquin 'aquin ca cacëxa:

—Nucën Papa Diosan bana cuënëo ca ësai quia: “Anuxun 'ë rabiti xubu ax ca anuaxa camabi unix 'ëbë banati xubu 'iti 'icën”. Usaía cuënëo bana quicë 'aínbi camina mitsun anuxun ñu maruquin uni paránquin më-camati xubusa 'inun ënuxun ñu maruin.

¹⁴ Usaquin catancëx anuax cuancëma pan 'ixun ca Jesusan bëxuñu unicama 'imainun axa aín niti bëtsicë unicamaribi anua aia pëxcüacëxa. ¹⁵ Unicama pëxcuia isanan anu 'icë xucamax —Davitan rëbúnqui, Nucën 'Ibu, ax ca upíra 'icë —quíaxa cuëëni sharatia isi ca judíos unibunën 'apucama ax nishacëxa. ¹⁶ Nishquin ca Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Ënë xucamaxa quicë bana caramina cuatiman?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Cana cuatin. ¿Mitsun caramina cuënëo bana axa ënë ñui quicë a iscëma 'ain? A bana ca ësai quia:

Xucamabëtan ca tuáracamanribi min 'imicëxun upí oquin mi rabia.

¹⁷ Usaquin cabiani ca Jesús Betania ëmanu 'i cuancëxa.

Jesusan higuera cacë i, bimiñuma 'inun ca

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Betanianu 'inëti Jerusalénu cuantëcëni ca Jesús panancëxa. ¹⁹ Pananquiani cuanquin ca higuera cacë i, bai cuëbí nicë, isbiani anu cuanquinbi tuáñuma 'aísha aín pëchishi ocëxa. Usa 'icë isquin ca Jesusan cacëxa:

—Min camina tuatëcëntima 'ain.

Usaquian cacëxëshi ca higuera i chushi xanancëxa.

²⁰ Usaquian cacëxa xanancë isquin ca aín 'unánmicë unicaman Jesús cacëxa:

—¿Uisa 'aish cara ënë higuera bënëtishi xananx? — quixun.

²¹ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana aséribi mitsu cain, Nucën Papa Diosax ca cushiira 'ianan ca ax quicësabi oquin 'aia quixun 'unáncë 'ixun camina —ca 'atima 'icë —quixun sinánquinma —ca aséribi 'ati 'icë —quixun sinánti 'ain. Usaquin sináncë 'ixunmi 'ën ënë higuera 'acësoquinshi ñu 'aquinma ënë matáribi “ënuax ca parúmpapanu racati cuantan” quixun cacëx ca usai 'iti 'icën. ²² Mitsun —aséribi ca Nucën Papa Diosan 'ën cacëxun 'ë 'axunti 'icë —quixun sinania ca an mitsúnmi ñucácësabi oquin mitsu 'axúnti 'icën.

Jesús ca cushi 'icë quicë bana

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Jerusalénuxun ca Jesusan anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu atsínxun anu 'icë unicama 'unánmiacëxa. 'Unánmia ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun ampan caniacëcë unicaman anu cuanxun ñucáquin Jesús cacëxa:

—¿Uin banan caramina min usa ñu 'ain? ¿Uin cara ësoquinmi ñu 'anun mi cax?

²⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ënribi cana mitsu bana itsi ñucatin. Ñucácëxunmi mitsun 'ë ñuixuncëxun cana 'ënribi mitsu cati 'ain, uin banan carana ësaquin 'ai quixun. ²⁵ ¿Uin cara Juan unicama nashiminun cacëx? ¿Nucën Papa Diosan cara cacëx? ¿Unin cara usaquian 'anun cacëx?

Usaquian Jesusan ñucáquin cacëxbi ca uisaquin cara cati 'icë quixun 'unanima atúxbi ñucacananani quicancëxa:

—¿Uisaquin caranuna cati 'ain? Nun nu —Nucën Papa Diosan ca cacëxa —quixun cati 'aínbi ca usaquin nun cacëxun nu —usa 'ain caramina uisa cupí aín bana cuama 'ai —quixun nu cati 'icën. ²⁶ Nun nu —unían unicama nashiminun cacë ca Juan 'iacëxa —quixun cati, 'aíshbi cananuna 'apuma unicamami racuëtin. Acaman ca aín bana cuaquin —Nucën Papa Diosan ca aséribi aín bana

unicama ñuixunun quixun Juan xuacëxa —quixun sinania.

²⁷ Usai canantancëxun ca Jesús cacëxa:

—Uin xucë cara 'iacëxa quixun cananuna 'unaniman.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Mitsúnmi 'ën ñucacëxun 'ë ñuixuncëxunma cana 'ënribi uin cushin carana ësaquin ñu 'ai quixun mitsu caiman.

Unin bëchicë rabé ñui quicë bana

²⁸ Usaquin catancëxun ca Jesusan judíos unibunën 'apucama ësaquinribi cacëxa:

—¿Uisai quicë cara ënë bana 'ic? ë sai quicë. Achúshi unix ca bëchicë rabéñu 'iaxa. 'Ixun ca achúshi caxa: Bërí nëtën camina naënu ñu mëëi cuanti 'ain. ²⁹ Cacëxun ca aín bëchicënën caxa: Cana cuaniman. Usaquin caxbi ca sinanabiani ñu mëëi cuanxa. ³⁰ Usaribiquin ca aín bëchicë itsiribi aín papan caxa: Bërí nëtën camina naënu ñu mëëi cuanti 'ain. Cacëxun ca: Cana cuanin, caxa. Caxbi ca cuancëma 'icën. ³¹ ¿Mitsun sináncëxun cara a uni rabé uinu 'icën aín papa cuëncësabi oquin ñu 'ax?

Cacëxun ca cacëxa: An —cana cuanima —quixun caxbi cuancë, an ca aín papa cuëncësabi oquin 'axa.

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—'Ën cana asérabi mitsu cain, mitsun ainan isamina 'ai quixun caquinbi ax cuëncësabi oquin 'acëma 'aishmi Nucën Papa Diosan nëtënu 'itima 'aínbi ca 'itsa uni an 'apu buánmiti curíqui bicë, 'imainun 'itsa xanu mitsun sináncëx 'uchañu, acamax sinananti 'ëmi sinánquin ax cuëncësabi oquin 'acë 'aish Nucën Papa Diosan nëtënu 'iti 'icën. ³² Unicamaxa sinanati aín nuitu asérabi upí 'inun 'unánmia ucëbi camina Juanën bana cuaisama tan. Mitsúnmi aín bana cuaisama taniabi ca 'aisama uni, an

'apu buánmiti curíqui bicë 'imainun xanu 'uchañuca-maxribi Juanën bana cuati sinanati upí 'iaxa. Usaía 'ia isxinbi camina sinanaquin aín bana cuacëma 'ain.

An naë bërúancë uni ñui quicë

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ Usoquin caxun ca Jesusan, a usoquin unin 'ati ñuiquin, ënë banaribi judíos unibunën 'apucama ñuixu-ancëxa:

—Bëtsi banaribi mitsu camainun camina cuati 'ain. Ca ësa 'icën. Achúshi unin ca aín naënu uvas 'apáxa. 'Apáxun cënëtancëxun ca anuxun uvas baca biti xaxu quinioquin naëxa. 'Anan ca anuxun naë bërúanti xuburibi manámiira chaioruquin 'axa. 'Atancëxun bëtsi uni aín naëa bërúanx-unun quixun ami ëbiani ca 'ura menu 'i cuanxa.

³⁴ Cuantancëxun ca uvas bimicëbëtan abëa 'icë an ñu mëëmicë uni raíri xuquin caxa: An naë bërúancë unicamanu cuantancëxun camina 'ënan 'iti a mësúa 'ë bëxúnun mi 'inánun cati 'ain. ³⁵ Cacëx cuanxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman axa ucë unicama bitancëxun bëtsi 'anan bëtsiribi ami mëparaméquin mëëanan bëtsiribishi maxaxan 'axa. ³⁶ Usocëxa bimi bëíma panácëbëtan ca naë 'ibun an ñu mëëmicë uni raíri a 'itsaira xutëcëanxa. Xucéxa bëbaiabi ca an naë bërúancë unicaman ax paían ucë unicama 'acësaribi oquin 'atimoxa.

³⁷ Usoquian an naë bërúancë unicaman an xucë unicama 'acëbëtan ca naë 'ibun —'ën bëchicë ënë ca usaribi oquin 'aquinma upí oquin biquin aín bana cuati 'icë — quixun sínánquin aira xuaxa. ³⁸ Xucëx cuanxa bëbaia isi ca an naë bërúancë unicamax canani quiaxa: Aín papáxa bamacëbë ca aín bëchicë ënëx naë 'ibu 'iti 'icën. Usa 'ain cananuna nux naë 'ibu 'inuxun ënë 'ati 'ain. ³⁹ Canantancëxun bibianquin naë 'uri buánxun ca 'axa. ⁴⁰ ¿Usoquian aín bëchicë 'acë cara naë 'ibun uquin an naë bërúancë unicama uisoti 'ic?

⁴¹ Ñucácëxun ca judíos unibunën 'apucaman Jesús cacëxa:

—Usa 'ain ca a unicama cëñuquin 'ati 'icën. Usoquin 'atancëxun ca bëtsi unicama aín naë bërúanxunun quixun cati 'icën. Cacëx cuanxun ca a unicaman naënu 'icë bimicamaxa bimia aín bimi mësú naë 'ibu 'inánti 'icën.

⁴² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Nucën Papa Diosan bana cuëñëo ësai quicë a caramina mitsun iscëma 'ain?:

An maxax xubuacë unían biquinma racáncë 'aíshbi ca a maxax bërí amia xubu cushicë 'icën, itá upímia xubu cushicë usaribiti. Usaía 'inun ca Nucën Papa Diosan 'imiáxa. An usoquin mëníocëx ca nun iscëx asábiira 'icën”.

¿Usaquián maxax ñuiquinbi 'ë ñuiquin cuëñëo bana a caramina mitsun iscëma 'ain? ⁴³ Cana mitsu cain, mitsúxmi judíos unibu 'aish Nucën Papa Diosan ainan 'iti caísa 'aíshbi usai 'icëbëma ca bëtsi unibunëx aín bana cuacë 'aish ainan 'iti 'icën. ⁴⁴ 'Imainun ca a maxáxa an cuëñcëma unicama usaribi an 'ë cuëñcëma uni 'icën. Maxáxmi tatiqúi chacáquin ca maxáxmi rëracaquin aín namicama chacaia. 'Imainun ca manánuax nipacëquin maxaxan uni chacaquin chëcaia.

⁴⁵ Usoquián cacëxun cuati ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicamax —nu ñui ca bana itsi ñuicësa oi quia —quixun sinaní ami nishacëxa.

⁴⁶ Nishquin sipuáisa tanquinbi ca camabi unían, Jesusan ca asérabia Nucën Papa Diosan xucë 'ixun aín bana unicama ñuixunia quixun sináncë 'ain, 'apucamax atumi racuéacëxa. Racuéquin ca Jesús bíama 'icën.

22

Unían aín bëhchicë xanu biminuxun unicama camia bana

¹ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun ca Jesusan judíos sacerdotenën cushicama 'imainun fariseo unicama

bana itsi ñuicësa oquin ënë banaribi ñuiquin cacëxa: ² —
 Nucën Papa Diosnan 'iti ax ca ësa 'icën. Achúshi 'apun
 ca aín bëchicë xanu 'inánuxun an ñu mëëmicë uni piti
 'amiquin aín aintsicamaxa pi unun quixun camiti sinánxa.
³ Sinánxun ca piti 'itsaira 'amimainuan camabi unin pi
 unun catánun quixun aín uni raíri xuaxa. Xucëx cuanx-
 uan cacëxbi ca a cacë unicama uinu 'icë uníxbi uisama
 tanxa. ⁴ Usaquin camicëxbia ucëbëtanma ca amiribishi
 aín ñu mëëmicë uni raíriribi xuquin a cacë unicama ëso-
 quin caxuntanun quixun caxa: Bëráma cana a piti ñucama
 mëníomian. Usonan cana 'ën vaca 'aracacë rëmianan
 'ën ñuina rëracacëribi rëmian. Camabi ca mëníocë 'icën.
 Usa 'aian camáxbi 'ën xubunu 'ën bëchicëñëan xanu
 bicëbëtan, nubëtan pi unun camina cati 'ain. ⁵ Usaquian
 'apun camicëxbi ca a camicë unicamax cuainsama tanxa.
 Cuainsama tanía bëtsix aín naënu cuantamainun ca bët-
 six anuxuan ñu marucë xubunu cuanxa. ⁶ Raírinën ca
 'apúan ñu mëëmicë uni cuaniabi bixun mëëquin ténán-
 quin rëaxa. ⁷ Usoquian 'acëbë ca 'apu xuatemati nishaxa.
 Nishquin ca an aín ñu mëëmicë unicama 'acë unicama
 'anan aín ëma nëënun quixun aín suntárucama xuaxa.
 Cacëx cuanxun ca 'apun cacëabi oquin 'axa. ⁸ Usoquian
 'anun 'amitancëxun ca 'apun aín ñu mëëmicë unicama
 caxa: Piti ca mëníocë 'icën. Usa 'aínbi ca a 'ën cam-
 icë unicamax utima nuituñu 'aish utima 'icën. ⁹ Usa
 'ain camina amiribishi cuantancëxun mitsúnmi bainua
 mëracë unicamaishi pi unun quixun cati 'ain. ¹⁰ Usoquian
 'apun cacëx cuantécënquin ca an ñu mëëxuncë unicaman
 bainua mëräquin upíma unicamacëñunbi upí unicama
 timëbëtsinquin bëaxa. Bëcëxun ca xanu bicëbëtan pañuti
 chupa pañucanxa. Pañutancëx atsini ca 'aisamaira 'aish a
 xubunuax tsitsiruaxa.

¹¹ Usai 'icëbë atsinquian 'apun iscëxbi ca anu achúshi
 uni xanu bicëbëtan pañuti chupa pañucëma 'iaxa. ¹² Usa
 'icë isquin ca 'apun a uni caxa: ¿Uisa 'aish caramina

mix ënu atsínuxun pañuti chupa pañuaxmabi ënu atsían? Cacëxbi ca a uni banaima tsóaxa. ¹³ Usa isquin ca 'apun an mesanu piti nancë unicama caxa: Ënë uni camina mëtanianan tatanitancëxun ëman bëánquibucënu buántancëxun niti 'ain. Nicëx ca anuax anu 'icë unicomabë tëmërai bënëti inti 'icën. ¹⁴ 'Ën mitsu bërí ñuixuncë bana a sinánquin camina 'unánti 'ain, 'aisamaira uníxa ainan 'inux 'ëmi catamënun Nucën Papa Diosan sinánmicëxbi 'icëbëma ca axa 'ëmi catamëcë unicama axëshi ainan 'ia.

Unían César curíqui 'inánuxun sinan bana

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ Jesusan bana ñuixunia cuatancëx, 'uri cuanquin ca fariseo unicama ami manáncatsi quixun sinánquin, uisai cara quia cuanuxuan an Jesús ñucáti uni xuti sináncëxa. ¹⁶ Sinántancëxun ca aín uni raíri 'imainun axa Herodesmi sináncë unibu Jesús ñucánun quixun xuacëxa. Xucëx cuanxun ca a unicaman Jesús cacëxa:

—Cananuna 'unanin, min banax ca aséabi 'icën. Uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun camina cëmëquinma aséabi ñuin, unían min a bana ñuia cuati cuëncëbëtanmabi. Min sináncëx ca camabi uni bëtsibëtan sënën 'icën. Usaquin sinánquin camina camabi ñuñu 'imainun ñuñuma unicama 'imainun 'apuburibi uisai cara Nucën Papa Diosan uni 'iti 'icë quixun ñuixunin. ¹⁷ Usa 'ixun camina nu cati 'ain, ¿Nucën Papa Diosax aséabi nun cushi 'ain cara min sináncëx Romanu 'icë 'apu, César, a curíqui buánmiti asábi 'ic? ¿Cara asábima 'ic? ¿Uisa caramina sinanin?

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan, —uisai caraisna qui quixun 'ëmi manánuxun cuacatsi quixun ca 'ë ñucatía —quixun 'unánquin cacëxa:

—'Ëmi manánuxun 'ëx caraisna uisai qui cuacatsi quixun camina 'ë usoquin cain. ¹⁹ Uisa cara isnun ca a

César buánmiti manë curíqui achúshi 'ë bëxun. Cacëxun ca bëacëxa. ²⁰ Bëia isquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uin bëmánan tanquin 'acë cara ënëx 'ic? ¿Uin anë cara cuënëocë ënëx 'ic?

²¹ Cacëxun ca atun cacëxa:

—Ax ca Césarnën bëmánan tanquian 'acë 'imainun Césarnën anë 'icën.

Usaquin cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ami mitsun 'atia César cuëncë a ñu camina 'ati 'ain, axa mitsun 'apu 'ain. 'Anan camina ami mitsun 'atia Nucën Papa Dios cuëncë a ñu 'ati 'ain, axa mitsun Papa Dios 'ain.

²² Cacëxun cuati ratuti ca —¿uisa uni cara ënëx 'icë? —quixun sinani a ñui ami manánti bana 'aíma 'ain Jesús ëbiani cuancëxa.

Unix cara bama 'aish baísquti 'icë quicë bana

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ A nëtémbi ca Jesúsnu saduceo unicamax cuancëxa. Saduceo unicaman ca —bama 'aish ca uni baísqutima 'icë —quixun sináncëxa. Usaquin sináncë 'aish anu cuanxun ca Jesús ñucáquin cacëxa: ²⁴ —Nun cananuna 'unanin, Moisés ca quiacëxa: “Uni achúshi bëchicëñuma 'aish bamacëbëtan ca aín xucënan an casunancë xanu bixun ami bacë bëchiti 'icën. Usoquian 'acëx ca aín bëchicë ax aín xucënan bëchicësa 'iti 'icën”. ²⁵ Usa 'ain cananuna mi ñucatin. Nubë ca uni achúshi, mëcën achúshi 'imainun achúshi 'anácañu 'iacëxa. Usa 'ixun ca atun apan an xanu biacëxa. Biáxbi ca bacë bëchiaxmabi bamacëxa. ²⁶ Baman aín xucënan casunancë xanu biáxbi ca aín xucëanaxribi bacë bëchiaxmabi bamacëxa. Usaribiti ca a xanu biáxbi aín xucën bëtsíxribishi bamacëxa. Usa 'ain ca a xucën camáxbi a xanu biáxbi bacë bëchicëñuma 'inun bamacëxa. ²⁷ Acamaxa bamaí cëñúan ca a xanúxribi bamacëxa. ²⁸ Camaxunbi ca a xanu biacëxa. ¿Usa 'ain cara

anun unicamax baísquiti nētēn acama uinu 'icéxira aín bēnē 'iti 'ic?

²⁹ Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Usama ca. Mitsun Nucēn Papa Diosan bana cara uisaira quia quixun cuanan aín cushiribi 'unánquinma camina usaquin 'ē ñucatin. ³⁰ Bama 'aish baísquiquin ca unin xanu bitima 'icēn, aín ini bēchicēribi ca unin bēnumitima 'icēn. Usaribi ca naínu 'icē ángelcamaxribi 'icēn. ³¹ Mitsúnmi —bama 'aish ca uni baísquitima 'icē — quixun sinania cana mitsu ñucatin, ¿Nucēn Papa Diosan Moisés cuēnēomia bana, ēsaia quicē, a caramina iscēma 'ain? A banax ca ēsai quia: ³² “‘Ēx cana Abraham, Isaac, Jacob acaman rabicē Dios a 'ain”. A bana cuēnēo isquin cananuna 'unanin, Nucēn Papa Dios ax ca bama 'aísha baísquitima unicaman Diosma 'icēn. Ax ca camabi aín unicaman rabicē Dios a 'icēn. ³³ Usaquian Jesusan bētsi unin 'acēsamaira oquin uni bana ñuixunia cuati ca anu 'icē unicamax —ēsa bana cananuna cuama 'ai —quixun sinani ratuácēxa.

Nucēn Papa Diosan bana rairi banasamaira axa quicēsabi oi 'iti Jesusan ñuia
(Mr 12.28-34)

³⁴ Atun —uni bamacēcamax ca baísquitima 'icē — quixun sináncē 'icēbia —ca usama 'icē —quixun upí oquin ñuixuncēxun ca saduceo unbunēn Jesús ñucáquin catēcēanma 'icēn. —Upí oquin ca ñuixuanxa —quixun sinánquin ca fariseo unicaman Jesús nēbētsioracēxa. ³⁵ Nēbētsioraquin ca an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē uni achúshinēn —uisaquin cara 'ē cati 'icē —quixun sinánquin Jesús ēsaquin ñucácēxa: ³⁶ —¿Uinu 'icē Nucēn Papa Diosan bana cuēnēo quicēsa ofíra caranuna 'iti 'ain?

³⁷ Quixuan cacēxun ca Jesusan ēsaquin cacēxa:

—Axa quicēsabi oíira 'iti bana ax ca ěsai quia: “Min 'Ibu Diosmi camina asérabi cuēēni cēmēima sinánti 'ain. Usa 'aish camina ami catamēti ax cuēēncēsabi oíishi 'iti 'ain”.³⁸ Ěněx ca axa quicēsabi oíira 'iti bana a 'icěn. ³⁹ Bětsi bana asaribi ca ěněx 'icěn: “Mixmi běrúancacēsaribi oquin camina min aintsicama nuibanan axa 'aquinsa 'icě 'aquinti 'ain”. ⁴⁰ Ěně rabě bana quicēsabi oquian camabi unin 'anun ca Moisés 'imainun ax quicě bana an uni ñuix-uncě unicama Nucěn Papa Diosan cuěněomiacěxa. Uisa bana cara cuěněo 'icě a ca Nucěn Papa Diosmi sinánan uni raíriribi nuibacě 'ixun unin tania.

*Uin rěbúnqui cara Cristo 'icě quicě bana
(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)*

⁴¹ Fariseo unicamaxa abě timěcě 'icě ca Jesusan ñucáquin ěsaquin cacěxa: ⁴² —¿Mitsun sináncěx cara Cristo, axa 'apu 'itia judíos unibuněn caíncě, ax uisa uni 'ic? ¿Uin rěbúnqui cara ax 'iti 'ic?

Cacěxun ca cacěxa:

—Ax ca Davitan rěbúnqui 'iti 'icěn. Usa 'aish ca Davidbě sěněn 'iti 'icěn.

⁴³⁻⁴⁴ Cacěxun ca Jesusan cacěxa:

—Davitax ca ěsai quiacěxa:

Nucěn 'Ibu Diosan ca 'ěn 'Ibu Cristo caxa: Axa mimi nishcě unicama 'ěn mi 'ibuamimainun camina mix 'ěbě 'Apu 'aish 'ěn měqueu 'iti 'ain.

Axa aín rěbúnquin 'aínbi ca Cristo ñui David Nucěn Papa Diosan Běru Ñunshin Upitan sinánmicěx —Cristo ax ca 'ěn 'Ibu 'icě —quiaux quiacěxa. ¿Uisa 'aish cara David usai quiacěx? ⁴⁵ ¿Usaria David, Cristo ax ca 'ěn 'Ibu 'icě quiaux quicě 'ain, cara Cristo ax uisari Davitan rěbúnqui 'iti 'ic?

⁴⁶ Usaquian fariseo unicama ñucatia ca uínbi —usa ca a bana 'icě —quixun Jesús ñuixuanma 'icěn. Usa 'ixun ca atun iscěxa bětsi unin sinánsama 'aish usai quia oxun a unicama amiribishi ñucátěcěanma 'icěn.

23

An Moisésnën cuēñeo bana 'unáncē unicamacēñuan fariseo unicamaribi ñui Jesús quiá bana

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Usaquin catancëxun ca Jesusan anu 'icē unica-maxa 'aisamaira 'ain acamacēñunbi aín 'unánmicē unicama ësaquin cacëxa: ² —An quirica cuēñeocē unicama 'imainun fariseo unibunëñribi ca sinania, atux isa, an Moisésnën cuēñeo bana 'unánun mitsu ñuixunti, a 'icē quixun. ³ Atun mitsu ñuixuncësabi oquin camina Moisésnën cuēñeo bana 'ati 'ain. 'Anan camina atúan mitsu cacësabi oi 'iquinbi atúan a bana quicëma ñu 'acësaribi oquin 'atima 'ain, mitsuma paránxun 'amia, usa 'ain. Atux ca unicama bana ñuixunibi an uni ñuixuncē banaxa quicësabi oi 'ima. ⁴ Moisésnën cuēñeo banaishima atúnbi sináncē banaribi ca unicamax isa usai 'inun quixun ñuixunia. Usaquin ñuixuncëxbi ca a banacamax ax quicësabi oi 'iisama 'icën. Atúxribi ca usai 'ima. Atúan ñuixuncē bana quicësabi oquian 'anun ca unicama 'aquinima. ⁵ Añu ñu cara 'aia a 'aquin ca unicaman axira isa upí 'icē quixun sinánquina unin a rabinun quixun 'aia. 'Anan ca bëtsi unisama isa ax 'icē quixuan camabi unin isnun quixun chupa aín cuëbí chooquin cuëcápuncē pañuía. Pañuanan ca cuēñeo bana aín bëmánanu 'anan aín pëñan mëmiu tēcërëcaia, a unicamax ca a bana cuacē 'icē quixuan unin sinánun quixun. ⁶ Pi timéxun ca anu aín cushicama tsóti anu tsónuxun caisia, atusaribi 'icatsi quixun. 'Ianan ca anu judíos unicama timéti xubunu unicamabë timëti, anua aín cushicamax tsóti anu tsótishi cuëënia, camabi unínsa atu isnun quiax. ⁷ 'Ianan ca anuxun unin ñu marucē anuxuan a isquin bëtsi unin —ax ca nun cushi 'icē —quixun sinánquin atu mëcën 'inánquin biti cuëënia. Usai 'ianan ca unían —an ca nu cuēñeo bana ñuixunia —quixun cati cuëënia.

⁸ Atúxa usai 'icëbëbi camina mitsux unían usaquin mitsu cati cuëéntima 'ain. Mitsux camina xucéonanti 'ain. Mitsux camina achúshi 'ibuñushi 'ain, ax ca Cristo 'icën. ⁹ Uinu 'icë unibi camina ënë menua Nucën Papa caquin anëtima 'ain, Nucën Papa Dios naínu 'icë, ax cuni ca asérabi mitsun Papa 'icë, usa 'ain. ¹⁰ 'Ëx Cristo 'aish cana 'ëxëshi mitsun 'Ibu 'ain. Usa 'ain camina, mix camina aín 'ibu 'ai quixuan bëtsi uni mitsu canun quitima 'ain. ¹¹ Micama uinu 'icë cara upitaxmi bucunun mitsu ñu 'axunia ax ca mi raíribë sënénmaira 'aish upí 'icën. ¹² Anbia rabíquin —'ëx cana cha 'ai —quixun sináncë uni a ca Nucën Papa Diosan aín uni raíribë sënénmara 'imiti 'icën. Usonan ca cha 'iti sinania ax rabícëma uni a cuni Nucën Papa Diosan cha 'imiti 'icën.

¹³ An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. Uisa cara oti 'icë usoquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'ati 'icën. Mitsun camina Nucën Papa Diosan bana 'unáncë 'ixunbi a bana quicësabi oquian 'anun 'aquinquinma unicama a bana bëtsi oquin ñuixunin. Mitsun camina a bana quicësabi oquin 'aiman. 'Aquinma camina uni itsínribia a bana quicësabi oquin 'axunma 'anun 'unánmin.

¹⁴ Usai 'ianan camina casunamécë xanun ñu bicuanquin cëñuin. Cëñuanan camina mitsux isamina upí 'ai quixuan unín sinánun quiax, 'uran pain Nucën Papa Diosbë banain. Usa 'icë ca Nucën Papa Diosan, axa usai 'icëma uni 'acësamaira oquin mitsu 'uchoquin castícantí 'icën.

¹⁵ An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. 'Ura cuanquin ui caramina 'unánmiti 'ai quixun bariquin mëraxun camina Nucën Papa Diosmi sinánun 'unánmiquinma mitsun sináncësaribi oquin

sinánun 'unánmin. Usaquinmi mitsun 'unánmicëx ca a unicamax mitsúxmi 'icësamaira oi 'aisama 'ia. Mitsúxmi anuaxmi tēmëratı manë tsi rëquirucë anu 'iti 'aınbi ca atux mitsúxmi 'icësamaira oi anuax tēmërai anu 'iti 'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara mitsu oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

¹⁶ Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai quicë cara quixun 'unanıman. Bëxuñu unin ca uni itsı anun cuanti bai 'unánmıma. Usarıbi camina mitsux 'ain. Mitsux camina ësai quin: Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu sinánquin cana aséرابı 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quıax quıquinbi ca unin 'aisama tanquin 'atıma 'icën. Usa 'aınbi ca unin —curi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu 'icë a sinánquin cana aséرابı 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai —quıax quıquin aséرابı 'ati 'icën. ¹⁷ Usai qui camina sinánñu-masa 'ain, camina ñu 'unáncëma unısa 'ain. Anuxun a rabiti xubunuxuan unicaman a rabicëx ca Nucën Papa Dios cuëënia. Anu 'icë curi 'acë ñucama cupıma, aın unicaman anuxun a rabiti xubunuxun rabicë cupıshi ca Nucën Papa Dios cuëënia. ¹⁸ Usarıbiti camina mitsux ësai quin: Anuxun Nucën Papa Dios rabıquin 'aracacë ñuına xarotıa maxax bucúncë, a sinánquin cana aséرابı 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai quıax quıquinbi ca unin 'aisama tanquin 'atıma 'icën. Usa 'aınbi ca unin —anuxun Nucën Papa Dios rabıquin ñuına xarotı maxax bucúncë, anu 'icë ñuına sinánquin cana aséرابı 'ën mi cacësabi oquin 'ati 'ai —quıax quıquin aséرابı 'ati 'icën. ¹⁹ Usai qui camina sinánñumasa 'ain, camina ñu 'unáncëmasa 'ain. Anuxun ñuına xarotı maxax bucúncë anuxun ca unicaman ñuına rëxun xaroquin Nucën Papa Dios rabıa. Usaquıan rabicëx ca Nucën Papa Dios cuëënia. Anu 'icë ñuına cupıma anuaxa aın unicamax amı sináncë cupıshi ca ax cuëënia. ²⁰ Camina 'unántı 'ain, anuxun ñu xarotıa

bucúncë maxax a sinánquin ca unin anua xaroti nancë ñu aribi sinania. ²¹ Usaribi oquin ca axa aín bana ca aséabi 'icë quixun uni itsin 'unánun, —anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu sinánquin cana aséabi mitsu cain —quicë uni, an a xubishi sinánquinma anu 'icë Nucën Papa Diosribi sinánquin caia. ²² Axa aín bana ca aséabi 'icë quixun bëtsi unin 'unánun —naí anu Nucën Papa Dios 'icë a sinánquin cana aséabi mitsu cain —quicë uni ax ca anu Nucën Papa Dios 'icë a 'imainun Nucën Papa Diosribi sinani quia.

²³ An Moisénen cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsux camina an unicama paráncë a 'ain. Mitsu ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën. Mitsun camina an Nucën Papa Dios anuxun rabiti xubunuxun ñu 'acë unicama ñu 'inanin, Moisés quiásabi oquin. Usa 'ixunbi camina a bana itsi, axa quicësabi óira 'iti, a quicësa oquin 'aiman, Nucën Papa Diosmi upiti catamëanan ax cuëncësabi oquin upí sinánñu 'ixun unicama nuibaquin, 'aquinsa 'icë, 'aquinti, acama. Usaquinmi mitsun 'acëx ca asábiira 'itsíanxa. Usoquin 'aquinmi mitsun ñu mësúribi 'inánti ca asábi 'itsíanxa. ²⁴ Mitsun Nucën Papa Diosan bana unicama 'unánmiti 'ixunbi camina a bana uisai quicë cara quixun 'unaniman. Bëxuñu unin ca uni itsi anun cuanti bai 'unanima. Usaribi camina mitsux 'ain. Ca ësa 'icën. Chupan xanpa bëpucëbë ca anua aín chua, 'imainun sia acamax bërúmainun 'unpax upíshi xanpa 'ucë mëu 'ibutia. Sia 'eti rabanan usaquin 'aibi camina ñuina cha, camello, a 'ecësa 'ain.

²⁵ An Moisénen cuëñëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usabi oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Paránquin camina Nucën Papa Diosainsa mitsun nuitu upí isnun quixun xanpa 'imainun ñutë acama aín caxu chucain. Usaquin 'aquinbi camina mitsun nuitu mëu upíma ñu sinanin.

Uni paránquin camina aín ñua mitsu 'inánun quixun sinánmianan ñunshínquin mitsun cuëncë ñu biti acama sinanin. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara mitsu oti 'icë usoquin 'ati 'icën. ²⁶ Fariseo uni, bëxuñu unisa camina mix 'ain. Xanpa aín namé pain chucacëx ca aín caxuribi chuañuma 'iti 'icën. Usaribi oquin camina min nuitu pain upí 'inun mëníoti 'ain, min 'acë ñucamaxribi upí 'inun.

²⁷ An Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usabi oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Anu uni maíncë me ax ca upí oquin mëníocë 'ianan ëman upíira upí uxua 'inun roncë 'aishbi 'ucë mëu, uni bamacënën xo 'imainun ñu chëquicë 'aisama 'icën. ²⁸ Usaribi camina mitsux 'ain. Mitsúnmi bëtsi bëtsi ñu 'acë cupía unin mitsu upí isti 'ixunbi camina mitsun nuitu upíma 'ixun atu paranin.

²⁹ An Moisésnën cuënëocë bana 'unáncë unicama 'imainun fariseo unicama, mitsun camina usai oquin 'acë 'ixun unicama paranin. Upíma isquin cara Nucën Papa Diosan mitsu uisoti 'icën. Mitsun raracaman an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama anu maíncan, a me camina upí 'inun mëníoin. Mëníonan camina anu uni upíburíbi maían me aribi upí 'inun mëníoin.

³⁰ Usoquin 'ai camina quicanin, nux nucën raracamabë 'ixun cananuna atun an Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë unicama masóquin 'aia 'aquianma 'itsían.

³¹ Usai quiquin camina 'unanin, aséribi camina mitsux an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama an 'á, atun rëbúnqui 'ain. ³² Mitsux usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'aquin sënëonti 'ain.

³³ 'Atima 'ixun uni paráncë 'aish camina mitsux runu an uni picë asa 'ain, mitsun raracama 'iásaribiti camina 'in. Mitsúxmi usai 'icë cupí ca Nucën Papa Diosan aséribi mitsux bamaia anuaxmi tëmëratí manë tsinu mitsu 'imiti

'icën. ³⁴ 'Ën cana unicama 'ën bana 'unánquian a uni ñuixunun 'imianan raíriribi 'ën bana unicama 'unánminun 'imicëbi camina raíri 'anan raíri i curúsocënu matásun bamaminuxun 'ain. Raíri camina anu timéti xubu anuxun rishquinuxun 'ain. Raírinëan 'achushi ëmanuxun bana ñuixuniami mitsun bëtsi bëtsi ocëbëa bëtsi ëmanu cuancëbë anu mitsúxribi cuanxun camina usaribi oquin 'atëcënuuxun 'ain. ³⁵ Usa 'ixun camina mitsun raran 'ásaribi oquin 'ain. Abel pain ca 'uchañuma 'icëbi mitsun rara achúshinën 'acëxa. Usaribi oquin ca mitsun raran an Nucën Papa Dios quicësabi oquin 'acë unicama bari itsi bari itsi inúmiquin 'acëxa. 'A 'aían ca raírinënríbi Zacarías, Baraquíasnën bëchicë, a anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rapasunuxun 'acëxa. Usaribi oquin camina mitsun 'ain. ³⁶ Usa 'ain cana aséabi mitsu cain, mitsun raracama 'ásaribi oquin ca Nucën Papa Diosan mitsu 'uchoti 'icën. Mitsúxmi usa 'icë ca Nucën Papa Diosan uisa cara oti 'icë usoquin 'ati 'icën.

Atun aín bana cuacëma cupía Jerusalénu 'icë unicama nuibati Jesús masá nuitua

³⁷ Jerusalenu 'icë unicama, cana mitsu cain, mitsux camina an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unicama 'anan a an aín bana ñuixunun xucë unicamaribi maxaxan 'á, mitsun raracama axa 'iásaribi 'ain. ¿Uitishi oquin carana mitsu nuibaquin bërúanquin 'aquinsa tan? 'Atapanëan aín tuácama cuëntancëxun aín pëchin mapuxun bërúancësaribi oquin cana mitsu bërúanquin 'aquinsa tan. 'Aquinsa tancëxbi camina mitsux cuëncëma 'ain. ³⁸ Usa 'ain cana 'aquinquinma usabimi 'inun mitsu ënti 'ain. ³⁹ 'Ën cana mitsu cain, mitsun camina utëcënia isquin —Nucën 'Ibu Diosan xucëxa ucë bërí aia. A ca camabi unin rabiti 'icë —quiaux quiquin 'ë rabiti 'ain. A nëtë utámainun camina 'ë istëcëntima 'ain.

24

Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubua rurucubúti bana
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuaxa cuania ca aín 'unánmicë unicaman a rapasu cuanquin Jesús cacëxa:

—Ënë xubux ca cahaira 'aish upí 'icën.

² Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ënë xubu camina maxax 'acë 'aish upí isin. Usa 'aínbi cana mitsu cain, axa Nucën Papa Diosmi sináncëma unicaman ënë xubu camáxbi aín maxáxcamaribi rurupacëbë rurucubúti 'icën.

Ax utëcënti nëtë 'uramacuatsinia unin 'unánti Jesusan ñuíá bana

(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Usaquin atu cabiani cuanx matá me Olivos cacë anu tsóbutia ca uni 'aíma 'ain, aín 'unánmicë unicaman a nëbétsioraquin cacëxa:

—¿Uínsaran cara mixmi quicësabi oi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu aín maxáxcama rurupacë 'iti 'ic? ¿Mix anun utëcënti nëtë anúan ënë mecama cëñúti, a nëtëx ca 'uramacuatsinia quixun 'unánuxun caranuna uisa ñu 'ia isti 'ain? A camina nu ñuixunti 'ain.

⁴⁻⁵ Usaquian aín 'unánmicë unicaman ñucácëxun ca Jesusan anun ax utëcënti nëtë ñuixunquin ësaquin cacëxa:

—'Itsa unin ca, “Ëx cana Cristo 'ai” quiax quiquin 'itsaira uni paránuxun 'aia. Usoquian mitsuribi paránti rabanan camina bërúancati 'ain. ⁶ Mitsun camina uni itsían —bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsibë 'acanánia —quixun ñuia cuanuxun 'ain. Cuanan —raíri unicamaxribi ca raíribë 'acánania —quixun ñuia cuatibi camina racué-tima 'ain. Aséribi ca usai 'iti 'icën. Usaía 'icëbëbi ca ënë mecama cëñúcëma pain 'iti 'icën. ⁷ Bëtsi menu 'icë unicamax ca bëtsi menu 'icë unicamabë nishánani 'acánanti 'icën. 'Imainunribi ca bëtsi menu 'icë 'apun

suntárucama bëtsi menu 'icë suntárucamabë 'acánanti 'icën. Bëtsi bëtsi nëtënu 'icë unicamax ca a piti ñuñuma 'inuxun 'aia. Bëtsi bëtsi mecamax ca shaíquinuxun 'aia. ⁸Usoquin pain tëmëratancëxunbi ca 'ëx utëcëncëbëtainra unin an 'acësamaira oquin tëmëranuxun 'aia.

⁹Usoquin canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëmi sináncëma uni raírinën ca uni itsían mitsu bëtsi bëtsi onun 'inánuxun 'aia. 'Inánan ca micama raíri 'anuxun 'aia. Mitsúxmi 'ëmi catamëcë cupí ca camabi menu 'icë unicamax 'ëmi sináncëma 'aish mitsumi 'i nish-nuxun 'aia. ¹⁰Unían ami nishquin 'atimocëxun ca 'itsa unin 'ëmi catamëti ënti 'icën. Usai 'i abë nishánanquin ca uni raíri, bëtsi unin 'atimonuxun binun 'inánti 'icën. ¹¹Usai 'icëbëtan ca —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuni —quiquinbi anbi sináncë banaishi uni ñuixunuxun 'aia. Usaquin ñuixunquin ca 'itsaira uni paránquin Nucën Papa Diosmi sinánxma 'inun quixun 'imiti 'icën. ¹²Usai 'icëbëtan ca unin 'aisamaira 'atima ñu 'ati 'icën, 'anan ca bëtsibëa nuibanani 'aquiánanti a ënuxun 'aia. ¹³Usai ñu 'icëbëtanbia 'ëmi sinánquin ëncëma unicamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icën. ¹⁴Uicamax cara 'ëmi catamëtia acamax ca Nucën Papa Diosan nëtënu 'ëbë 'iti 'icë quixun 'ën mitsu cacë bana ënë ca 'ën unicaman camabi menu 'icë unicaman cuanun ñuixunti 'icën. Usaquian camabi menu 'icë unicama ñuixuncëbë ca 'ëx utëcëncëbë ënë mecama cëñúnuxun 'aia.

¹⁵Usaquin caxun ca Jesusan ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—An Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixuncë uni Danielnëan a ñuiquin cuënëo uni ax ca 'atimaira 'icëa unin timacë 'aíshbi aín suntárucamabë uti 'icën. Danielnëan ñuía uni ax ca utancëx ami sinanimabi anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu Jerusalénu 'icë, anu 'iti 'icën. An ënë bana iscë uni an ca uisai quice cara quixun

'unánti 'icën. ¹⁶ Usai 'icëbë ca unicamax ami racuëti Judea menu 'icë ëmacamanuax abáquiiani matánu cuanti 'icën. ¹⁷ Aín xubu ëman 'icë unicamaxribi ca abánuxun, aín ñu pain bitsi aín xubunu atsíntëcënima ashiti cuanti 'icën. ¹⁸ 'Imainun ca aín naënuxuan ñu mëécë unicamaxribi abánuxun aín chupa bitsi xubunu cuaníma naënuaxëshi abáti 'icën. ¹⁹ Usaía 'icëbë ca xanu tuñucama 'imainun aín tuá 'icúcë xanucamaxribi abáquiiani cuani nuibacanuxun 'aia. ²⁰ Usaími anun ñu mëëtima nëtën 'ianan mitañu 'itín rabanán camina Nucën Papa Dios ñucáti 'ain. ²¹ Usai 'i ca unicama Nucën Papa Diosan me uniotabacë 'aían uínsaranbi 'iásamairai tëmëratí 'icën, amiribishi usai tëmëratëcëntimoi. ²² Anúan paë tani nëtéxa cëñúcëbëma ca usabi 'i camabi unix bamati 'icën. Usa 'aínbi ca Nucën Papa Diosan, ainan 'inun an caíscë unicama nuibaquin, atu cupí anúan unin paë tanquin tëmëratí nëtëcama sënëñmiti 'icën.

²³ Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan unin mitsu —ca ís, ënu ca Cristo 'icë —quixun canan —ca ís, unu ca Cristo 'icë —quixun cacëxunbi camina —asérabi ca —quixun sinántima 'ain. ²⁴ Anúan usoquin unicaman tëmëratí nëtë ucëbëtan ca unin ax asérabi ama 'ixunbi —'ëx cana Cristo 'ai —quixun paránti sinánquin unicama canuxun 'aia. Usaribiquin ca uni raírinën cëmëquin —'ën cana Nucën Papa Dios quicë bana unicama ñuixunin —quixun unicama canuxun 'aia. Cana ca unicama paránti sinánquin, uni itsían 'acëma ñu 'anuxun 'aia. 'Aquin ca Nucën Papa Diosan ainan 'inun caíscë unicamaribi paránti sinánxun 'aia. ²⁵ Usai 'icëma pan 'aínbi 'ën mitsu cacë 'aish camina a ñucamaxa usai 'icëbëbi ratútima 'ain. 'Ianan camina uninma mitsu parania bërúancati 'ain. ²⁶ Usa ñucama 'icëbëtan unin —Cristo ca uaxa. Ca anu uní 'icëma menu 'icë —quixun mitsu cacëxbi camina isi cuantima 'ain. 'Ianan unin —Cristo ca uaxa, ca xubu mëu 'icë —quixun mitsu cacëxunbi camina —asérabi ca —

quixun sinántima 'ain. ²⁷ Mëríquin ca canacan anúan bari urucë 'imainun anúan bari cuabúcë, camabi naicamë'ëo pëcaia. Usaribi ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënti 'iti 'icën. ²⁸ Unix ca quia —uinu cara ñuina bamacë 'icë anu ca xëtë cëñúbuti 'icën. Usai ca 'iti 'icën.

*Anun Jesús utëcënti nëtë ñui quicë bana
(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)*

²⁹ Usoquin canan ca ësaquinribi Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Usaía tëmërai anun uni bënëti nëtëcama 'icëbë ca bari bëánquinuxun 'aia, 'uxénribi ca pëcanuxunma 'aia. 'Isparibi ca rëucunuxun 'aia, naícamë'ëo shaíquicëbë ca anua 'icë ñucamaxribi shaíquinuxun 'aia. ³⁰ Usaía 'icëbë-tan ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utëcënia isti 'icën. Isi ca camabi menu 'icë ui unicamax cara Nucën Papa Diosmi sinancëma 'icë, acamax masá nuituti bënëti inti 'icën. Usai 'iquin ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ën nëtë cuin mëúxun 'ën cushin pëcabëtsinia isnuxun 'aia. ³¹ Manë banañu bana ocëbë uquin cana 'ën ángel-cama xuti 'ain, 'ënan 'inun 'ën caíscë unicama camabi menua 'ëbëa 'inun 'ë timëxunun.

³² Ënë ñu camina 'unanin, higuera i ax ca baricuat-síncëbë aín pëchi rëucubutancëx amiribishi corutëcënia. Usaria 'ia isquin camina —ca baritiacuatsinia —quixun 'unanin. ³³ Usaribitía 'ën mitsu ñuixuncë ñucama 'ia isquin camina 'unánti 'ain, anun 'ëx utëcënti nëtë ca 'urama 'icë quixun. ³⁴ Asérabi cana mitsu cain, bëría ënë nëtënu bucucë unicamaxa bamacëma pain 'ain ca 'ën mitsu ñuixuncë banacama quicësabi oi 'iti 'icën. ³⁵ Naí, me, acamax ca cëñúti 'icën, 'aínbi ca 'ën banaxa nëtëimoí usabi 'ain camabi ñu 'ëx quicësabi oi asérabi 'iti 'icën.

³⁶ Añu nëtéinra carana 'ëx utëcënti 'ain, uínsarainra cara usai 'iti 'icë quixun ca uínbi 'unanima. Naínu 'icë ángelcamanbi ca 'unanima, 'ëx Nucën Papa Diosan Bëchicë

'ixunbi cana 'ënribi 'unanima. Nucën Papa Diosan cuni ca 'unania.

³⁷ Bërâma Noé 'iá nētē usaribiti ca uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá, 'ëx utēcēnti nētēn 'iti 'icēn. ³⁸ Anúan aín nuntinu 'iruti nētē utámainun aín aintsibētan Noénēn anun iéti nunti cha 'amainun ca unicaman pianan xēanan xanu bianan aín bēchicē bēnumianan an 'acēsabi oquin cuēenquin ñu 'acēxa. Ca sinánma 'icēn, Noenēn ñuicēsabi oi ca asérabi 'iti 'icē quixun. ³⁹ 'Uí 'aisamaira 'ibúcēbē baca 'ēquian ñucamacēñun unicama buáncēbētainshi ca — Noenēn nu cacē bana ca asérabi 'icē — quixun 'unáncēxa. Noenēn bana cuatíma unicama 'iásaribiquin ca unicaman 'ën bana cuatima 'icēn. Usai 'iquinbi ca 'ëx anun uti nētē 'icēbētainshi sinánti 'icēn. ⁴⁰ 'Ëx ucēbē ca ēsaribi 'iti 'icēn: Rabé unían aín naēnuxun ñu mēēia achúshi 'ēbēa 'inun bimainun ca achúshi anubi ëncē 'iti 'icēn. ⁴¹ Usaribiti ca rabé xanúxa ñu rēni tsócē achúshi 'ēbēa 'inun bimainun achúshi anubi ëncē 'iti 'icēn.

⁴² Uisa nētēn carana min 'Ibu 'aish 'ëx utēcēnti 'ai quixun 'unánquinmabi camina upí oquin sinánquin — 'ën 'ibu ca uti 'icē — quixun 'unani cuēenquin caínti 'ain. ⁴³ Camina 'unanin, uínsaran cara aia quixun 'unáncē 'ixun ca xubuñu unin 'uxquinma an ñu mēcamacē uni caíntsianxa. Caíncēx uáxa ñu mēcamanux atsíntisa taniabi ca 'uxcēma 'ixun xubu 'ibun atsínmitsianma. ⁴⁴ Usaribi oquin camina mitsúnribi 'ë binuxun 'ëx uti caínti 'ain. Bērí ca utima 'icē quixunmi mitsun sináncēbēbi cana uti 'ain. Usa 'ain camina camabi nētēn, aia binuxun 'ë caínti 'ain.

An uni mēëxuncē uni rabé, upí 'imainun upíma, ñuicē bana (Lc 12.41-48)

⁴⁵ Anun 'ëx utēcēnti nētē ca ēsaribi 'iti 'icēn. Achúshi unin ca aín xubunu 'icēcama upí oquin piminun quixun aín ñu mēëmicē unicama achúshi caísaxa. Caísquin ca — an ca asérabi 'ën cacēsabi oquin 'ati 'icē — quixun sinánxa.

Sinánquin usoquian ñu 'anun quixun catancëx ca bëtsi menu cuanxa. ⁴⁶ Cuanx anu 'itancëx utëcënquin ca an ñu mëëxuncë unin cara an cacësabi oquin 'aia quixun isti 'icën. Isquinbi an cabiancësabi oquin 'aia iscëx ca an a uni ñu mëëxuncë uni ax chuámarua tani cuënti 'icën. ⁴⁷ Ën cana asérabi mitsu cain, an upí oquin ñu 'acë 'icë ca an ñu mëëmicë unin ësaquin cati 'icën: Minmi 'ën cacësabi oquin upí oquin 'acë cupí camina cushi unisa 'ixun 'ën ñucama minansa 'icë bërúanti 'ain. ⁴⁸ Usa 'aínbi ca an a unix 'atima sinánñu 'ixun —an 'ë ñu mëëmicë uni ca panatia —quixun sinánquin ⁴⁹ abëtan ñu mëëcë uni raíri mëëanan axa paëncë unicamabëtan ñu pianan xëati 'icën. ⁵⁰ Usai 'iquian, ca uti 'icë quixun sináncëbëmabi ca an a ñu mëëmicë uni uti 'icën. ⁵¹ Uquin ca usai 'ia isquin 'atimonan anu an uni paráncë unicama 'icë anua 'inun 'imiti 'icën. Anuax ca anu 'icë unicamax paë tani bënëti inti 'icën.

25

Mëcën rabé xanu ñuia Jesus quiá bana

¹ Aín 'unánmicë unicama bana ñuixunquin ca Jesusan aín uti nëtë ñuiquin ësaquinribi cacëxa:

—'Ëx anun 'ën unicaman 'apu 'inux uti nëtë ca ësa 'iti 'icën: Achúshi unían xanu biti 'ain ca an axa bënuti xanu nuibacë mëcën rabé xanucamax, an xanu biti uni ax aia bitsi, lamparín bibiani cuanxa. ²⁻⁴ Mëcën achúshi xanucama ca sinánñuma 'ixun xënisa ñu anun aín lamparín ërénti buáncëma 'icën. 'Aínbi ca raíri mëcën achúshi xanu ainshi sinánñu 'ixun aín lamparíncëñun xënisa ñuribi buánxa. ⁵ Atúxa lamparín buani cuanbi ca an xanu biti uni panáxa. Panacëbë ca 'uxcënan ténáncëx 'uxcanxa. ⁶ 'Uxánbia imé naëx a uni aia isi ca raírinëx cuëncëni quiaxa: An xanu biti uni ca aia. Ca bitsi cuan.

⁷ Quia sharatia bësuquin ca bënëñquinshi a xanucaman

aín lamparín mēníoxa. ⁸ Usocēbētan ca sinánñuma xanucaman raíri xanucama caxa: Nun lamparíncama ca bēnaia. Mitsun xēnisa ñu 'éísh ca nu 'inan. ⁹ Cacēxunbi ca sinánñu xanucaman caxa: Nun xēnisa ñu sapi ca mitsun lamparín 'imainun nun lamparínuribi 'aruti sēnéntima 'icēn. Mitsúnbi ca an xēnisa ñu marucē uninu cuanxun bitan. ¹⁰ Cacéxa sinánñuma xanucama xēnisa ñu bitsi cuancēbē ca an xanu bití uni uaxa. Aía atsíncēbē ca sinánñu xanucamaribi abētan pinux xubunu atsíanxa. Atsíncēbētan ca xēcūē xēocatēcēinsama oquin xēpuaxa. ¹¹ Usaía 'icēbē uquin ca sinánñuma xanucaman émánxun —nu ca xēócaxun —quixun caxa. ¹² Cacēxunbi ca caxa: Asérabi cana 'ēn 'unaniman, ui caramina mitsux 'ain.

¹³ Usaquin catancēxun ca Jesusan cacéxa:

—Mitsúnribi camina añu nētēinra 'ianan uínsaran carana 'ēx utēcēnti 'ai quixun 'unánquinmabi —ca uti 'icē —quixun sinani cuēenquin 'ēx uti caínti 'ain.

Bana itsi ñuicēsaria Jesús curíqui ñui quia

¹⁴ Anúan ax utēcēnti nētē ñuixuntēcēnquin ca Jesusan ēsaquin aín 'unánmicē unicama cacéxa:

—'Ēx anun uti nētē ca ēsa 'iti 'icēn. Amanu cuanuxun ca achúshi unin aín ñu mēēmicē unicama cuēnxun aín curíqui anun ñu mēēquian curíqui itsiribi binun mētícaquin 'inánxa, a curíquinēn ñu 'atancēxuan an bicē curíqui a 'inántēcēnun quixun.

¹⁵ Uisoquin curíquinēn ñu 'ati cara 'unánxa usoquian anun ñu 'ati sēnéinshi ca 'inánxa. Achúshi ca 'itsa, mēcēn achúshi mil curíqui 'inánxa. Bētsi uniribi ca 'itsatani, rabé mil curíqui 'inánxa. Bētsiribi ca 'itsamashi achúshi mil curíqui 'inánxa. 'Inántancēx ca amanu cuanxa. ¹⁶ Cuancēbētan ca an 'itsa, mēcēn achúshi mil curíqui bicē uni an a curíquinēn ñu bitancēxun maruquin bitēcēnquin usaribi mēcēn achúshi mil curíqui biaxa. ¹⁷ Usaribi oquin

ca an 'itsatani, rabé mil curíqui bicé uni an bétsi rabé mil curíquiribi biaxa. ¹⁸ Usa 'aínbi ca an 'itsamashi, achúshi mil curíquishi bicé uni an me naëtancëxun a curíqui maíanxa.

¹⁹ Usaquian 'an ca 'itsa 'uxë 'icëbë an a unicama ñu mëemicë unix utëcëanxa. Utëcënquin ca uisaquin cara aín unicaman a curíquinën ñu 'axa quixun istisa tanxa.

²⁰ Istisa tancëbë uquin ca an 'itsa, mëcën achúshi mil curíqui bicé unin an bicé curíquicama bëxun caxa: Min camina mëcën achúshi mil curíqui 'ë 'inan. Usa 'aínbi cana anun ñu bixun marutancëxun bétsi mëcën achúshi mil curíquiribi bian. Acama ca ënëx 'icën. ²¹ Cacëxun ca an a ñu mëemicë unin caxa: Camina upí oquin 'ën curíquinën ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinën upí oquin 'acë cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu 'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuëncësaribi oi 'ëbë cuëenti 'ain.

²² Usaquian cacëbë uquin ca an rabé mil curíqui bicé uni an bicé curíquicama bëquin caxa: Min camina 'ë rabé mil curíqui 'inan. Usa 'aínbi cana anun ñu bixun marutancëxun bétsi rabé mil curíquiribi bian. Acama ca ënëx 'icën. ²³ Cacëxun ca an a ñu mëemicë unin caxa: Camina upí oquin 'ën curíquinën ñu 'an. Minmi 'itsamashi 'aínbi a curíquinën upí oquin 'acë cupí cana mi 'itsaira anúnmi 'ë ñu 'axúnun 'inánti 'ain. Usa 'aish camina 'ëx cuëncësaribi oi 'ëbë cuëenti 'ain.

²⁴ Usaquian cacëbë uquin ca an achúshi mil curíqui bicé unin caxa: Mixmi unimi nishcësa 'icë cana mi 'unan. Uní itsin ñu 'apámitancëxun camina a bimi mináinshi 'inun min unicama bimin. ²⁵ Usa 'ain cana racuéquiani cuanxun nëtëmiti rabanan me naëxun anu maínquin min curíqui unëan. Min curíqui ami 'ë 'ináncë a ca ënëx 'icën, camina biti 'ain. ²⁶ Cacëxun ca an ñu mëemicë unin caxa: Mix camina 'aisama 'ianan chiquish 'ain. Uní itsi

ñu 'apámítancëxun a bimi 'enáinshi 'inun 'en unicama bimicë cana 'ai quixun camina sinanin. ²⁷ Usaquin 'ë 'unánquin camina 'ën curíqui a banconu nanti 'ian. Anu nancë 'ain cana 'ëx utécënquin 'ën curíqui 'imainun curíqui itsiribi bitsían. ²⁸ Caxun ca aín uni itsi caxa: Mil curíqui 'ën 'inan, a camina a uninua bixun axa mēcën rabé mil curíquiñu uni a 'inánti 'ain. ²⁹ Uisa ñu cara a 'ináncë 'icë anúan an cacësabi oquin ñu 'acë uni a ca aín 'ibun 'inántabaquin 'ináncësamaira oquin 'inántécënti 'icën. Usonan ca anúan aín 'ibu ñu 'axuncëxunma a 'ináncë ñu a aín 'ibun bicuanti 'icën. ³⁰ Usa 'ain camina bicuanxun a curíqui bëtsi uni 'inánan an curíquinën upí oquin ñu 'acëma uni a ëman bëánquibucë anua 'inun niti 'ain. Anuax ca anu 'icë unicamax paë tani tēmërai bënëti inti 'icën.

Camabi menu 'icë unicama Jesucristonën uisa cara oti 'icë usoquin 'ati bana

³¹ Usaquin catancëxun ca Jesusan aín uti nētë ñuixuntécënquin ësaquinribi aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Uni 'inux Nucën Papa Diosnuax uá 'aish 'ën cushínbi utécëanx cana 'Apuira 'inuxun 'ain. Usa 'ain ca 'ëbë 'ën ángelcamaribi 'iti 'icën. ³² 'Ëx usa 'ain ca camabi menu 'icë unicama 'ën ángelcaman bēcëx 'ënu timécë 'iti 'icën. Anua timécë isquin cana 'ën unicama amo sëtënanan 'ënanma unicama amoribi sëtënati 'ain, an 'aracacë ñuina unin aín carnerocama amo bucunanan aín chivocama amo bucunacësaribi oquin. ³³ Ñuina 'ibun ca aín carnero aín mēqueua 'inun 'imia. 'Imianan ca aín chivo aín mēmíua 'inun 'imia. Usaribi oquin cana 'ën unicama 'ën mēqueuqa 'inun 'imianan 'ënanma unicama 'ën mēmíua 'inun 'imiti 'ain. ³⁴ Usai 'itancëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun axa 'ën mēqueu 'icë unicama cati 'ain: 'Ën Papa Diosan ca mitsu upí oquin sinánxunia. Mecama

'imainun anu 'icë ñucama unioquin ca an mitsu sinánx-unquin anu mitsux abë 'iti mëníocëxa. Ax quiásabi oi camina bërí anu 'iti 'ain. ³⁵ 'Ëx 'acëñuma 'icë camina 'ë piti 'ináncën. 'Ëx 'umpax 'aisa tani shimaia camina 'ë 'ináncën. Amanu nitsi cuanx 'ëx anu 'iti 'aíma 'ain camina ui cara quixun 'unánquinmabi 'ëx anu 'iti 'ë 'ináncën. ³⁶ Chupañuma 'icë camina 'ë chupa 'ináncën. 'Insíncë 'ain camina 'ë isi cuancën. Sipuacë 'ain camina 'ë isi cuancën. ³⁷ Cacëxun ca 'ën unicaman 'ë cati 'icën: ¿Uisa nētēn caranuna mixmi 'acëñuma 'icë, nun piti mi 'ináncën? ¿Uisa nētēn caranuna mixmi shimacë, nun mi 'umpax 'ináncën? ³⁸ ¿Uisa nētēn caranuna amanu nitsi cuanxmi anu 'itiñuma 'icë mi anu 'iti 'ináncën? ¿Uisa nētēn caranuna chupañuma isquin mi chupa 'ináncën? ³⁹ ¿Uisa nētēn caranuna mixmi 'insíncë 'ianan sipuacë 'icë mi isi cuancën? ⁴⁰ Cacëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun 'ën unicama cati 'ain: 'Ën cana asérabi mitsu cain, mitsun 'ën xucéncama achúshi, uni raíribë sēnénmara 'icëbi 'aquinquin camina ashi 'aquincëma 'ain, camina 'ëribi 'aquian.

⁴¹ Usaquin catancëxun cana axa 'ën mëmiu 'icë unicama cati 'ain: Mitsux 'ën unibuma 'aish ca 'ë 'ura cuantan. Cuanx ca manë tsi anua aín 'apubë ñunshin 'atimacama 'inun mënío anu 'itan. ⁴² 'Ëx 'acëñuma 'icë camina 'ë piti 'inánma 'ain. 'Ëx shimacë camina 'ë 'umpax 'inánma 'ain. ⁴³ Amanu nitsi cuanx 'ëx anu 'iti 'aíma 'ain camina 'ëx anu 'iti 'inánma 'ain. Chupañuma 'icë camina 'ë chupa 'inánma 'ain. 'Insíncë 'ianan sipuacë 'ain camina 'ë isi cuanma 'ain. ⁴⁴ Cacëxun ca atun 'ë cati 'icën: ¿Uisa nētēn caranuna mixmi 'acëñuma 'ianan shimacë 'ianan amanu nitsi cuancë anu mi 'iti 'aíma 'ain mi 'aquianma 'ain? ¿Uisa nētēn caranuna mixmi chupañuma 'icë mi chupqa 'inanima 'ianan mixmi 'insíncë 'ianan sipuacë 'ain mi isi cuanma 'ain? ⁴⁵ Cacëxun cana 'ëx 'Apuira 'ixun

acama cati 'ain: 'Ën cana asérabi mitsu cain, 'ën unicama achúshi, uni raíribè sënénmara 'icëbi, 'aquinquinma camina mitsun 'ëribi 'aquincéma 'ain. ⁴⁶ Usaquin 'ën cacëx ca acamax anuxuan xëñibua 'aínbi tēmērati anu cuanti 'icën. Cuancëbè ca 'ën unicamax Nucën Papa Diosan nētēnu xëñibua 'aínbi 'ëbè 'i cuanti 'icën.

IV. BAMAxBIA JESUCRISTO BAISQUIA BANA (26-28)

26

*Judíos unicamax Jesúsmi 'ësénan
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ 'Uran bana ñuixuntancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama ësaquin cacëxa: ² —Camina 'unanin, rabé nētē 'icëbè ca Pascua anun carnero 'ati nētē 'iti 'icën. A nētēn ca unían binun uni itsin 'ë 'inánti 'icën. 'Ináncëxun ca i curúsocënu bamanun 'ë matásti 'icën. Usaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa.

³ Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun caniacëcë unicama, anua atun cushiira Caifás ax 'icë, a xubunu timéacëxa. ⁴ Anu timéax ca —'anuxun caranuna uisoxun Jesús unían 'unánunmaishi biti 'ai —quiax 'ësé-nancëxa. ⁵ 'Ëséñani ca quicancëxa:

—Unicamaxma anun rabanan nēeti tsuáquiruia, usa 'ain cananuna anun carnero 'ati nētēn bitima 'ain.

*Betanianuxuan xanuxun Jesúsmi ro tutuca
(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)*

⁶ Betania ëmanu cuanx ca Jesús Simonan xubunu 'iacëxa. Simón ax ca an aín nami chëquímicë 'insínñu 'aíshbia pëxcúcë uni 'iacëxa. ⁷ Anua mesanu pi tsotan ca xanu achúshinën, anu sanuira 'inínti ro 'aruti ñu bëi uxun a ro cupíira cupí 'icëbi Jesusan maxcá a ron chabócëxa.

⁸ Usoia isi ca Jesusan 'unánmicë unicamax a xanumi nishi canancëxa:

—¿Uisati cara ro ñancábi cëñuax? ⁹ Anun ñuñuma uni 'aquinti ënë ro 'itsaira curíqui cupí maruti ca 'iixa. ¹⁰ Usai canania cuaquin ca Jesusan cacëxa:

—¿Uisati caramina ënë xanu ami nishquin ñuin? Ësoquian 'ë 'acë ënëx ca asábiira 'icën. ¹¹ Camabi nëtën camina ñuñuma uni isin. Usa 'aínbi camina mitsun xëñibuquin 'ë istima 'ain. ¹² Bamacë maínuxun usoquin unin 'atí tanquin ca ënë xanun 'ë ron 'axa. ¹³ Asérabi cana mitsu cain, uinuxun cara camabi menuxun 'ën unibunën 'ën bana, anúan uni Nucën Papa Diosnan 'iti, a ñuixunia, anuxun ca ënë xanúan ësoquin 'e 'acë ënëribi ñuixunti 'icën, camabi unían 'unánun.

Judasnëan Jesús uni 'inan

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Usa 'ain ca Jesusan 'unánmicë uni achúshi, Judas Iscariote, ax anua judíos sacerdotenën cushicama 'icë anu cuancëxa. ¹⁵ Cuanxun ca cacëxa:

—¿'Ën Jesús mitsu 'inánun caramina uiti curíqui 'ë 'inánti 'ain? Cacëxun ca atun Judas treinta curíqui 'in-áncëxa. ¹⁶ 'Ináncëxun ca Judasnë, uisaxun carana ënë unicama Jesús bimiti 'ai quixun sináncëxa.

Jesúsbëtan aín 'unánmicë unicaman ashiquin piia

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷ Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán anun piti nëtëa 'ain ca aín 'unánmicë unicaman anu cuanxun Jesús ñucáquin cacëxa:

—¿Uinuxuinra nun Pascua nëtën a piti ñu mi mëníox-unti caramina cuëënin?

¹⁸ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Ëma 'uri cuantancëx bëbaquin camina 'ën mitsu a ñuiquin cacë uni a ësoquin cati 'ain: An nu 'unánmicë uni an ca ësaquin mi canun nu caxa, Anúan bamanun

'ë bicanti nētē ca uaxa. Usa 'ain cana min xubunuxun pain 'ën 'unánmicē unicamabētan Pascua nētēn piti ñu piti 'ain.

¹⁹ Usaquian cacēx cuanxun ca aín 'unánmicē unicaman an cacēsabi oquin an ñuicē xubu mēraxun anuxun Jesús-bētan piti ñucama mēñocēxa.

²⁰ Mēñocē 'ain ca Jesús-bē aín 'unánmicē unicama mēcēn rabé 'imainun rabé acamax bēbaquishcēbē pinux mesanu bucubuacēxa. ²¹ Bucubuxuan abētan piia ca Jesusan cacēxa:

—Asérabi cana 'ën mitsu cain, micama achúshinēn camina axa 'ēmi nishcē unicama 'ë 'inánuxun 'ain.

²² Ēsaquian cacēxun oi masá nuituquin ca aín 'unánmicē unicama achúshi achúshinēn Jesús ñucáquin cacēxa:

—¿'Ēn carana uni mi 'inánti 'ain? ¿'Ē cat?

²³ Quia ca Jesusan cacēxa:

—An 'ēbētan manē xampami pán chabóxun picē, an ca 'ë uni 'inánti 'icēn. ²⁴ Asérabi Nucēn Papa Diosan bana cuēñeosabi oi cana uni 'inux anuax uá, 'ëx bamati 'ain. Usa 'aínbi ca an 'atimonuxun binun uni 'ë 'ináncē uni, ax 'uchañuira 'aish uisoquin cara 'ati 'icē usoquian Nucēn Papa Diosan 'acē 'iti 'icēn. Usai 'itima cupí ax unitima ca 'iacēxa.

²⁵ Quia ca an a binun uni 'inánti Judas an Jesús ñucáquin cacēxa:

—¿'Ēx carana a 'ain?

Cacēxun ca Jesusan cacēxa:

—Ca usa 'icēn, mixmi quicēsa.

²⁶ Usaquin cacēxuan aín 'unánmicē unicaman pi-mainun ca Jesusan pán biquin Nucēn Papa Dios —asábi ca —catancēxun, pán tucapaxun 'inánquin atu cacēxa:

—Ēñē ca pit. Mitsúnmi piti pán ēñēx ca 'ë 'icēn.

²⁷ Cacēxun a páncama pian ca Jesusan uvas baca anu 'arucē xampa biquin, Nucēn Papa Dios pain —asábi ca —catancēxun aín 'unánmicē unicama 'inánquin cacēxa:

—Camaxunbi camina ënë uvas baca 'ati 'ain. ²⁸ 'Ën imi 'apati 'ëx bamacë cupí ca 'aisamaira unix aín 'uchacama tërécë 'aish Nucën Papa Diosnan 'iti 'icën. Ënëx ca a 'apati 'ëx bamati a 'icën. ²⁹ 'Ën cana mitsu cain, ësa uvas baca cana ënuxun 'atëcëniman. 'Ën Papan nëtë anua axa aín unicaman 'Apu 'icë, anuxun cuni cana mitsubëtan 'atëcënti 'ain.

—'Ën 'unáncëma ca —*quiaxa Pedro a ñui quiti Jesusan ñuíá bana*

(*Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38*)

³⁰ Nucën Papa Dios rabi cantatancëx ca Jesús bë aín 'unánmicë unicama Olivos cacë matánu cuancëxa. ³¹ Anu quantancëxun ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—Unin 'ë bicëbë camina mitsux racuëti abati tsuáquiti 'ain, Nucën Papa Diosan bana cuënëo ë sai quicësabi oi: “An carnero bërúancë uni 'ën 'acëbë ca carnerocamax abati tsuáquiti 'icën”. ³² Usai 'itancëxmi mitsux cuain-sama pain 'ain cana 'ëx pain baísquiquiani Galileanu cuaunti 'ain.

³³ Usaía quia ca Pedronën cacëxa:

—Raírinëxa mi ëbiani axa mimi nishcë unicamami racuëti abácëbëbi cana 'ëxëshi mi ëbiani abátima 'ain.

³⁴ Quia ca Jesusan cacëxa:

—Asérabi cana mi cain, mix camina usai quin, 'ixunbi camina ënë ñantan 'atapa banatisama 'ain, min isamina 'ë 'unáncëma 'ain quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain.

³⁵ Cacëxun ca Pedronën Jesús cacëxa:

—'Ëx mibë bamanuxunbi cana, 'ën cana mi 'unáncëma 'ai quixun uni parántima 'ain.

Ësaquian caia ca raírinënríbi cacëxa.

Jesúsa Getsemaní naënuax aín Papabë bana

(*Mr 14.32-42; Lc 22.39-46*)

³⁶ Olivos cacë matánu cuanbaiti Getsemaní cacë me mëníocë, anu bëbaquin ca Jesusan aín 'unánmicë unicama cacëxa:

—'Ëx 'uríax Nucën Papa Diosbë banamainun ca ënu tsóxun 'ë cain.

³⁷ Usaquin cabiani Pedro 'imainun Zebedeonën bëchicë rabé, Jacobocëñun Juan, acama buani cuaníbi ca Jesús —uisai carana 'iti 'ai —quixun sinani masá nuituacëxa.

³⁸ Usai 'iquin ca acama cacëxa:

—Cana 'aisamaira masá nuitutin. Micamax ca ënu tiqit. 'Aíshbi camina 'ëmi sinani 'uxtima 'ain.

³⁹ Cabiani 'urira cuani memi bëúmpucuti racábuquin ca aín Papa Dios cacëxa:

—Papan, mix cuëëncëbëtan cana 'ën bërí paë tantima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx cuëëncësa oi 'itima 'ain, mix cuëëncësa oíshi cana 'iti 'ain.

⁴⁰ Usaquin catancëx cuanquin aín 'unánmicë unicama 'uxcë mëraqin ca bësúnquin Pedro cacëxa:

—¿Uisacatsi caramina 'ëmi sinanima bënëtishi 'uxan?

⁴¹ Mitsux 'ëx cuëëncësoi 'iisa taníbi camina asérabi usai 'iman. Usa 'ain camina 'uchati rabanan 'uxti tëai Nucën Papa Diosbë banati 'ain.

⁴² Usaquin cabiani cuantëcënxun ca Jesusan Nucën Papa Diosbë banatëcënxun ësaquin catëcëancëxa:

—'Ën Papa Dios, mixmi 'ën bërí paë tantima cuëëncëbëma cana mix cuëëncësabi oi 'iti 'ain.

⁴³ Cabëtsini uquinbi ca Pedro, Juan, Jacobo, acamaxa 'uxcënan ténántëcëncëx 'uxcë mëratëcëancëxa.

⁴⁴ 'Uxcënan ténáncëxa 'uxcë isquin ëbiani cuantëcënxun ca Jesusan usaribiquin aín Papa Dios catëcëancëxa.

⁴⁵ Catëcëanx amiribishi utëcënxun ca Pedro, Juan, Santiago, acama cacëxa:

—Asá ca. Bërí camina tantianan 'uxti 'ain. Anúan uni 'uchañucaman binun uni itsin 'ë 'inánti nëtë ca uaxa.

⁴⁶ Cuanun ca nirucuatsin. An 'ë unin binun 'inánti uni ca aia.

Jesús bican

(*Mr 14.43-52; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11*)

⁴⁷ Jesusan cacëbëbi ca aín 'unánmicë uni achúshi, Judas, ax uacëxa. Abë ca 'itsa uni, manë xëtocë bëanan imaxu tëacë bëi uacëxa. Axa ucëcama ax ca judíos sacerdotenën cushicamabëtan caniacëcë unicamanribi Jesús binun quixun xucë 'iacëxa. ⁴⁸ Usa 'ain ca buánquin Judasnën abë 'icë unicama cacëxa:

—'Ën bëtsucaia isquin camina 'unánti 'ain, ax ca Jesús 'icë quixun. 'Unánquin camina a biti 'ain.

⁴⁹ Usaquian unicama cacësabi oquin ca anua Jesús 'icë anu bëbaquin Judas Iscariotenën ax pain anu cuanquin ¿ënu caina 'ain? —caquin Jesús bëtsucucacëxa.

⁵⁰ Bëtsucucacëxun ca Jesusan cacëxa:

—¿Mix 'ën 'unáncë uni 'aíshbi caramina uisacatsi 'ë bari uan?

Caia ca abë ucë unicaman Jesús biacëxa. ⁵¹ Bicëbëtan ca aín uni achúshinën aín manë xëtocë aín xacánua biquin, judíos sacerdotecaman cushia an ñu mëëxuncë uni mëëquin aín pabí amocüa pabíscacëxa. ⁵² Pabíscaiabi ca Jesusan cacëxa:

—Min manë xëtocë a ca aín xacánu 'arutëcën. Axa manë xëtocën 'acanancë unicama ax ca anúnribi 'acë 'iti 'icën. ⁵³ ¿Caramina 'unaniman, 'ën cana 'ën Papa aín ángelcama 'ë 'aquinun xunun ñucáquin cati 'ain? 'Ën ñucácëxun ca aín ángelcama uitishi cara 'ë 'aquinun bëríbi xuti 'icën. ⁵⁴ An aín ángelcama 'ë 'iéminun xucëbë cana bamatima 'ain. Usa 'aínbi cana 'ëx aín bana quiásabi oi 'iisa tancë cupí an aín ángelcama xunun caiman.

⁵⁵ Usaquin catancëxun ca Jesusan axa anu ucë unicama cacëxa:

—¿Manë xëtocë 'imainun imaxu tëacë tuíanx caramina mëcamacë uni 'acësoquin 'ë binux ucan? Camabi nëtën 'ën mitsu nëbétsi tsóxun, anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun bana ñuiabi camina uisa 'ixunbi ësoquin 'ë bicancëma 'ain. ⁵⁶ Anuxun 'ë bixunmabimi mitsun bërí 'ë bicë ënëx ca asérabia an Nucën Papa Dios quicë bana uni ñuixuncë unin cuënëo bana quicësabi oi 'ia.

Usoquian atu caia cuabiani ca aín 'unánmicë unicamax Jesús ëbiani abácëxa.

Judíos unin 'apucamanua Jesús buáncan

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Usoquin bitancëxun Jesús buánxun ca a unicaman judíos sacerdotenën cushicaman 'apu, Caifás cacë, anua an Moisésnën cuënëo bana 'unáncë unicamabë caniacëcë unicama timécë, anu buáncëxa. ⁵⁸ Jesúsua buántamainun ca 'uránxun nuibiantancëx Pedro a xubu rapasu me mëníocënu bërúax suntárucamabë tsoócëxa, uisa cara oia quixun iscatsi quíax.

⁵⁹ Usa 'ain ca judíos sacerdotenën cushicamabë caniacëcë unicama 'imainun camabi judíos unibunën 'apucama anu timéxun, uix caraisa asérabia usai 'iánmabi, cëmëi atúan 'anun Jesúsmi manánti 'icë quixun cuaisa tancëxa. ⁶⁰ Cuaisa tancëbëa 'itsa unix cëmëi Jesúsmi manáncëxbi ca 'atima bana anúan 'acánun quixun Jesús 'uchoti 'aíma 'iacëxa. Usaía manáncëbë anu cuanquin ca cëmë uni rabëtan 'apucama cacëxa: ⁶¹ —Ënë unix ca quíaxa: 'Ën cana anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubu rurupatancëxun rabé 'imainun achúshi nëtéinshi amiribishi nitsínruquin 'atécënti 'ain.

⁶² Usaía quicëbë niruquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apu an Jesús cacëxa:

—¿Mi ñuia quicancëbëtanbi caramina nu uisaquinbi caiman? ¿Uisai qui cara ësai mi ñui quicanin?

⁶³ Quixuan cacëxbi ca Jesús quiáma 'icën. Quiamoquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun amiribishi catëcëancëxa:

—Nucën Papa Dios axa bamatimoi tsócë, an cuamainun ca nu ñuixun, ¿mix caramina asérabi aín Bëchicë, Cristo, axa utinu nun caíncë, a 'ain?

⁶⁴ Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Minmi 'ë cacë, usa cana 'ëx 'ain. Mitsun camina, uni 'inux anuax uá, 'ë Nucën Papa Dios, cushiira, abë 'Apu 'aish aín mëqueu tsócë isanan 'ëx naí cuin mëucüax utëcënia isnuxun 'ain.

⁶⁵ Usai quia cuati xuamairai nishquin aín chupabi tucaquin ca judíos sacerdotenën cushicaman 'apun abë 'icë unicama cacëxa:

—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Mitsun camina Nucën Papa Dios ñuía, 'atimati banaía cuacan. ⁶⁶ ¿Uisa caramina sináncanin?

Cacëxun ca camaxunbi cacëxa:

—Nucën Papa Diosmi ca 'atimati banaxa. Usa 'ain ca bamati 'icën. Axbi ca 'atimati banaxa.

⁶⁷ Usai quiquian a 'urama 'icë uni raírinën bëtushucamainun ca raírinënribi Jesús mëëacëxa. Usoia ca raírinënribishi bëtáshcacëxa. ⁶⁸ Bëtáshcaquin ca cacëxa:

—Cristo cana 'ai quiax camina quin. Usa 'ixun ca uin cara mi mëëaxa quixun nu cat.

—*Ën cana a uni 'unáncëma 'ai —quixuan Pedronën ca (Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)*

⁶⁹ Usaquian Jesús 'amainun ca Pedro xubu tanáin me mëníocë anu 'iacëxa. Anu 'icë ca xanu an 'apu ñu mëëxuncë ax Pedronu cuanquin: Mixribi camina Jesús, Galileanu 'icë uni, abë 'ion quixun cacëxa. ⁷⁰ Cacëxun ca Pedronën anu 'icëcaman cuanun cacëxa:

—Mixmi a ñui quicë uni a cana 'ën 'unaniman.

⁷¹ Usaquin cabianfa ëman cuancëbëtan ca xanu itsi, anribia 'apu ñu mëëxuncë, an a 'urama 'icë unicama cacëxa:

—Ënë unix ca Jesús, Nazaretnu 'icë uni, abë 'iixa.

⁷² Cacëxun ca Pedronën amiribishi catëcëancëxa:

—'Ën cana a uni 'unaniman. Nucën Papa Diosan ca 'unania, 'ën mi cacë ënëx ca asërabi 'icën.

⁷³ Usaquian cacëa panacëma 'ainshi ca anu 'icë uni raírinën anu cuanquin Pedro cacëxa:

—Mix camina Galileanu 'icë unix banacësari banain. Usa 'aish camina mix Jesúsbe nicë uni a 'ain.

⁷⁴ Cacëxun ca Pedronën munuma banaquin cacëxa:

—'Ëx cëmëia ca Nucën Papa Diosan 'ë 'atimoti 'icën. An cuamainun cana mitsu cain, 'ën cana a uni 'unaniman.

Usaía quicëbëshi ca 'atapa banacëxa. ⁷⁵ Banacëbëtan ca Pedronën ësaquian Jesusan cooncë bana sinancëxa: 'Atapa banatisama 'ain camina min isamina 'ë 'unancëma 'ai quixun rabé 'imainun achúshi oquin uni paránti 'ain. Usoquian Jesusan cooncë bana sinani ca Pedro ëman chiquiti masá nuituirai bëunan mëscuti iancëxa.

27

Pilato Jesús 'inancan

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Pëcaracuatsincëbë ca judíos sacerdotenën cushicam-abë ampan caniacëcë unicamax timéax Jesús 'acatsi quiax 'ësénancëxa. ² Usai quitancëxun nëaxun ca Poncio Pilato, a nëtënu 'icë unicaman cushi, anu buancëxa.

Usaía Judas bama

(Hch 1.18-19)

³ Usa 'ain ca Judas, an Jesús uni bimicë, ax Jesús a 'anuxun bicancë isi sinatëcëancëxa. Sinanabiani anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunu cuanxun ca anu

'icë judíos unibunën cushicama treinta curíquia biixancë a 'inántëcëancëxa. ⁴ 'Inánquin ca cacëxa:

—'Ën cana ñancánbi 'uchañuma 'icëbi a uni mitsu 'inan. Usa 'aish cana 'ëx 'uchañuira 'ain.

Cacëxunbi ca cacancëxa:

—A ñu cananuna nun 'unaniman. Ax ca min 'uchabi 'icën, minbi camina mëníoti 'ain.

⁵ Usoquian cacancëxun curíquicama anuxun Nucën Papa Dios rabiti xubunuxun pubiani cuanx ca Judas axbi têtséqui bamacëxa. ⁶ Judasnëan pubiancë a curíqui bitsi ca judíos unibunën cushicamax canani quiacëxa:

—Anun uni itsin 'aminun uni cupíocë 'aish ca ënë curíquinëx anu curíqui nancë ñu anu nainsama 'icën.

⁷ Usai cananxunbi sinántëcënxun ca a curíquinënbi an me ñutëocë uni aín me maruaxa, a mex isa amanuax ucë uni bamaia anu maínti 'iti 'icë quixun sinánquin.

⁸ Bërí nëténribi ca unix a me ñui quia —a mex ca uni 'aminuxun cupíocë curíquinën biá 'icë —quiax. ⁹⁻¹⁰ Usai ca 'iti 'icë quixuan Nucën Papa Diosan cacësabi oquin ca Jeremíasnën ësaquin cuënëocëxa: “Treinta curíqui judíos unibunëan Jesús atu 'inánun uni itsi 'ináncë, a curíqui bitëcënxun ca anua mapú 'icë me a maruaxa. Usoquin Nucën 'Ibu Diosan 'ë cacësabi oquin cana cuënëoin”.

Jesúsa Pilato 'inánca

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Usoxun ca judíos unima 'aíshbi anu 'icë unicaman cushi, Pilato cacë, anu Jesús buáncancëxa. Buania ca Pilatonën cacëxa:

—¿Mix caramina judíos unicaman 'apu 'ain?

Cacëxun ca Jesusan cacëxa:

—Asérami cana 'ëx a 'ain, minmi cacë, usa.

¹² Judíos sacerdotenën cushicamabëa ampan caniacëcë unicamax Pilatomi manáncëbëbi ca Jesús banama 'icën.

¹³ Usaía judíos unibunëx quicëbëtan ca Pilatonën Jesús cacëxa:

—¿Mimia manáncania caramina cuatiman?

¹⁴ Cacëxbi banaquinma ca Jesusan a ñuia quicë bana achúshirabi —usama ca —quixun cáma 'icën. Ax bana-
iama oquin —¿uisa uni cara ënëx 'ic? —quixun sinani ca Pilato ratúacëxa.

*Jesús ca bamati 'icë quixuan Pilatonënríbi ca
(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)*

¹⁵ Anun chamiti ñucëñunma 'acë pán piti nëtëa sënëncëma pain 'ain ca Pilátonën usabi oquin 'acë 'ixun a uni chiquínuan judíos unibunën ñucácë, a sipunua chiquínti sináncëxa. ¹⁶ Usa 'ain ca anu sipuacë unicama a achúshi 'iacëxa Barrabás cacë, camabi unían uisa uni cara ax 'icë quixun 'unáncë. ¹⁷⁻¹⁸ —Nutsí ami nishquin ca judíos unibunën Jesús 'ënu bëaxa —quixun 'unánquin Jesús chiquíntisa tanquin ca Pilatonën judíos unibunën 'apucamaxa timëtia cacëxa:

—¿Mitsux cuëncëbëtan carana ui uni mitsu chiquínx-
unti 'ain? ¿Carana Barrabás chiquínti 'ain? ¿Carana Jesús,
Cristo cacë, a chiquínti 'ain?

¹⁹ Pilatoa anuxun uni manania cuati, anu 'ain ca aín xanun achúshi uni xuquin Pilato ësoquin camiacëxa:

—Ënë uni cupí cana masáquin namáan. Ax ca 'uchañuma 'icën. Usa 'ain camina a 'anun uni 'inántima 'ain.

Ësaquian aín xanun camicë banaríbi sinánquin ca Pila-
tonën Jesús chiquíntisa tancëxa.

²⁰ Pilátonën —¿uí carana chiquínti 'ai? —quixun ñucácëxbi ca judíos sacerdotenën cushicama 'imainun ampan caniacëcë unicamax anu 'icë judíos unicama timë-
camëöocë a tsuaquirumi quiacëxa, —Camáxbi cananuna qiti 'ain, Barrabas chiquíanan ca Jesús 'ati 'icën. ²¹ Usa

'ain ca Pilatonën —¿ënë uni rabé carana uinu 'icë mitsu chiquínxunti 'ai? —quixun ñucátécënquin cacëxun —Barrabás camina nu chiquínxunti 'ai —quixun cacëxa.
²² Cacëxun ca Pilatonën cacëxa:

—¿Barrabás chiquíanan Cristo cacë ënë 'ën uisoti caramina cuëenin?

Cacëx ca quicancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matás.

²³ Quicania cuaquin ca Pilatonën cacëxa:

—¿Añu ñu 'aisama cara 'ax?

Cacëxbi ca unicama munuma cuëncëni quitécëancëxa:

—Bamatanun ca i curúsocënu matás.

²⁴ Usa 'ain ca mënóisama 'inun sharati unicama tsuáquirumisari 'ia isi, atun ismainunbi, 'umpaxan mëchucaquin ca Pilatonën cacëxa:

—Ënë uníxa bamacëbëbi ca 'ën 'uchama 'icën. Mitsux cuëënxun camina 'ati 'ain.

²⁵ Cacëxun ca anu 'icë unicaman cacëxa:

—Ca nun 'ucha 'imainun nun rëbúnquicamanan-ripi 'iti 'icën. ²⁶ Quicëbëtan ca Pilatonën Barrabás chiquíanan suntáru rishquimitancëxun i curúsocënu matásnun quixun atu 'ináncëxa.

²⁷ Usomitancëxuan 'ináncëxun ca suntárucaman anua Pilato 'icë xubu mëúa 'icë anu Jesús buáncëxa. Buánxun ca suntárucaman raíri timëacëxa. ²⁸ Timëxun ca Jesús ax isa 'apu 'icë quixun 'usánquin aín chupa pëmixun chupa minanën pucucësa a pañumianan ²⁹ muxa mañuti otancëxun mañumianan aín mëcën mëqueua tuínun tsati 'ináncëxa. Usotancëx aín bëmánon rantin puruni tsóbuquin ca 'usánquin cacëxa:

—Judíos unicaman 'apu camina mix 'ain. ³⁰ Caía raírinëx ami tushuquimainun ca raírinënrípi a 'ináncë

tsati bitēcēnquin anun matáxcacēxa. ³¹ Usoquin 'usán-tancēxun ca a pañumicē chupa pēmianan aín chupa pañumitēcēancēxa. Pañumitancēxun ca i curúsocēnu matásti buáncēxa.

Jesús i curúsocēnu matáscan

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Jesús buani cuanquinbi ca suntárunēn Cirene cacē ēmanu 'icē uni, Simón cacē, a mēraquin cacēxa:

—Min camina anu Jesús matásti i curúsocē ēnē 'iábianti 'ain.

Cacēxun ca a unin buánxuancēxa. ³³ Buáncēbētan Jesús buaunx ca Gólgota cacē menu bēbacancēxa. Gólgota quicē, ax ca mapuxosa qui quicē 'icēn. ³⁴ Anuxun ca vīno mirra mucairacēñun mēscucē a isa xēanun quixun Jesús 'ináncēxa. 'Ináncēxunbi ca tantancēxun 'aisama tancēxa.

³⁵ Usaía 'ia anu matástancēxun ca suntárunēn anuaxa Jesús bamanun i curúsocē nitsiáncēxa. Nitsiáncēx ca uin cara isa aín chupa bētsi bētsi biti 'icē iscatsi quixun ñuratsu pain niquin tantancēx Jesusan chupa mētíquiácēxa. Usa 'ain ca a Nucēn Papa Dios quicē bana uni ñuixuncē uni quiásabi 'iacēxa, ēsai quicē: “Ēn chupa ca ñuratsu pain niquin tantancēx mētíquiaxa”. ³⁶ Bitancēx anu tsóxun ca unínma Jesús i curúsocēnu nampatia quixun bēruáncēxa. ³⁷ Bēruánquin ca Jesusan maxcá manámi, uisa 'icē cara bamamiáxa quixun cuēñocē bana matásacēxa, ēsai quicē: “Ēnēx ca Jesús, judíos unibunēn 'apu, a 'icēn”.

³⁸ Jesús 'acēsaribi oquian suntárunēn i curúsocēnu matáscē ca an ñu mēcamacē uni rabé 'iacēxa. Bētsíxa aín mēqueu 'imainun ca bētsi Jesusan mēmiu 'iacēxa. ³⁹ Usa 'ain ca anua matáscē anun cuanquin a isi tēncēti amí 'atimati banaquin, ⁴⁰ unicaman Jesús cacēxa:

—Mix camina: 'Ēn cana anuxun Nucēn Papa Dios rabiti xubu rurupatancēxun rabé 'imainun achúshi nētēinshi

amiribishi nitsínruquin 'atécēnti 'ai quiax quian. Usa 'aish ca min cushínbi iét. Mix Nucēn Papa Diosan Bēchicē 'aish ca iénux i curúsocēnuax 'ibút.

⁴¹ Usaribiti ca sacerdotenēn cushicamabē an Moisésnēn cuēnēo bana 'unáncē unicama 'imainun fariseo unicama 'imainun ampan caniacēcē unicama, acamax Jesús ñui 'atimati banai, ami cuai ësai canancēxa: ⁴² —An uni raíri iémicēsaribi oi iétibi ca iétima. Ax ca Israel unicaman 'apu 'icē quixúnu nun 'unánun bērí i curúsocēnuax 'ibutibi ca 'ibutíma. ⁴³ Ax isa aín Bēchicē 'aish Nucēn Papa Diosmi catamētia ca quiaxa. Ax asérabi anun cuēncē 'ixun ca Nucēn Papa Diosan bērí iémitsianxa, usa 'aínbi ca iémima.

⁴⁴ Usaribi oquin ca aribia i curúsocēnu matáscē an ñu mēcamacē uní rabētanribi Jesús 'atimaquin ñuiacēxa.

Jesús bama

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Usa 'ain ca bari xamárucēbēbi me bēánquiacēxa. Bēánquiax ca rabé 'imainun achúshi hora bari pēquitēcēancēxa. ⁴⁶ Usai 'icēbē bari pēquitēcēntishi 'ain ca Jesús munuma cuēncēni quiacēxa: “Elí, Elí, lama sabactani”. Usai quicē bana, ax ca —'ēn Papa Dios, 'ēn Papa Dios, ¿uisa cupí caramina 'ē éan? —qui quicē 'icēn. ⁴⁷ Usai quia cuēncēnia cuati ca anu 'icē unicama raírinēx quiacēxa:

—A unin ca unun quixun Elías cuēnia.

⁴⁸ Usaía 'icēbē abácuatsini uquin ca anu 'icē uni achúshinēn tsatimia xapu rēmencē a bimi baca cachacēmi chabóxun Jesús cucúcaquian xēanun 'amiacēxa.

⁴⁹ Usoquian 'ináncēbēbi ca raírinēx quiacēxa:

—Mēëxunma ca ēn, Elías cara a iémi aia isti.

⁵⁰ Usa 'ain ca munuma cuēncēntēcēnishi Jesús bamacēxa. ⁵¹ Jesús bamacēbē ca Nucēn Papa Diosan 'imicēx anuxun a rabiti xubu mēu anun bēpáncē chupa

aín manámiucüaxbi shimúqui amo rabé 'inun tuquiacëxa. Usai 'icëbëa me shaíquicëbë ca maparacamaxribi tuquibuacëxa. ⁵² Tuquimainun ca mapara quiniocë anu uni bamacë mëníocëcama axribi turabëacëxa. Turabëcëbë ca anuax Nucën Papa Diosnan 'aísha bama unicamax baísquiacëxa. ⁵³ Baísqui nirui anua racan anuax chiquítancëx ca Jesús a baísquicëbë Jerusalénu cuancëxa. Cuancë ca 'itsa unin anuxun isacëxa.

⁵⁴ Me shaíquimainuan usai bëtsi ñuribi 'ia isi ca suntárunën cushibëtan an unínma Jesús i curúsocënu nantpatia quixun a bërúancë suntárucamaxribi 'aisamaira racuéacëxa. Racuéti ca —ënë unix ca aséribi Diosan Bëchicë 'iixa —quiax quiacëxa.

⁵⁵ Jesús ñu 'axúnuxa Galileanuax abë ucë 'itsa xanúxribi ca anu 'iacëxa, anu 'ixun ca 'ura nixun isacëxa. ⁵⁶ Anu ca María Magdalena 'imainun María itsi, Santiago 'imainun Josénën tita, a rabé 'imainun Zebedeonën bëchicënnën tita, acama 'iacëxa.

Jesús bamacë mënío ñui quicë bana

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ A nëtë bari cuabutia bëbaquishcëbë ca 'itsaira ñuñu uni Arimatea ëmanu 'icë, José cacë, ax ami sináncë 'aish, anuaxa Jesús bamacë anu cuancëxa. ⁵⁸ Cuantancëx anu cuanxun ca Pilato cacëxa:

—Jesús ca bamaxa, cana buántisa tanin.

Cacëxun ca Pilatonën aín suntárucama buántanun 'inánun quixun cacëxa. ⁵⁹ Usaquian cacëxun 'ináncëxun biquin ca Josénën sávana upí, anun rabúnbianquin buánxun ⁶⁰ anua aín aintsi mëníotia bëri naëcë matá tëmú anu Jesús mëníonuxun buáncëxa. Buánxun anu Jesús mëníotancëxun ca taránbianxun maxax cha anun naëcë quini xëpuacëxa. Usobiani ca cuancëxa. ⁶¹ Usoquian Josénën Jesús mëníoia ca María Magdalena 'imainun María itsi an 'urama tsóxun isacëxa.

Suntárunëan anu Jesús mëníocë quini bërúan

⁶² Anun ñu mëëtima nëtën 'ati ñu mëníoti nëtë 'inúon ca anun ñu mëëtima nëtën judíos sacerdotecaman cushi-camabë fariseo unicama Pilato isi cuancëxa. ⁶³ Cuanxun ca cacëxa:

—A cëmë unix ca bamacëma pain 'aish: 'Ëx cana bamaxbi rabé 'imainun achúshi nëtë 'icëbë baísquiti 'ai quiax quiaxa. A bana cananuna sinanin. ⁶⁴ Usa 'ain camina anua a racáncë quini, a rabé 'imainun achúshi nëtë inútamainun min suntáru upí oquin mëníomiti 'ain, aín 'unánmicë unicamánma imé uxun isa baísquiaxa quinuxun bibianquin buania. Buánxun ca unicama paránti 'icën, Jesús isa baísquiaxa quixun. Usaquian paráncëbë ca bëráma 'acësamaira oquin parántëcëncë unicama 'iti 'icën. Usa 'ain camina a quini upí oquin mëníomiti 'ain.

⁶⁵ Quia ca Pilatonën cacëxa:

—Ënu ca 'ën suntárucama 'icën. A buánxun camina mitsun cuëëncësa oquin a quini upí oquin mëníomitancëxun bërúanmiti 'ain.

⁶⁶ Usaquian cacëx cuanxun ca anu Jesús racáncë quini anun xëpúcë maxax cha a unían xëocaia iscatsi quixun 'unántiocëxa. Uсотancëxun ca an bërúanun quixun suntáru raíri anu ëancëxa.

28

Jesús baísquia

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Anun ñu mëëtima nëtë ñantabuonxa pëcaracëma 'ainshi ca María Magdalena 'imainun María itsi anu Jesús mëníocë isi cuantëcëancëxa. ² Cuanxa bëbacëbëbi ca mecama cushíinra shaíquiacëxa. Shaíquicëbëtan ca ángelnën Nucën 'Ibu Diosan xucëx uquin, anúan anu Jesús 'icë quini xëpucë maxax cha taranacëxa. Uсотancëx ca anu tsóbuacëxa. ³ A ángelnëx ca caná mërítia iscësa 'ianan

aín chupa uxuira uxu 'iacëxa, matsi uxuira iscësaribi 'iacëxa. ⁴ Usa 'icë isi ca anu 'icë suntárucamax 'aisamaira racuëti bërëi bamacësa 'iacëxa. ⁵ Usaría suntárucamax racuëmainun ca ángelnën xanu rabé cacëxa:

—Racuéaxma ca 'it. Cana 'unanin, mitsun camina Jesús, a i curúsocënu matásëxancë, a barin. ⁶ Ax ca ënuma 'icën. Axa quicësabi oi ca baísquiaxa. Anua unin racáënxancë ca isi ut. ⁷ Istancëx bënëtishi cuanxun camina aín 'unánmicë unicama ësaquin cati 'ain: Jesús ca bamaxbi baísquiaxa. Ax pain ca Galilea menu cuania. Mitsúnribi camina anu cuantancëxun anuxun a isti 'ain. Èsaquin mitsu canux cana ënu 'ain.

⁸ Usaquian ángelnën cacëxun, asérabi ca Jesús anuma 'icë quixun istancëx ca quininuax chiquíquiiani racuëtibi cuëñquiiani aín 'unánmicë unicama ñuixuni abáquiiani cuancëxa. ⁹ Bain abáquiiani cuanquinbi ca Jesús aia isacëxa. A isia ratutia ca Jesusan —¿caramina ain? — cacëxa. Cacëx a tanáin rantin puruni tsóbuquin ca Jesús tamëëquin rabiacëxa. ¹⁰ Rabicëxun ca Jesusan cacëxa:

—Racuéaxma ca 'it. Cuanxun camina Galileanua cuanun 'ën xucéantu cati 'ain. Anuxun ca 'ë isti 'icën.

Suntárucaman judíos unicama ca

¹¹ Jesús isbiania, a xanu rabëtax aín 'unánmicë unicama cai cuantamainun ca an anu Jesús mënócë me bërúancë suntárucama raírinën Jerusalénu cuanxun judíos sacerdotenën cushicamanu cuanxun atúan iscë ángel 'imainun Jesús 'aíma 'icë, acama ñuiquin cacëxa. ¹² Usoquian cacëx ca 'apucamax uni caniacëcëcamabë bananux timéacëxa. Timéax acamaxbi banaquin ca uisoti cara quixun sinán-cancëxa. Sinani canantancëxun ca suntárucama 'it-saira curíqui 'inánquin cacëxa: ¹³ —Mitsun camina “nuxnu 'uxan ca imé, aín 'unánmicë unicaman bibianquin Jesús buánxa” quixun paránquin unicama cati 'ain.

¹⁴ Usoquinmi cacëxuan unicaman chaniocëbëtan mitsun 'apun cuacëbë cananuna nux abë banati 'ain. Nux abë banacëbë camina mitsux uisaríma asábi 'iti 'ain.

¹⁵ Usoquian judíos unibunën 'apucaman cacëx ca sun-tárucamax curíqui bibiani atúan cacësabi oquin unicama parani cuancëxa. Atúan usoquin cá cupí ca bërí nëténribi judíos unicama usai quia.

*Jesusan aín 'unánmicë unicama ashiquin cá bana
(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)*

¹⁶ Angelnën cacësabi oi cuanxúan xanucaman cacëx ca Jesusan 'unánmicë uni męcën rabé 'imainun achúshi, acamax Galileanu 'icë matá me anu cuancëxa, anu cuanúan Jesusan cacë anu. ¹⁷ Cuanxun anua mëraxun ca cuëenquin —ënëx ca asérabi Nucën 'Ibu Jesús 'icë —quixun sinánquin rabiacëxa, raírinëan —asérabi ca Nucën 'Ibu Jesús 'icë —quixun sináncëbëtanmabi. ¹⁸ Usoquian rabiçëxun ca Jesusan a rapasu cuanquin atu cacëxa:

—'Ën Papa Diosan ca naínuxun 'anan menuxunribi añu ñu carana 'aisa tani a 'ëx cuëencësa oquin 'anun aín cushi 'ë 'inánxa. ¹⁹ Usa 'ain camina mitsun camabi menu cuanquin anu 'icë unicama 'ëmi catamënun sinánmiti 'ain. Usoquin sinánmiquin camina, ëmi ca catamëtia quixun 'unántioquin 'ën Papa Diosmi sinani, 'ëmiribi sinánan aín Bëru Ñunshin Upími sinania, nashimiti 'ain.

²⁰ Nashimianan camina 'ën mitsu ñuixuncë banacama 'unánmiquin a banacama quicësabi oquin 'anun quixun atu 'unánmiti 'ain. Usaquin 'aquin camina 'unánti 'ain, 'ëx cana camabi nëtën usaquin 'acë 'ën unicamabë 'ain, 'ëx utëcënti nëtë sënëntamainun. Ashi.

Nukën 'Ibu Diosan ain unikama 'inan ain bana
New Testament in Cashibo-Cacataibo (PE:cbr:Cashibo-Cacataibo)
copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cashibo-Cacataibo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cashibo-Cacataibo

cbr

Peru

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cashibo-Cacataibo

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective

copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Dec 2021 from source files dated 30
Nov 2021

c8d73d75-386c-5f5e-a601-116dba3dae9b